

tv-15 naš TOVARIS

Št. 38

25. septembra 1986
Leto XXIV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Trubarjev spomin nas združuje

Spominska slovesnost na Raščici – praznik vseh Slovencev in Jugoslovancev

Približno 15 tisoč navdušenih in slovesno razpoloženih obiskovalcev se je v nedeljo, 21. septembra, zgrnilo v rojstni kraj Primoža Trubarja, da bi se ob 400-letnici smrti tega velikega moža poklonilo njegovemu delu. Ob tej priložnosti je bila odprta obnovljena Trubarjeva rojstna hiša s spominsko zbirko, mlinom in vodno žago, kar vse so v veliki meri omogočili številni zavedni darovalci, ki so mesece dolgo zbirali in zbrali v ta namen precejšnje denarne prispevke. Proslava, mnoge hvaležne in zanosne besede, izrečene na njej, bogat kulturni spored in nenazadnje dograjeni objekti, ki izpričujejo nemajhno umetnostno zavzetost in okus – vse to je dalo pečat manifestaciji, kakršne Slovenci, vsaj kar zadeva čustveno toplino in občutje nacionalne pomembnosti, že dolgo niso doživeli.

Koliko je Trubarjev spomin prebil okvire naše ožje narodne skupnosti, izpričuje dejstvo, da so se slovesnosti udeležili visoki predstavniki vseh jugoslovanskih socialističnih republik in obeh avtonomnih pokrajin, JLA, zamejskih Slovencev in naših izseljencev, prišli so tudi nemški gostje iz

Tübingena in Derendingena, torej iz krajev, kjer je Trubar dolgo živel in delal; navzoči so bili predstavniki verskih skupnosti, v posebno velikem številu evangeličani.

Razumljivo je, da so dogodku največjo pozornost posvetili slovenski družbenopolitični in kulturni delavci. Televizijske kamere že dolgo niso zabeležile tako izbranega, na enem mestu osredotočenega vrhunškega zastopstva nekdanjih partizanov, komunistov, revolucionarjev vseh generacij. Okrog slavnostnega odra so se razvrstili špalirji narodnih noš in ugledni umetniški ansambli.

Govoril je Sinan Hasani

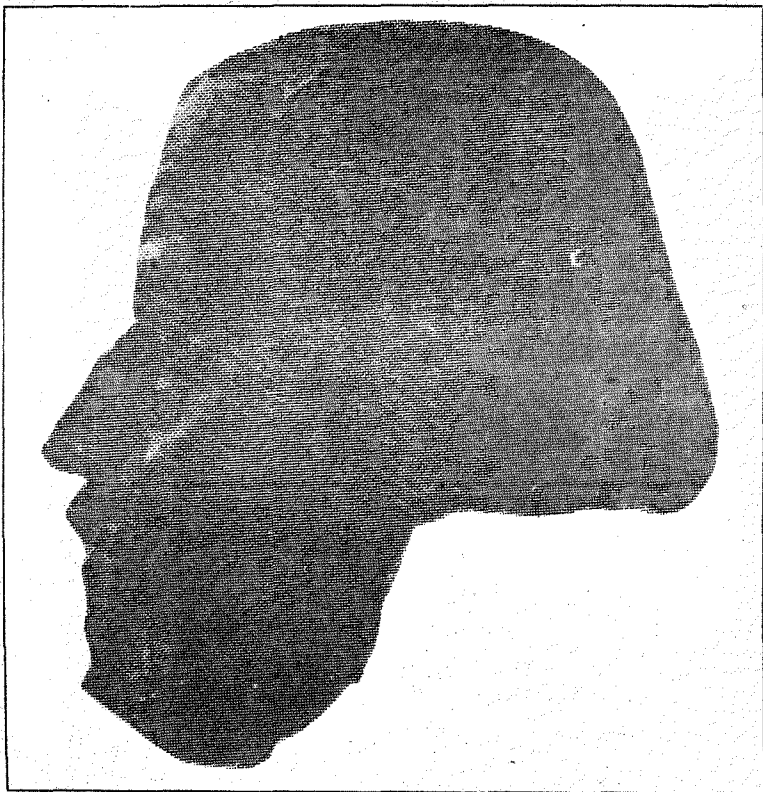
Da Primož Trubar ni bil samo začetnik slovenskega jezika in slovstva, temveč tudi eminenten južnoslovanski, balkanski in evropski kulturnik, je bilo posebej poudarjeno že v tem, da je tehten pozdravni nagovor imel Sinan Hasani, predsednik Predsedstva SFRJ, še bolj pa v vsebini njegovih besed (ki jih je ob koncu spregovoril v slovenščini):

»Trubarjeva misel se ni

ustavljala le pri Slovencih, pogosto je govoril o množicah ljudi v Slavoniji, Hrvaški, Dalmaciji, Srbiji, Bosni in Turčiji. Ustanovil je prvi južnoslovanski biblični zavod v Urachu – zato lahko v njegovem načinu delovanja že slutimo prve daljnje zarodke jugoslovanske ideje. V ljudstvih po vsem ozemlju do Carigrada je videl sorodstvo – resda z različnimi kulturami, jeziki in pisavami, pa vendar kot skupnost, ki je bila njegova, za katero je hotel delati, ki ji je želel boljšega življenja.«

Sinan Hasani je zelo natančno razčlenil, kako odločujoč je bil Trubarjev vpliv na Slovence. Začenši z njegovim opusom se je odprla strnjena in dokumentirana slovenska zgodovina. Od tod izvira tradicija, brez katere se tudi v zadnji vojni, ko sta v krvavih preizkušnjah zrasla in se dokončno potrdila bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti, Slovenci ne bi tako odločno, pogumno in strnjeno zavihteli v narodnoosvobodilni boj.

»Kljub veliki zgodovinski oddaljenosti,« je poudaril Hasani, »nas Trubarjev spomin zbližuje... Na zelo neposre-

den način nas tudi danes opozarja na najširšo in najglobljo privrženost jugoslovanstvu kot načinu življenja v bratstvu in enotnosti... Opozarja, da nas povezuje številne vezi, da nas družijo kri, zgodovina in vrsta skupnih odločitev... in da to sožitje zahteva mnogo razumevanja, spoštovanja, pogosto samoodrekanje, da pa daje tudi srečo, varnost in ponos.«

Trubarjev kulturni pomen je orisal Josip Vidmar

Orjaška delovna postava Primoža Trubarja je prejela na Raščici vreden spomenik v osrednjem govoru akademika Josipa Vidmarja, staroste sodobnega slovenskega kulturnega življenja.

»S Trubarjem,« je med drugim dejal Josip Vidmar, »smo Slovenci prestopili usodni prag in se vključili v dogajanje tedanje kulturne Evrope. Resnično, dal je svojemu narodu tudi ime in ga tako rekoč krstil za Slovence. Izbral mu je – kljub svoji v gotici tiskani prvi knjigi – za ves svoj nadaljnji opus in ves naš ob-

stoj latinsko pismo, s čimer nas je intenzivneje vključil v veliki evropski kulturni svet... Usoda in delo Primoža Trubarja sta usoda in delo tragičnega genija. Živel in doživljal jo je in vede ali nevede utiral in utrl pot svojemu narodu. Utiranje poti narodu pa ni majhna stvar, dana je samo redkim. Usoda njegovega dela je bila tragična, toda bila je genialna. Moramo ga priznati, spoštovati in visoko častiti kot genialnega začetnika naše kulture in naše zgodovinske usode, ki ju je obudil tako slovesno, junaško in slovensko.«

Te in druge misli je Vidmar zanesljivo dokumentiral s pogledi na Trubarjeve boje ter na udarce, ki jih je doživljal v svojem kulturnem poslanstvu. Najhujšega poraza avtor Abecednika, Katekizma, Slovenske cerkvene ordninge, Hišnih postil – v celoti tridesetih izjemnih književnih del – na srečo ni več doživel. Prizanešeno mu je bilo videti, ka-

ko je ob zori 17. stoletja inkvizitorski katoliški škof Tomaž Hren javno požgal cele vozeve njegovih knjig. Hrenu je uspelo brezobzirno zatreti protenstanzizem na Slovenskem, ni pa mu uspelo ugasiti iskro narodne zavesti in jezika, ki ju je bil prižgal Trubar. Te ni bilo mogoče ne sežgati, ne uničiti.

Pozdravi, predaja ključev, kulturni spored

Po govorih Hasanija in Vidmarja se je slovesnost na Raščici nadaljevala s petjem kakovostnih pevskih zborov France Prešeren in Emil Adamič in z imenitnimi nastopi igralca Poldeta Bibiča, ki je na pamet pripovedoval odlomke iz Trubarjevih del.

Kakor oba slavnostna govornika je požel buren aplavz množice pastor Dieter Roser, varuh Trubarjeve dediščine iz Derendingena. V svojem pozdravu je odlični gost tudi dejal: »Čutimo se povezane z vami čez meje državnih, političnih in verskih samostojnosti. Čutimo se poklicane graditi mostove na vse strani. Dolga leta in stoletja so kopali jarke in postavljali zidove. Iz tega so nastajali samo nesporazumi, trpljenja in vojne. Mi, današnji in tukajšnji ljudje, smo poklicani in obvezani, da jarke zasujemo in poti izravnamo. To bomo tudi storili. Zato smo tu.«

V sklepnem delu slovesnosti sta spregovorila še Bogomir Samsa, predsednik odbora za počastitev štiristoletnice Trubarjeve smrti in dr. Anton Vratuša, predsednik Trubarjevega odbora. Prvi se je zahvalil vsem darovalcem za ureditev Trubarjeve domačije, drugi pa je izročil krajanom Raščice v varstvo ključke Trubarjeve hiše in spominske zbirke.

Reka ljudstva, domačinov in gostov, se je po proslavi razlila v prostorni Trubarjev dom in bližnje okolje. Vsi so hoteli videti prelepe spomenike, urejene v čast očeta slovenske kulture.

Z. K.

Zgodba o dobrih ljudeh

Visoko pod vrhom Mrzlice

Mrzlica je gotovo najveličastnejša gora na južnem robu Spodnje Savinjske doline. Gozdovi, senožeti, vmes posamezne kmetije. Nekateri savinjski pisatelji, tudi pesniki, so o njej napisali čudovite zgodbe. Najpogostejše imajo te zgodbe pravljičen navdih.

Kmalu po drugi svetovni vojni pa je tovariš Stane Terčak, pokojni profesor sestavil knjigo »Med Mrzlico in Dobrovljami«. V knjigi je lepo število zgodovinskih sestavkov. Knjiga je zelo iskana, saj je bila kmalu razprodana. Celotno v knjižnicah jo težko dobiš.

Stane Terčak je zaslovel tudi s knjigama »Pohod 14. divizije« in »Ukradeni otroci«. Milan Ževart in Stane Terčak sta s člani uredniškega odbora uredila knjigo »Poslovilna pisma za svobodo ustrelenih v okupirani slovenski Štajerski, napisal je mnogo resničnih zgodb iz NOB za odrasle in otroke; s sestavki je nastopil na številnih literarnih večerih širom Slovenije, urejal je zbornike, številne monografije in veliko razstav o NOB.

Član KP je bil menda od leta 1933. Za našo stvar je storil veliko koristnega, zgodovinsko in literarno, v Mali splošni enciklopediji pa njegovega imena ni. Že res, da je bil kar precej časa tudi na Golem otoku. O tem ni pisal in ne govoril, po vrnitvi pa se je z vsem svojim poštenim srcem, s svojo močjo inteligence predal popisu dogodkov iz NOB. Dobil je številna priznanja in nagrade. Tudi o dogodkih v gozdnatih planjavah mogočne Mrzlice je veliko napisal. Pa saj v knjigi »Med Mrzlico in Dobrovljami« niso zgolj vojni dogodki. Sestavki segajo daleč v leta pred vojno. Porabil je veliko ljudi, da so mu s sestavki pomagali, saj so med Mrzlico in Dobrovljami številni kraji, ki so med okupacijo veliko pretrpeli.

Stane Terčak in mnogi njegovi sodelavci so odšli, ostali so spomini, ki pa še dolgo ne bodo zbledeli.

Zgodilo se je takole: s starejšim sinom sva se odločila, da se povzpneva proti vrhu Mrzlice, tja gor, kjer žive srčno dobri ljudje.

Pot navzgor je lepo označena, srečanja z ljudmi s hribov pa so pravi užitek. Nihče ne zapira vrat, popotnika vabijo na dvorišče, v hišo, pogovori so sproščeni, pristni, človeški.

Sožitje in sporazumevanje

Ob dnevu graničarjev na šempetrski karavli

»DAN GRANIČARJEV« ni edini dan v letu, ko se na karavli Vojska Premrla v Šempetru srečujejo vojaki, mladina, predstavniki KS, ZRVS, ZB, DU ter pokrovitelji Ideal in zavarovalnica Triglav, ki že deset let prihajata v goste ob Dnevu graničarjev, Dnevu JLA in drugih priložnostnih, podjetje Coport in še drugi. Srečanje v prijetnem, prijateljskem in tovariškem vzdušju je bilo tudi letos ob Dnevu graničarjev. Poleg že navedenih so se letošnjega srečanja udeležili še predstavniki šempetrskih upokojencev in cvetličar Jani Manfreda, ki je srečanje popestril z lepim šopkom. V razgovoru s predstavnikom karavle je bilo slišati, da so vsa srečanja v lepem in prijetnem sožitju in sporazumevanju tako med mladino, še posebno s pokrovitelji, krajanji, organi milice, carino in vsemi drugimi dejavniki v kraju, kjer vojaki delujejo in živijo.

Skupno z ZRVS in vojaki karavle so letos organizirali ogled sodobnega orožja na igrišču Osnovne šole Ivana Roba v Šempetru. Ogled je bil prirejen v okviru rednega usposabljanja članov ZRVS. Orožje si je ogledalo precejšnje število članov ZRVS, mladine in krajanov.

Pri srečanjih pa pogrešajo športne dejavnosti. Sklenili so, da bodo v prihodnje športno dejavnost med vojaki in mladimi iz kraja popestrili.

LEOPOLD KOTAR

Tine Škorjanc iz Prebolda, predvojni sindikalni delavec in član KP; pred vojno je bil vnet telovadec in hribolazec. S prijatelji jo je pogosto mahnil na vrh Mrzlice. Pravi, da je nekoč za stavo s harmoniko igral 3 ure.

Matke, vas ob severnem vzhodu Mrzlice, so nekam zakmašno oblečene. Novih hiš kar mrgoli in mlade družine zidajo, kar naprej ustvarjajo. Nemci so vas zlohotno preimenovali v Banditenberg, saj skoraj ni bilo hiše, ki ne bi sodelovala z borci v gozdovih, tudi s tistimi, ki so opravljali terensko službo, dokaj varna bivališča pa so našli v lesovju Mrzlice. Mnogi, ki kraj poznajo iz vojnih dni in se danes napotijo skozenj, skoraj ne morejo verjeti, da je tako prenovljen: nova cesta, gasilski in kulturni dom, telefoni, vodovod. Vse to pove, da tod bivajo delavni ljudje, ki ne mislijo zgolj na danes, temveč tudi na jutri. Zaman se je nemška soldateska trudila, da bi odkrila mrežo sodelavcev NOV.

Kmetiji Likovičev in Gačnerjev sta precej višje. Likovičevim je vojna odnesla kar šest ljudi. Trdi gospodar Štefan je tudi eden ukradenih otrok in tudi Gačnarje so vrazje pestili, resnice pa niso odkrili. Koliko si je kdo od

še živečih »prijobil« priznanja o sodelovanju, ne vem.

Ob križpotju pod Likovičem je spomenik šestim žrtvam. Mladi fantje in dekleta so padli v znani mrzliški hajki. Nekaj sto do zob oboroženih vojakov, vermanov, policistov in žandarjev je prese-netilo dobri dve desetini terencev. Tukaj je bilo zborna mesto za odhode v Zgornjo Savinjsko dolino, na Dolenjsko in še kam. Spomenik – in okolica – je skoraj vedno lepo urejen, pred njim gori svečka, poleg nje pa je šopek cvetja.

Nato se pot požene v strmino. Tudi v teh strminah so domačije dokaj skrbno urejene. Človek ob vzpenjanju razmišlja, da so bile med vojno kurirske poti, pomikale so se čete, bataljoni, brigade.

Ko že vidiš lesovje tja gor proti vrhu, te ob poti pozdravi potoček mrzle studenčnice. Ali bosta kaj žganega, sprašujeta gospodar in gospodinja. Odločiva se za studenčnico in se nad žlebiček nagneva nekaj desetkrat; vzpenjanje proti vrhu v lepem poletnem dnevu je pravi nedeljski užitek.

Kmalu sva na ravnici Zr-kove kmetije. Že od tod je čudovit razgled na malo nižji Gozdnik, pa doli proti nekdanji rudarski Zabukovci, na dolino, proti Celju. Daleč na severu pa se kopa v sončnih žarkih mogočno Pohorje. Potka je naravnost romantična. Prijetno je pokramljati z gospodarjem Špajzarjem. Na oko bolj tršatemu rokav srajce ne skriva krepkih mišic, ki premagajo še tako trnovo hribovsko delo.

Končno! Po dveh urah hoje stopiva na Šlosarjevo dvorišče. Priimka si nisem zapomnil. Pomemben je nadvse topel pozdrav, ogreje te šilce kačje slin. Brez vsakršne prošnje šva povabljen na večerjo, za prijazen klepet hitro najdejo čas. Ura zamujena, ne vrne se nobena zanje ne velja.

Večerja je nadvse imenitna, hrusevec pomaga k pestremu pogovoru, ki seže vse tja v vojna leta. Gospodar in gospodinja sta krepka in v najboljših letih. Nikakršnega jamranja in stokanja, čeprav je ravnokar iz Žalca prišlo sporočilo, da je treba poravnati tretjo akontacijo. Mati gospodinje, ki na gruntu pridno pomaga, ironično pripomni. Med vojno so obljubljali, da za hribovce po vojni ne bo davkov. Hm, če ne plačaš, je koj rubež na dvorišču.

Toda vzrok mojega obiska na vrh gore Mrzlice je bil drug. Obiskal sem upokojenega kalskega učitelja Lojze Dernača. Srečanje je bilo prav pri Šlosarju. Našli smo ga pri večerji.

– Ja, to pa je naš Lojze!

Radi ga imajo, ostal je priljubljena avtoriteta, čeprav je v pokoju skoraj deset let. Vedel sem, da je partizani vse od leta dvainštiridesetega. Najprej je bil šestnajstleten kurir, nato borec v brigadah. Po vojni je poučeval v raznih krajih po vsej Sloveniji, skoraj dvajset let pa je

upraviteljeval v šoli na Kalu. Bili so časi, ko učitelji niso marali v hribovske šole, Kal pa je skoraj tisoč metrov visok.

– Ne z odporom, z veseljem sem odšel na Kal, saj sem vedel, da so hribovci dobri ljudje. To smo že med vojno občutili. Koliko dobrega so storili za partizansko vojsko!

Lojze ima na Dolu pri Hrastniku manjše stanovanje, polno knjig. Že pred mnogimi leti smo prebrali v časopisu, slišali na televiziji, da ima Lojze Dernač iz Zasavja najštevilnejšo zasebno knjižnico.

– Kako pa s spomini iz vojnih dni? vprašam, ko vidim, da je nekam opešan. Muči ga sladkorna, k zdrav-

Spomenik padlim v hajki preko mrzliških planin. Ob spomeniku Likovičevi deklici, ki sta ob odkritju obljubili, da spomenik ne bo nikoli zapuščen.

niku pa se tako težko odpravi.

– Vojni spomini? Veliko jih hranim, nerad pa jih obnavljam. Ko sem učiteljeval, sem o partizanskih časih veliko pripovedoval, vendar o sebi zelo malo. Zmeraj sem mislil, da so drugi veliko več storili. Predvsem se mi smilijo ljudje, ki so zaradi vojne ostali trajni invalidi. Mene je nekajkrat samo malo oprasnilo, kaj hudega pa ni bilo. Takrat sem bil mlad in vi-

hrav, smrti se skorajda nisem bal. Biti hudo ranjen pa je bilo čisto nekaj drugega.

Prosil sem ga za sliko, on pa ne in ne; pogovor je obrnil o ljudeh na Kalu, kako je zdaj šola že nekaj let zaprta, otroci pa morajo v po deset in več kilometrov oddaljene šole.

– So dežele na svetu, ki na hribovske šole drugače mislijo. Deset učencev in najbolj sposoben učitelj. V šolah se odvija tako rekoč vsa kultura. Zdaj na Kalu ni več iger in ne proslav. Zdaj so samo še mitingi in pikniki, tudi knjižnice nimamo. Ko mislim na vse to, mi je pri srcu resnično hudo...

Ko se je Lojze upokojil, je nekaj let na Čeperlinovi kmetiji pridno kmetoval. Zdaj je zaradi bolezni in drugega kmetovanje opustil. Hlev je prazen, njive neobdelane. Samo nekaj malega obdeluje, košnjo prepusti drugim. Ljudem rad pomaga z nasveti, piše prošnje in pri-tožbe, ljudje pa pomagajo njemu pri raznih delih, na njivah, v hiši. Kosilo dobiva pri sosedu, srčno dobri madžarski družini. Ko sva tam pojužinala, sva se napotila proti vrhu Kala. Kočo na kalu so Nemci požgali. Pa danes? Hrastniško planinsko društvo gradi, kar naprej dograjuje, koča je spremenjena v hotel.

Gostov še in še. Kal je danes ena najlepših in najbolj obiskanih planinskih postojank v Zasavju. Tudi upravniki je bil partizan in spet smo bili sredi vojnih dni. Po-ve, da so vsako leto številni vojaški pohodi, SLO ima tu gori razne tečaje. Poleti in pozimi.

Lojze je malo dremuckal, ko pa je nanesel pogovor na vojno, so trudne oči so znova zaživele.

Na križpotju se posloviva. Lojze obljubi, da se bo naslednje jutro oglašil pri Šlosarju, da bi se le pogovorila in tudi sličico da bo prinesel. Ni ga bilo.

Povzpel sem se na vrh Mrzlice. Bilo je čudovito jutro, prekrasen razgled proti severu na Savinjsko dolino, proti jugu na zadimljeno Zasavje. V koči, ki je prav tako pravi hotel, sem bil edini gost. Že leta pred vojno sem bil tu

Hermina Zagože, preživela borka drzne trojke, fotografirana takoj po vojni.

gori na prvomajskih proslavah. Zdelo se mi je, da slišim glas Luke Leskovska, da slišim petje internacionale in zvoke rudniške godbe iz Trbovelj.

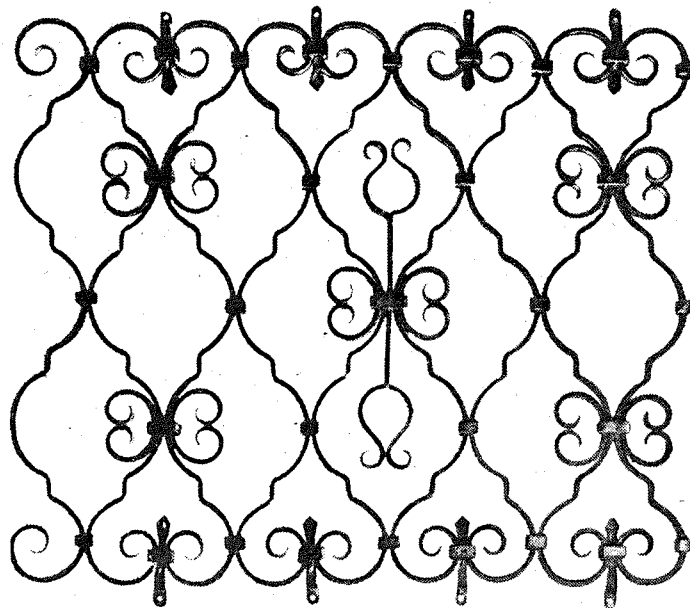
Tudi kočo na Mrzlici so Nemci požgali. Tisoče in tisoče ur so rudarji planinci žrtvovali, misleč da bo obiskovalcev še in še. Žal pa že leta ni tako. Še najbolj veselo je bilo v času, ko je bil upravniki tovariš Gustelj, trda in neustrašena partizanska grča.

Z vrha je splaval pogled doli v nižino, na hribček, na hišo, kjer sta pod enim strelom padla dva prvoborca Marjan Rot in Ivan Šlander. V eni prvih savinjskih trojk, ki je velikokrat doživela gostoljubje tukajšnjih ljudi, je bila tudi Hermina Zagožen. Prehitro je nemška policija obkrožila domačijo in Hermina Marjana in Ivana ni mogla pravočasno obvestiti o nevarnosti. Po skrivnih poteh je krenila v širne gozdove mogočne Mrzlice. Zagoženova družina je Latkove vasi je plačala visok krvni davek, iz ene družine je bilo v Savinjski dolini največ žrtev. Zdaj vnuki gospodarijo na Zagoženovi kmetiji, Hermina pa živi v Zasavju. Prav gotovo pogosto misli na vse prehojene poti križem po gozdovju mogočne Mrzlice, na pot, kjer je speljana zasavska in savinjska transverzala. Mnogo ljudi prehodi to pot, ustavlja se ob spomenikih, pomnikih naše revolucije.

Drago Kumer

Umetno kovinska
obrt
KROPA
SLOVENIJA

Srečanje je uspelo

Ena najpomembnejših pridobitev narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije je prav gotovo bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti. Glede na svoje poslanstvo v naši družbi ima pri negovanju te pridobitve pomembne naloge tudi zveze rezervnih vojaških starešin. Sodelovanje organizacij ZRVS iz Slovenije z organizacijami ZRVS iz drugih republik in pokrajin ima različne oblike – od športnih srečanj do delovnih pogovorov in izmenjave izkušenj, ki jih je največ.

Eno takšnih srečanj je bilo prejšnjo soboto v Ljubljani. Po enem letu so se znova srečale ekipe iz obalno-kraške regije, Notranjske, severno-primorske regije, skupnosti občine Reka in ekipe vojne mornarice iz Pulja ter garnizije JLA iz Ljubljane, seveda pa ni manjkala ekipa gostitelja – ljubljanske mestne konference ZRVS. Na žalost pa se zaradi zasedenosti srečanja ni mogla udeležiti ekipa teritorialne obrambe mesta Ljubljane.

Udeleženci tega desetega – jubilejnega – srečanja rezervnih starešin so se zbrali pri osnovni šoli Oskar Kovarčič na Galjevici. Po pozdravnem govoru so se tekmovalci odpravili na strelišče ob

Dolenjski cesti, kjer so potekala tekmovanja v streljanju z vojaško pištolo in malokalibrsko puško. Tam je potekalo tudi tekmovanje v metu ročne bombe. Tekmovalci v taktično-orientacijskem pohodu pa so odšli na start pohoda, ki je vodil preko Golovca. Kegljači pa so merili moči na kegljišču Slovana v Mostah.

Skupina udeležencev srečanja, v kateri sta bila po dva člana iz vsake ekipe, pa je odšla v skupščino mesta Ljubljane, kjer jih je sprejela predsednica Nuša Kerševan. Tam sta potekala tudi pogovor in izmenjava izkušenj o delu organizacij ZRVS. Predstavniki ZRVS in JLA so se dotaknili predvsem

treh področij dela. Svoje dejavnosti so obravnavali predvsem v luči sklepov predsedstva SFRJ. Soglasno so ugotovili, da so jih sprejeli in razumeli kot obvezujočo nalogo, ki jo morajo uresničevati vse njihove organizacije, sveti in komiteji za SLO in DS, SZDL, družbenopolitične organizacije ter drugi subjekti SLO in DS.

Spregovorili so tudi o usposabljanjih. Podatki kažejo, da se v vseh organizacijah ZRVS v zadnjih letih srečujejo z vedno manjšo udeležbo na vseh oblikah usposabljanja in urjenja. Rezervni vojaški starešine veliko raje pridejo na praktične dejavnosti, kot so tehnični zbori, zglede vaje in druge, kot pa na predavanja. Razlika v prisotnosti je včasih tudi več kot dvajset odstotna.

Pri obravnavi vloge ZRVS pri razvoju in delovanju družbene samozaščite so ugotovili, da so rezervni vojaški starešine neposredno vključeni v izvajanje strokovnih, obrambnih in zaščitnih nalog. Kljub temu pa še niso zadovoljni s kakovostjo usposabljanja pripadnikov civilne in narodne zaščite. Poudarili pa so, da se rezervni vojaški starešine morajo zavzemati zato, da družbena samozaščita postane sestavni del razvojnih načrtov in

Prva je na cilj pohoda prišla ekipa vojne mornarice iz Pulja. Ker pa je nekoliko slabše reševala naloge na progi, je bila šele četrta.

programov in redna dejavnost samoupravnih organov, organizacij in skupnosti.

Po pogovoru so si predstavniki ekip udeleženk ogledali Urh, kjer so jih predstavniki občinskega odbora ZZB NOV Ljubljana Moste-Polje seznanili z dogajanjem med narodnoosvobodilno vojno na tem območju.

Medtem pa so se tekmovalci zagrizeno borili za vsak krog, vsak centimeter in vsak keglj. Že prvi strel s pištolo so pokazali, da je ekipa garnizije Ljubljana premočna za tekmece in je tudi zmagala. Njeni strelci so zadeli kar 29 krogov več kot ekipa ZRVS Ljubljana. Z malokalibrsko puško pa so najbolje streljali predstavniki obalno-kraške regije, drugi so bili strelci iz Notranjske, tretji pa predstavniki Reke. Pri metu bombe pa je bila najboljša ekipa garnizije Ljubljana.

Ko so poznavalci razmer videli sestavo kegljaške ekipe Ljubljana, so bili prepričani, da ji zmaga ne more uiti. Za to so jamčila imena, ki veliko pomenijo v Sloveniji in tudi v Jugoslaviji. Toda dogodki na kegljišču so

pokazali, da je ekipa vojne mornarice bolj izenačena. Tako je bila ekipa Ljubljane druga, tretje mesto pa je zasedla ekipa garnizije Ljubljana.

Najbolj naporno nalogo pa so imeli tekmovalci pri taktično-orientacijskem pohodu. Štiri kilometre dolgo progo so morali prehoditi v osemdesetih minutah in v tem času reševati tudi več nalog. Tako so morali narisati celotno progo, vkopati protipehotno mino, reševati taktično nalogo, ki je sicer sestavni del rednega usposabljanja rezervnih vojaških starešin. Pregled nalog in seštevek točk je pokazal, da je najboljša ekipa garnizije Ljubljana, druga je bila ekipa severno-primorske regije, tretja pa ekipa Reke.

V skupnem seštevku je največ točk zbrala ekipa garnizije Ljubljana, druga je bila ekipa ZRVS skupnosti občine Reka, na tretje mesto se je uvrstila ekipa vojne mornarice iz Pulja, četrta je bila ekipa obalno-kraške regije, peta je bila ekipa gostitelja mestne konference ZRVS Ljubljana, šesto in sedmo mesto pa si delita ekipi se-

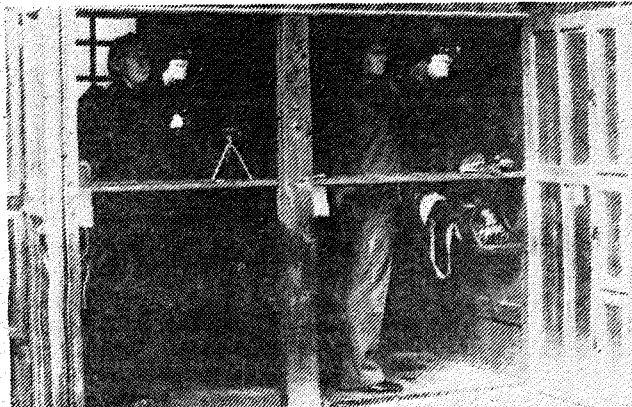
vernoprimske in notranjske regije. Prehodni pokal pa je osvojila ekipa ZRVS skupnosti občine Reka, kot stalni udeleženec srečanja.

Udeleženci srečanja so se popoldan znova zbrali pri osnovni šoli Oskarja Kovarčiča, kjer so razglasili rezultate in podelili priznanja in pokale. Nato pa je sledilo krajše tovariško srečanje s kosilom, ki so ga pripravile šolske kuharice.

Povejmo še, da je vsak udeleženec dobil vrečko z napisom, v kateri je bil bilten srečanja, značka ZRVS Ljubljana, turistična prospekta in časopis TV-15 Naš tovariš, ki je izšel pred srečanjem.

Po dogovoru med udeleženci srečanja je prihodnje leto gostitelj notranjska regija. Poleg šestih stalnih udeležencev – ekip ZRVS severno-primorske, notranjske, obalno-kraške regije, skupnosti občine Reka in ekip vojne mornarice iz Pulja ter ekipa MK ZRVS Ljubljana se ga bosta udeležili tudi ekipi garnizije Postojna in štaba TO za Notranjsko.

Bojan Kuntarič

Pri streljanju s pištolo so se najbolj izkazali tekmovalci garnizije JLA iz Ljubljane.

Jugoslovansko srečanje internirancev KL Auschwitz-Ravensbrück Lepi dnevi v Beogradu

Republiški odbor Zveze združenj borcev Srbije, sekcija KL Auschwitz-Ravensbrück, je v Beogradu organizirala od 17.-20. septembra 1986 jugoslovansko srečanje preživelih taboriščnikov.

Iz Slovenije se nas je udeležilo srečanja 116 tovarišev in tovarišic in predstavnikov slovensko-italijanskih lagerašev iz Trsta dr. Ferdinand Zidar.

V sredo popoldne so nas na beograjski železniški postaji sprejeli organizatorji srečanja in nas z avtobusi odpeljali v hotel Jugoslavija, kjer so nam razdelili značke in program za naslednje tri dni (Značke so bile hkrati »izkaznice« za brezplačni prevoz na vseh progah mestnega prometa). V hotelu so se nam pridružili udeleženci srečanja iz drugih republik. Tako se nas je zbralo okrog dvesto.

V četrtek dopoldne nas je v mestni skupščini sprejela predsednica Izvršnega sveta mesta Beograda dr. Živana Albina. Prisrčno se je pogovarjala z nami in pokazala veliko zanimanje za življenje in delo nekdanjih internirancev. Za trenutek se nam je pridružil še Tone Turner, podpredsednik Zveznega

komiteja za vprašanje borcev. Po sprejemu v mestni hiši smo se odpeljali v memorialni center Josip Broz Tito, kjer smo položili venec v hiši cvetja. Zatem smo v Muzeju 25. maj gledali film Pozdrav prijatelju. Večina udeležencev srečanja je prvič obiskala grob in park v Uzički ulici, na Dedinju na tem prelepem kotičku Beograda.

Zvečer je bil organiziran zbor taboriščnikov in predstavnikov Zveznega in republiškega združenja borcev, kjer se je govorilo največ o miru in naših zahtevah in razorožitvi. Sonja Lapajne je obvestila zbor v pripravah načrtov za ureditev spominskega obeležja (jugoslovanske celice) v taborišču Ravensbrück. Rapa Šuklje je pozdravila navzoče v imenu mednarodnega komiteja Ravensbrück in povedala nekaj misli o miru in naših pravicah do človeka vrednega življenja. V imenu mednarodnega komiteja Auschwitz je pozdravil zbor Jakov Salečić, ki je prebral tudi APEL ZA MIR. Poslan bo prvemu sekretarju CK KP Sovjetske zveze Gorbačovu, predsedniku SAD Reaganu, sekretarju OZN Perezu de Cuelarju, predsedniku vrha ne-

uvrščenih Robertu Mugabeju in še nekaterim osebno-stim iz vrha svetovne politike.

Med najlepše spomine in vtise bomo uvrstili obisk spominskega parka Kragujevački oktobar v Kragujevcu. Na vhodu v park smo si ogledali muzej, ki je enkraten veličastven objekt, sestavljen iz 33 med seboj povezanih stolpov. Stolpi simbolizirajo 33 skupnih grobov (nekdanjih strelšč), ki so razvrščeni v spominskem parku na površini 352 hektarov. Vsi grobovi in spomeniki zaslužijo veliko pozornost, saj ima vsak od njih posebno zgodbo. Najbolj pretresljivi so spomeniki, posvečeni otrokom in mladini. Kristalni cvet je spomenik malim čilcem čevljev, ki Nemcem niso hoteli očistiti škornjev. Ubili so petnajst otrok od 8-12 let. Spomenik ustrelnim dijakom in profesorjem gimnazije je zgrajen v obliki ptice v letu z zlomljenimi krili. Zlomljena krila simbolizirajo uničeno mladost. Tu smo položili vence in se z recitacijo spomnili presunljive pesnitve Krvava bajka Desanke Maksimović. Potem nas je skozi Topolo (kratek ogled Oplenca) pot vodila v Arandelovac.

Tu nas je pozdravil predsednik ZZB in ostal z nami do konca našega zadrževanja v mestu, ki je prav ta dan slavilo občinski praznik – 42 letnico osvoboditve. Na parkirišču smo videli tudi vozilo z registracijo CE (predstavniki Slovenskih Konjic so prišli na proslavo k »pobratenim«). Malo smo se sprehodili po lepem parku, a je na žalost bilo premalo časa za ogled skulptur, ki jih ustvarjajo umetniki iz raznih delov sveta na kiparski manifestaciji »Marmor in zvoki«.

Na poti v Beograd smo se ustavili v vasi Orašac, kjer nam je pred spominsko šolo spregovoril ravnatelj. Seznanil nas je z dogodki pred I. srbsko vstajo 1804 leta in dogodki po vstaji (bogata zgodovina).

Po deževnem petku se nam je v soboto zjutraj nasmajalo sonce in nas spremljalo ves dan. Spremljalo nas je na obisk muzeja Banjica in spominskega pokopališča oz. parka Jajinci. Banjica je bila mučilnica aktivistov ljudske fronte komunistov in tistih, ki so se borili za svobodo domovine. Specialna policija in gestapo sta v banjičkem taborišču na smrt mučila zapornike. Od tam so jih pošiljali v nemška taborišča smrti ali na strelišče v Jajnice. Po podatkih, ki še niso dokončno urejeni, je bilo v Jajnicah ustreljenih več kot osemdeset tisoč ljudi. Banjica in Jajinci sta tudi za-

lostna spomenika druge svetovne vojne; opomin živim, kako se morajo boriti za mir.

Potem smo se odpeljali proti Avali in uživali lepote narave, ki nas je pozdravljala s svojimi polji in gozdovi. Skozi bogato zelenje smo zavili na gozdno pot proti vrhu. Na sredi poti smo videli spomenik v spomin sovjetski delegaciji, ki se je 1964. leta ponesrečila, ko je potovala na proslavo dvajsetletnice osvoboditve Beograda. Kmalu smo prispeli v podnožje Meštrovičevega spomenika neznanemu junaku. Z vrha spomenika smo v jasnem dopoldnevu opazovali pokrajino pod hribom. V daljavi smo videli rodovitno, zeleno Šumadijo. Kako lepa je naša domovina!

Po vrnitvi z Avale so si nekateri ogledali še znamenitosti zgodovinskega Kalemegdana.

Ob 18. uri smo se zbrali v dvorani doma JLA, kjer je bil pripravljen kulturno umetniški program. Sodelovali so znani umetniki: Ružica Sokić, Seka Sabljčić, Peter Kralj ter zbor Braća Baruh. Mladost in razigranost je predstavilo mladinsko KUD Branko Radičević iz Zemuna (vsi so nastopili brezplačno). Prireditelj je bila posvečena živim in umrlim taboriščnikom. Iz vsebine je odmeval močan klic po miru in svobodi. Ta klic pa pomeni tudi zahtevo vseh taboriščnikov sveta: Nikdar več koncentracijskih taborišč!

Po vrnitvi v hotel Jugoslavija nas je čakalo še zadnje srečanje. Zbrali smo se v dvorani Panorama, da bi se skupaj povsneli, izmenjali dobre želje, izmenjali naslove in obljubili udeležbo na naslednjem srečanju. Z nami je bilo veliko sodelavcev in prijateljev taboriščnikov. Orkester, pevci in plesalci ljudskih iger so nas v raznih narodnih nošnjah zabavali in razveseljevali. Izvajalci so bili večinoma Romi, ki so nam z ljubeznijo podarili svoj program.

Organizatorji srečanja in udeleženci smo drug drugemu izrekli zahvalo za prijetne trenutke druženja, za dobre misli in želje za prihodnje sodelovanje. Ugotavljali smo tudi, da to srečanje hkrati pomeni potrditev bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti, ki nam je v teh časih zelo potrebna in da te naše vezi ne more nihče pretrgati.

V nedeljo smo se zjutraj poslovili od Beograda. S seboj smo odnesli najlepše spomine. Vso pot smo se pogovarjali o raznih dogodkih in doživljajih.

Potovanje smo zaključili v prepričanju, da so nam takšna srečanja potrebna in koristna za utrjevanje medsebojnih vezi in normalnega sožitja med ljudmi iz vseh delov naše domovine.

Ivanka Milovanović

Savinškov Simon
Gregorčič v Koba-
ridu

Simon Gregorčič Učakal rad bi srečen dan.

Letos mineva osemdeset let od smrti pesnika, globoko domovinsko čutečega velikega človeka – Simona Gregorčiča. Prav zaradi svojih rodoljubnih misli, pesmi in dejanj je postal Simon Gregorčič simbol narodne zavesti in domovinske ljubezni.

Gregorčič je bil velik rodoljub, ki je z ostrimi pesniškimi besedami na svoj način obračunal s tujo in domačo gospodo, z oblastjo, ki ni bila naša, slovenska in narodna. Bil je borec – njegov boj je šel preko strogih cerkvenih meja, delal, vzgajal in učil ljudi ni samo po načelih teologije, vdihoval jim je ljubezen do svojega jezika, do rodne grude, jim vcepljal načela in čustva patriotizma, svobodoljubnosti, spoštovanja človeka. Verjetno je najgloblje izrazil svoje vizionarske in za takratne čase revolucionarne poglede v pesmi Soči, kjer je tudi zapisal:

Takrat se spomni, bistra Soča,
Kar gorko ti srce naroča:
Kar bode shranjenih voda
V oblakih tvojega neba,
Kar bode v cvetnih je ravninah,
Ta čas pridrvi vse na dan,
Narasti, vskipi v tok strašan!
Ne stiskaj v meje se bregov,
Srdita čez bregove stopi,
Ter tujce, zemlje-lačne, vtopi
Na dno razpenjenih valov.

Kako vizionarsko je napovedal čas boja proti tujcu –

lačnemu slovenske zemlje! Že takrat je Simon Gregorčič predvideval strahotna dejanja in nasilja vseh oblik, čas, ko bo ljudstvo vskipelo in prekipelo nad tujčevimi dejanji. Fašizem s severa in juga se je združil in ježen tuje krvi in zemlje je 1941. leta začel divjati tudi pri nas. To je bil čas, ko se ni smelo oklevati, kajti bil je že plat zvona obstoju slovenskega naroda, obstoju svobodnega človeka. In prav takrat so prav vse »reke« prestopile bregove in srdito stopile v bran svobode, dostojanstva človeka – še več: za samobitje slovenskega človeka. Preseljevanja, zapiranja in fizično uničevanje ljudi je postalo že vsakdanja stvar. Slovenski človek, se je skupaj z drugimi jugoslovanskimi narodi uprl in začel srditi boj, boj na življenje in smrt.

V težkem času, ko se je začela druga svetovna vojna, protifašistični boj v svetu in ko so jugoslovanski narodi stopili v narodnoosvobodilni upor proti fašizmu in okupatorju, je nastajala nova vojska – narodnoosvobodilna vojska. Partizanske enote v

Sloveniji so poimenovali tudi po pesniku, tako ježnemu svobode za svoj narod – Simonu Gregorčiču.

Tako je že 1942. leta na Primorskem nastal partizanski bataljon, ki so ga poimenovali po rodoljubu – Simonu Gregorčiču. Dobre pol leta pozneje, 1943. leta pred kapitulacijo Italije, pa je prva primorska narodnoosvobodilna brigada dobila ime po tem slavnem človeku.

Vojščaki, imenovani partizani, terenski delavci-aktivisti Osvobodilne fronte slovenskega naroda, uporni kmet, delavec in meščan, vsak na svoj način je bil boj – vsenarodni boj. To ni bil upor samo skupine nezadovoljnih in ozaveščenih, bil je to narodnoosvobodilni boj proti tujcu in vsemu, kar je bilo njegovo, proti njegovemu sistemu vladavine.

Partizanska vojska se je bojevala tudi na pobočjih planine Krn – v kraju, kjer se je rodil Simon Gregorčič. V teh krajih se je bojevala spomladi 1943 prav 5. slovenska brigada, ki je nosila njegovo ime. Tudi po kapitulaciji Italije se je v teh krajih

bojevala Gregorčičeva brigada – tedaj 17. brigada NOV. Nepozaben je boj partizanov – Gregorčičevcev 20. avgusta leta 1944, takrat je prav zares tekla krvava Soča, kot je predvidel pesnik. To je bil boj Gregorčičeve brigade na četrtem pohodu v Beneško Slovenijo. Prenekateri borec je mrmral in imel v mislih Gregorčičeve verze in z njimi zdržal za ceno velikih žrtv, da je brigada uspešno krenila proti etnični meji slovenskega in italijanskega življa.

Partizani – Gregorčičevci so Gregorčičevo ime ponosno nosili po vsej Primorski kot bojevniki za narodnostne in socialne ideje. Bilo bi nepravilno in skrajno ozko in neobjektivno govoriti ali razumeti, da so Gregorčičeve patriotske misli in ideje sprejemali in se po njih ravnali samo partizani Gregorčičevih enot. Z Gregorčičevimi verzi so se napajali vsi partizani po vsej Sloveniji. Skoraj ni bilo mitinga ali političnega govora – zborovanja, kjer ne bi recitali Gregorčičeve Soči, saj je ta pesem pravi bojni klic! Gregorčič ni in ni bil »Goriški slavček« samo Primorske, Gregorčič je posebno med narodnoosvobodilnim bojem dobil vseslovenski pomen in je še danes simbol svobodoljubnosti in narodne zavesti.

Letošnje srečanje na pobočju planine Krna ob jubileju – 80 letnici smrti Simona Gregorčiča bomo posvetili zbujujanju spominov pod geslom: Simon Gregorčič in narodnoosvobodilni boj. Na Kuhinji planini pri vasi Krn bo septembra zadonela pesem Soči, Hej brigade iz grl mladih in starih, planincev in vojakov.

Franc Črnugelj-Zorko

Prireditve ob prazniku občine Idrija

Praznik občanov in delovnih ljudi občine Idrija – 1. oktober, ki je posvečen spominu na ustanovitev Vojske brigade leta 1943 v Cerknem in njene junaške borbe, je letos vsebinsko povezan s številnimi kulturno športnimi prireditvami, delovnimi zmagami ter proslavami obeleževanja NOB in bogate zgodovinske preteklosti našega najstarejšega rudarskega mesta, ki bo čez štiri leta praznoval 500-letnico. Prireditve ob praznovanju se bodo vrstile v drugi polovici meseca septembra in v začetku oktobra letos.

V soboto, 27. septembra ob 10. uri bo na stadionu pri Likarci v Idriji začetek 3. pionirske atletske olimpiade občine Idrija. Ob 11.30 bo pred poslopjem šolskega centra »Jurija Vege« v Idriji

tev knjige dr. Franja Kordiša »Gospodarjenje z idrijskimi gozdovi skozi stoletja«. Ob 19.30 bo v dvorani nove osnovne šole v Idriji koncert mešanega pevskega zbora »Consortium musicum« iz Ljubljane. Otvoritev in ogled prostorov tretje faze osnovne šole »Spomenik NOB Cerkno« bo v petek, 3. oktobra ob 16. uri. Novi prostori osnovne šole Cerkno so bili zgrajeni v okviru programa 4. občinskega samoprispevka. **V soboto, 4. oktobra** ob 10. uri bo v prostorih nove osnovne šole v Idriji slavnostna seja Skupščine občine Idrija in izvršnih organov vodstev družbenopolitičnih organizacij, na kateri bodo navzoče tudi delegacije po bratenih občin Labin (SR Hrvatska) in Mojkovac (SR Crna Gora). Ob 12.30 bo na

4. Planinski pohodni maraton »Pavla«

Planinsko društvo Idrija prireja v sodelovanju z radio klubom Idrija 4. planinski pohodni maraton »Pavla«, ki bo v nedeljo, 28. septembra 1986, s startom ob 8. uri izpred športnega centra v Idriji.

Pohodni maraton »Pavla« bo letos potekal po dveh dobro markiranih progah in sicer: veliki maraton »Pavla« na 42 km in mali maraton na 15 km dolgi progi. Daljša, 42 km dolga, proga bo potekala iz Idrije do Podrateje po Strugu do Fežnarja, preko Lajšta do Kerkovš, mimo SVPB »Pavla«, Suhe Idrije, Klavž, Tratnikove domačije in preko Čekovnika do Hleviške koče. Krajša 15 km dolga proga pa iz Idrije čez Stan, Kobalove planine, Razpotja, Rejcovega griča, Kočevša do Hleviške koče.

Za razliko od prejšnjih pohodnih maratonov bodo letos organizatorji pohodnike razdelili na rekreativce in tekače. Na startu, ki bo za vse nastopajoče istočasen, pa bodo tekači v prvi skupini.

Prvi trije uvrščeni v moški in ženski konkurenci na 42 km dolgi progi bodo prejeli zlati znak partizanske bolnišnice »Pavla«, naslednjih šest (tri ženske in trije moški) prejmejo posebne diplome. Posebne diplome prejme tudi prvih šest tekačev na malem maratону (tri ženske in trije moški). Posebna priznanja oz. darila bo prejelo še po 12 rekreativcev obeh prog in sicer: po tri najstarejše in najmlajše ženske ter trije najstarejši in najmlajši moški.

Na progi malega maratona bodo štiri, na velikem maratonu pa šest kontrolnih točk in več okrepčevalnic. Startnina je enotna za vse odrasle in znaša 300 dinarjev, za mladino do 15 let starosti pa znaša 150 dinarjev in se lahko vplača v nedeljo, 28. septembra pred startom izpred športnega centra v Idriji.

4. planinski pohodni maraton »Pavla« pa bo že sedemnajsta prireditev, ki sodi v okvir priljubljenega trim akcije »Berkmandle« in se jo udeležuje več kot sto rekreativcev iz občine Idrija in sosednjih občin. Pohodni maraton »Pavla«, ki sodi v sklop prireditev ob letošnjem prazniku občine Idrija, poteka mimo številnih obeležij NOB na Idrijskem in pomeni tudi prizadevno negovanje tradicij in izročil NOB.

odkritje spominskega obeležja ob 85-letnici prve slovenske realke. Slavnostni govornik ob tej priložnosti bo dr. Matjaž Kmecl, član Predsedstva CK ZK Slovenije.

V nedeljo, 28. septembra ob 8. uri bo pred športnim centrom v Idriji start 4. planinskega pohodnega maratona »Pavla«, ki ga pripravlja planinski klub Idrija. Ob 9. uri bo na balinišču Prejnuta v Idriji potekal mednarodni balinarski turnir za pokal Idrije. Ob 11. uri bodo v znanem partizanskem kraju Vojsko nad Idrijo odkrili spominsko obeležje padlim vojskarjem v NOB.

V torek, 30. septembra ob 18. uri bo v predavalnici osnovne šole v Idriji začetek tretjega ciklusa predavanj »Muzejski večeri«, ki jih pripravlja delavci mestnega muzeja v Idriji. Prvo predavanje prof. Janeza Kavčiča bo na temo »Prva slovenska realka 1901–1926«.

V četrtek, 2. oktobra ob 17. uri bo v prostorih mestne knjižnice v Idriji predstavi-

Gorah nad Idrijo odkritje spominske plošče prvi skupini varnostno obveščevalne službe OF na Idrijskem. Slavnostni govornik ob odkritju bo generalpolkovnik Branko Jerkič.

Na Trgu svobode v Idriji bo ob 16. uri koncert partizanskega pevskega zbora »Pavla« iz Trsta. Ob 17. uri bo v Galeriji Idrije otvoritev razstave slikarskih del Milka Bambiča, ob 18. uri pa bodo v hotelu »Bor« v Črnem vrhu nad Idrijo razvili prapor Obrtnega združenja občine Idrija.

V prvih dneh oktobra pa v soteski Pasice, v Novakih pri Cerknem, kjer leži legendarna SVPB »Franja«, delavci mestnega muzeja Idrija – oddelek NOB Cerkno pričakujejo milijontega obiskovalca. Partizanska bolnišnica »Franja«, ki jo vsako leto obišče več kot 50 tisoč obiskovalcev iz Jugoslavije in tujine, je dobro ohranjen zgodovinski objekt v izrednem naravnem okolju in je neuničljivo izročilo veličine NOB.

Silvo Kovač

Književniki, padli med NOB

Ivan Hribar

Ob 135-letnici rojstva

Med slovenskimi književniki, katerih imena so vklesana v spominsko ploščo padlih med NOB, je tudi ime književnika in politika Ivana Hribarja. Svojo življensko usodo je v devetdesetem letu sklenil sam, ker ni mogel prenesti okupacije svoje ožje domovine.

Rodil se je pred stoletintridesetimi leti (19. septembra 1851) v Domžalah, od svojega dolgega in plodnega življenja pa se je poslovil 18. aprila 1941 tik po italijanski zasedbi Slovenije.

Ivan Hribar je bil priljubljeni ljubljanski župan v letih 1896–1910, poslanec v dunajskem parlamentu, po prvi svetovni vojni prvi vojni minister in diplomat novoustanovljene kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Leta 1925 se je umaknil iz političnega življenja in bil leta 1941 izvoljen za častnega doktorja ljubljanske univerze.

Kot politik je zlasti spodbujal kulturno in umetniško ustvarjanje: sodeloval je pri snovanju slovenske univerze in Društva pisateljev, z marsikatero lastno pobudo je vplival na ugodnejši razvoj slovenske književnosti. Bil je soustanovitelj in soizdajatelj revije Slovan, vanjo je tudi sam pisal pesmi, članke in prevajal iz ruščine in francoščine.

V njegovi literarni zapuščini najdemo: zbirko pesmi Brstje (Maribor – 1872), Franju Šukljuetu v spominsko knjigo (Polemika – Ljubljana 1926) in memoarsko knjigo Moji spomini v starih delih (1928–1933).

Litetrarni zgodovinar Viktor Smolej ga označuje kot pesnika, publicista, prevajalca Puškina, pisca spominov iz svojega javnega delovanja, kulturnega mecena in politika, ki je s tragično zmoto in življenjskim

obupom sam sklenil svoje življenje; kot navdušenega panslavista, ki je zvesto veroval v Rusijo in njeno ljudstvo. Ko so leta 1940 vlagali v Beogradu pravila za Društvo prijateljev Sovjetske zveze, je bil Ivan Hribar med prvimi podpisniki iz Slovenije.

O Hribarjevi smrti v obdobju narodnoosvobodilnega boja se je veliko govorilo. O tem dokazuje tudi pismo Borisa Kidriča, odposlano v Moskvo 1944. O Hribarju govori v zvezi z organizacijskimi pripravi in poznejšo ustanovitvijo Društva prijateljev Sovjetske zveze: »Utemeljitelji društva so izkoristili moment, ko je stara Jugoslavija vzpostavila diplomatske odnose s Sovjetsko zvezo. Tedaj so pridobili nekaj vidnih predstavnikov slovenskega kulturnega in javnega življenja, da so podpisali pravila in prijaviili snovanje društva jugoslovanski državni oblasti. Med podpisniki pravil in prijaviili društva v Sloveniji je bil tudi senator Ivan Hribar, stari slovenski »liberalni politik« še v Avstroogrski, pred prvo svetovno vojno konfiniran od avstroogrskih oblasti zaradi svojih zvez s Srbijo in carsko Rusijo, kasneje v Jugoslaviji nekaj časa pokrajinski kraljevi namestnik za Slovenijo, nato jugoslovanski poslanik v ČSR, ki je po aprilskem zlomu 1941 iz obupa napravil samomor in zapustil pismo, da je sedaj za slovenski narod rešitev samo še slovanski vzhod...!«

O smrti Ivana Hribarja je prvi pisal v javnosti Matej Bor v Slovenskem zborniku 1945. Po njegovi verziji si je senator Ivan Hribar oblekel diplomatsko uniformo, si nadel vsa odlikovanja in se odpravil od doma. Na začuden vprašanje, kam odhaja, je ironično odgovoril: »Predstaviti se grem novi

Dr. Ivan Hribar (19. september 1851–18. april 1941)

vladil!« Naslednjega dne so ga našli v Ljubljani, v Gruberjevem kanalu. Pri njem so našli njegove verze, ki jih je napisal po Prešernu iz Krsta pri Savici:

Le tujcu sreče svit bo žaril,
ošabno bodejo nosili glave,
v Sloveniji bo tujec gospodaril,
beseda tuja, tujčeve postave.

Da neha me le-ta skeleti rana,
posnel Katona bodem, Utičana. Saj:

Manj strašna noč je v črne
zemlje krili,
kot so pod svetlim soncem
sušnji dnovi.

Zapis o Ivanu Hribarju najdemo tudi v romanu Juša Kozaka Lesena žlica, medtem ko pisateljica Ilka Vaštetova opisuje srečanje z njim tik pred njegovo smrtjo v svojih spominih.

Doslej je najboljše spreporočil o njem in o njegovi smrti literarni zgodovinar Emil Cesar v študiji Zadnje pismo dr. Ivana Hribarja v knjigi Boj brez puške.

V tej študiji najdemo tudi nekaj več podatkov o njegovem življenju in delu, ki jih v leksikonih in literarnih zgodovinah nismo utegnili zaslediti. Rojen je bil 19. septembra 1851 v Trzinu. Po končani nižji gimnaziji je služboval najprej kot uradnik praške banke Slavije, nato je bil do leta 1919 ravnatelj ljubljanske podružnice iste banke. Od leta 1919 do 1921 je

bil poslanik kraljevine SHS v Pragi, a od leta 1921 do 1923 pokrajinski namestnik v Ljubljani. V mladosti se je aktivno ukvarjal s poezijo in s prevajanjem. Leta 1884 je ustanovil politični tednik Slovan, od 1868 je sodeloval pri Slovenskem narodu in določil kot član slovenskega liberalnega vodstva z Ivanom Tavčarjem njegovo idejno smer, pridružil pa se je tudi Vošnjakovemu prizadevanju za ustanovitev kreditnih zavodov na Slovenskem. Od leta 1896 do 1910 je bil ljubljanski župan in v času njegovega županovanja je dobil Ljubljana vodovod, plinarno, elektrarno, električno cestno železnico, prvo javno kopalnice itd.

Emil Cesar v svoji študiji navedeno opisuje delo in zaslugi Ivana Hribarja za razvoj Slovenije na vseh področjih, tudi kulturnem. Razumljivo je, da je odločno nasprotoval tisti vladajoči liniji, ki je krizo politike kraljevine Jugoslavije stopnjevala do vrhunca s pristopom Jugoslavije k fašističnemu trojnemu paktu. V zvezi s tem je bil pobudnik protesta slovenske senatorske skupine, ki so ga v pismu sporočili vladi v Beograd. Zavedal se je, da zaradi starosti konca zmagoslavnega boja nad fašizmom ne bo dočakal, čeprav je vanj trdno veroval. To svoje prepričanje je izražal že od začetka vojne napovedi Jugoslaviji. Nagla kapitulacija jugoslovanske armade ga je močno prizadela. Z madežem kapitulacije in z zavestjo suženjstva se ni mogel nikdar sprijazniti, s tem je bila globoko prizadeta njegova nacionalna čast. Tako nam postane razumljiva njegova odločitev za prostovoljno smrt. Bila je dejanje ranjenega ponosa. Ivan Hribar je bil velik mož, mož časti in ponosa in zato se ni čuditi, če ta ponos opisuje tudi pesnik France Slogar v desetem sonetnem vencu MOLK IN KRIK, ki ga posveča senatorju dr. Ivanu Hribarju v Obzorniku št. 5. letnik 1985).

Dušan Mevlja

V Parizu bi bila dovolj samo iskra

Francosko glavno mesto je podobno sodu smodnika: bombne eksplozije, rajenci in mrtvi so presunili mesto, samo iskra pa bi bila dovolj in že bi eksplodiralo sovraštvo do tujcev, predvsem drugopoltih ljudi. Napovedovalec radijskega programa »Antena 2« se je ustavil sredi stavka, ko so mu podali listek: »Kakor poroča AFP, francoska časopisna agencija, je eksplodirala bomba v neki kavarni na Bulvarju St. Michel«

Tisto, kar se je tam dogajalo, si je bilo mogoče predstavljati tudi brez televizijske slike: policija, gasilci, rešilni avtomobili, nosila, na obrazih okoli stoječih pa jeza, strah in nemoč. Obrazi politikov so vsebolj okameneli.

Pariz je že kar nekaj časa v šoku zaradi zaporednih bombnih atentatov. Ukrepi, za katere se je odločila vlada, delujejo kakor prebujenje, čeprav se nihče ne vda iluzijam: tisti, ki zjutraj odhaja od doma, ne ve, ali se bo zvečer še vrnil zdrav.

Razpoloženje v mestu je več kot eksplozivno. V vagonu podzemeljske železnice je vstal mlad moški, pojasnil je, da je brez dela in prosil druge potnike, naj mu pomagajo. Dobil je več kot jasen odgovor: »Vrzi Arabce ven, pa se nam bo vsem boljše godilo«. Mnogi so mu pritrdjevali, nihče pa ga ni obsojal, da je rasist. Nihče pa tudi ni odprl denarnice in pomagal tistemu, ki je prosil.

Na postaji podzemeljske železnice Reaumur-Sebastopol

ni več slišati običajnega ropota. To križišče podzemeljskih vlakov je bilo prej polno temnopoltih ljudi, ki so se po svoje sproščali: plesali so, se veselili in se omamljali. Zdaj se je na postaji naselil stah, kajti vse več Parižanov vidi v vsakem tujcu, tudi v človeku, ki je tujcu podoben, možnega atentatorja.

Ves zaskrbljen je neki Parižan pripomnil: Samo iskra bi bila dovolj, napačen sum, napačna ocena bi zadostovala, pa bi bila sodrga na mah mobilizirana in bi se znesla nad nekom, ki s terorizmom sicer ne bi imel nobenega opravka.

Kontrole so na vsakem koraku. Na železniških postajah, pred veleblagovnicami, pred javnimi stavbami. Odpreti je treba torbice in aktovke, izkaznico je treba pokazati na prvo besedo. Kdor se upira, pa čeprav samo z besedami, takoj občuti veljavo najnovejših ukrepov, ki jih je parlament sprejel in z njimi dal varnostnim silam še dodatna pooblastila. Vsak, ki se upira, mora računati z občutnimi kaznimi.

Za Francoze je to nekaj novega. Če bi se kaj takšnega prej dogajalo, bi bilo slišati ogorčene proteste: poseganje v osebnostne svoboščine, vohunjanje, predrznost in domišljavost policijskih oblasti in še kaj. Zdaj je povsod tiho, slišati je le kratke dvogovore: »Odpri aktovko, hvala – prosim, stopite naprej«!

Celo pred pariško opero je vrsta. Za večerno predstavo so odprta samo ena vrata. Obiskovalke potrpežljivo čakajo v svojih večernih oblekah, pa čeprav morajo stati na dežju. Varnostni svet, ki ga je sestavil predsednik francoske vlade, je prevzel skrb za gledališča in druge lokale, namenjene razvedrilu. Lastnikom je dal na izbiro: Ali bodo zaprli svoje hiše, ali pa bodo vzpostavili lastno kontrolno službo.

Strogi so tudi ukazi v zvezi s kinematografi: Zveza lastnikov kino dvoran je ukazala, da morajo bilijetari zavrniti vsakega obiskovalca, če hoče v dvorano s kakšnim paketom v rokah. Med predstavo skrbno nadzorujejo vsako premikanje

Aretacija po ovadbi libanonske falange: študenta lingvistike Georges Abdallaha, voditelja »Oboroženih libanonskih revolucionarnih frakcij« so pripeljali v pariški zapor...

ali predsedanje v dvorani.

Toda, tudi vsi ti varnostni ukrepi imajo svoje luknje: sredi Pariza velja za najboljše zastraženo poslopje policijska prefektura na Ile de la Cite, policijski prezidij. Zdaj tam kar vrvi od samih čuvarjev. Za okrepitev so pritegnili več bataljonov CRS, posebnih vojaških enot in jih razmestili po glavnem mestu. Vsak, ki želi v prefekturo, se mora sprijazniti skorajda s telesno preiskavo. Pa kljub temu: teroristom je uspelo, da so sredi levjega br-

loga peklenski stroj aktivirali. Eksplozija v oddelku za vojniška dovoljenja je terjala človeška življenja: zagrenila pa je tudi službo policistom, ki to teroristično dejavnost razumejo kot roganje varnostnim silam in naenajanje njihovega ugleda. Tudi meščani s takšno držno akcijo se čutijo izzvane. Posledica teh akcij pa je vidna: javnost je brez besed sprejela poziv oblasti, naj pomaga pri lovu na teroriste in prijavi vsakega sumljivega, saj bo s tem le podprla obrambne ukrepe oblasti.

Neki pariški časopis se je ob tem zaskrbljeno vprašal: »Ali se bomo zdaj spremenili v narod denunciantov?« Če je do zdaj veljalo za nemoralno opazovati soseda ali kolega na delovnem mestu, kaj šele tožiti ga nekemu nad seboj, potem zdaj marsikateri Parižan sprahuje svojo vest: ali naj, ali raje ne?

Državna televizija je predstavila primer nekega Libanonce, ki kot priznan zdravnik že nekaj let živi in dela v Franciji. Policija ga je »pritisnila«. To ni nič posebnega, saj je od začetka atentatov kolonija tujcev v Franciji, predvsem Arabcev, Irancev in drugim policija namenila posebno pozornost. Zdravnik so povabili na televizijski pogovor, vendar ni prišel do besede. Potisnili so ga v kot, poklicno so ga onemogočili, ker – kot je dejal njegov

brat – ni pristal na zahtevo policije, naj oblasti seznanja s ravnanjem svojih znanec. To je druga plat uradnega poziva: tistega, ki ni več tudi prijatelj, prijavi kot sovražnika.

Premier Chirac je za obrambo pred sovražnikom razglasil notranjo mobilizacijo. Vojsko so poslali na položaje, da bi zastražila meje. Na letališčih so najprej zaostri pregled potnih listov. Sprejeli so odlok o splošnem uvajanju vizumov za tujce, ki prihajajo v Francijo. Izvzeti so le državljani Evropske skupnosti in Švice, nikakor pa ne Američani in Britanci!

Na carini in pri kontroli potnih listov so bile zmešnjave vsakdanje. Čez noč so uradniki, pristojni za nadziranje tujcev, na Quai d'Orsay odprli provizorična okenca za izdajanje vizumov za obiskovalce, ki so jih presenetili francoski predpisi za boj proti terorizmu. Najprej so bila ta okenca namenjena za 14 dni, dokler francoski konzulati v tujini ne bi mogli obvladovati reke interesov za obisk v Franciji.

Francoska policija dobro ve, da odločno ravnanje samo zase ne zadostuje, da bo morala kmalu pokazati rezultate, uspehe. Francozi so prenapeti. Obdržati to napetost pod kontrolo je trenutno za vlado Jacquesa Chiraca najtežja naloga.

Florjan Laimiš

Filipinski zaporni ogenj

Odločna filipinska predsednica Corazon Aquino je bila na obisku v ZDA, kjer so jo sprejeli predsednik Ronald Reagan, zunanji minister George Shultz in obrambni minister Caspar Weinberger. Preden je odšla na te za usodo Filipinov sila pomembne pogovore, je obiskala Indonezijo in Singapur, doma se je sestala s predstavniki dveh uporniških skupin: tiste, ki ji pravijo kar komunistična in s muslimansko. Eni in drugi imajo pod orožjem okoli 30.000 mož, kar je več kot dovolj za vnmirjanje tako obsežnega oboja kot so Filipini. Filipinsko ljudstvo, kar 52 milijonov jih je, ves čas ocenjuje, ali je »Cory« Aquino oseba, ki jima je potrebna, predsednica, ki ji lahko zares zaupajo.

»Več človečnosti in več demokracije, vsaj v Manili naj bo tako, več svobode kot v katerikoli državi v jugozahodni Aziji.« Kakor mati svojim otrokom, tako je filipinska predsednica Corazon Aquino govorila po televiziji 55 milijonom Filipincev in jim pripovedovala, kako je doživela neuspeh poskus prevrata prvo nedeljo v letošnjem juliju in kako je nevarnost prestala. Več kakor 20. časopisov, ki izhajajo v angleščini, v tagalogu in kitajščini, piše o politiki, tudi ob najmanjši škandal se spotaknejo, kajti ljudje, ki so 20 let živeli pod Marcosovo diktaturo, iščejo vsako priložnost, ob kateri lahko svobodneje zadihajo.

Alejandro Rocas, čigar »Manila Times« 14 let ni smel izhajati, pravi, da je ozračje na Filipinih podobno tistemu, kakršno je bilo, ko so ob koncu 2. svetovne vojne pregnali Japonce. Kasete s posnetki nekrvave revolucije iz letošnjega februarja, tankov, ki so jih ljudje ovesili s cvetjem, s prizori, ko množice molijo rožni venec in ko protestantski šef generalnega štaba Ramos osebno nosi v procesiji Marijin kip, je mogoče kupiti v vsakem supermarketu. Dolgo prepovedane knjige so znova izdali. Mednje sodijo odkritja nekdanjega Marcosovega tiskovnega sekretarja Primitiva Mijare – tako kot mnogi pobegli

Filipinska predsednica Corazon Aquino: »Jaz sem tista, ki odloča, kaj bomo naredili na Filipinih.«

Filipinci je tudi sam umrl skrivnostne smrti neke v ZDA – ali pa globokoumni komentari zdaj znova aktivnega zgodovinarja Renata Constantina. Ta je že leta 1972 razkrinkaval laži »prvih zakoncev« filipinske države.

Po desetih letih zopora je dobil ustanovitelj filipinske komunistične partije in verjetno še vedno njen glavni ideolog, profesor Jose Maria »Joma« Sison, katedro na filipinski univerzi. Zelo pogosto se udeležuje javnih razprav, kritizira vlado Corazon Aquino in si dovoli marsikaj svetovati. Med

drugim ustanovitve koalicijske vlade, v kateri bi sodelovali tudi predstavniki filipinske skrajne levice. Ne le v Hongkongu izhajajoči »Asian Wall Street Journal«, tudi drugi časopisi ne morejo verjeti, da so Sisonu namenili južnoazijsko literarno nagrado in da mu jo bodo oktobra tudi podelili. Priznanje bo dobil za svoje pesmi in za svojo temeljno razpravo: »Filipinska družba in revolucija.« Kakor da ustanovitelji te nagrade, med katerimi so tudi Američani, nikoli niso prebrali tistega, kar je »Joma« pisal o ameriškem imperializmu in o marionetnem režimu na Filipinih. Ali pa nemara prav zaradi tega?

Z novim pluralizmom ima težave predvsem filipinska vojska. Dolga leta so bili oficirji zaposleni ali s kopičenjem bogastva ali pa s preganjanjem partizanov. Zdaj pa morajo poslušati ukaze o premirju na fronti z ilegali, čeprav v spopadih z gverilci še naprej padajo njihovi tovariši. Odkar je Corazon Aquino prevzela oblast, je v spopadih s partizani padlo okoli 1000 vojakov. Izpustili so 800 političnih jetnikov, posebna vladna komisija pa je začela preiskovati kršitve človekovih pravic v vojaških vrstah. Pravijo, da je filipinska bilanca v tej zvezi verjetno še hujska, kakor je bila argentinska.

Ljudje v uniformi, vse do polkovnikov in generalov, imajo dovolj vzrokov za zaskrbljenost. Razumljivo je, da zagovarjajo vojaško rešitev in nočejo niti slišati za pogajanja z gverilci, pri čemer uživajo podporo obrambnega ministra Enrila in ameriških zaveznikov.

Politični spekter, ki obdaja predsednico, bi bil komaj lahko še širši, kakor je, saj sega od konservativcev do radikalcev, od prepričanih nacionalistov do zagovornikov alianse z Američani. Le komunistov ni med njimi. Predsednica je že večkrat zavrnila predlog, da bi v vlado ali v ustavno komisijo sprejela kakšnega uglednega komunisto, izpuščenega iz zapore. Prednost daje pravnikom, takšnim, ki bi si bili pod Marcosom lahko nakopičili veliko denarja, vendar so se raje ukvarjali s političnimi jetniki, kakor na primer z »Jomo« Sisonom ali z leta 1983 umorjenim Benignom Aquinom.

Vse te ljudi nagovarja Corazon Aquino po imenu, le obrambni minister je zanjo »Mister Enrile«. Na istem položaju je bil pod predsednikom Marcosom dolgih 16 let, leta 1972 pa je za sedem svojih kolegov podpisal zaporna povelja. Pri njem je morala Cory Aquino prositi za dovoljenje, če je želela obiskati svojega moža v jetnišnici Fort Bonifacio. Nič čudnega torej, če vsi v

Predsednica Aquino med muslimanskimi uporniki: voditelj upornikov Nur Misuari drugi z desne je na pogajanja dopotoval z Bližnjega vzhoda, kjer živi v izgnanstvu že od leta 1972. S predsednico se je pogajanj udeležil tudi njen obrambni minister general Enrile (desno od predsednice).

novi vladi z nezaupanjem gledajo na ministra Juana Poncea Enrileja. Drugi ministri so si zadali nalogo, da bodo okrnili gospodarsko bazo tega kolega, za katerega sumijo, da je bil pod Marcosom tretji najbogatejši človek na Filipinih. Vendar so vsi pri ukrepanju zelo previdni, ker vedo, da Enrilejeva moč v resnici temelji na puškah.

Brez vojaškega posega v zadnji minuti, to je brez posredovanja generalov Enrila in Ramosa, Corazon Aquino zanesljivo ne bi bila že februarja postala predsednica Filipinov. Juljski poskus prevrata je bil dokaz, da ji je v tem kratkem ča-

su, odkar je na oblasti, uspelo zbrati okoli sebe del filipinskih oboroženih sil. Upor je propadel, ko se je Enrile izrekel za predsednico. Najpomembnejše spoznanje iz tega obdobja je, da predsednica ne bi mogla še nadalje vladati, če ne bi imela podpore vojske, da mora še naprej spretno manevrirati. Če se, na primer, dogovarja s skrajno levico, mora to početi tako, da ne razjezi poklicnih vojakov v državi. V njeni krhki koaliciji je vidna razpoka med tako imenovanimi naprednimi na eni in Enrilom na drugi strani.

(se bo nadaljevalo)

Od tedna do tedna • Od tedna do tedna • Od tedna do tedna • Od tedna do tedna •

New York: Na začetku splošne razprave na 41. rednem zasedanju Generalne skupščine ZN je govoril tudi španski kralj Juan Carlos. V zgodovini svetovne organizacije, je bilo prvič da je neki vodja španske države sodeloval na zasedanju generalne skupščine. Španija je bila sprejeta v svetovno organizacijo z desetletno zamudo (leta 1955). Znane so zgodovinske okoliščine, ki jih je bil vsilil fašistični režim diktatorja Franca.

Washington: Z rednim sovjetskimi potniškim letalom je na začetku tedna odpotovalo iz New Yorka v domovino 21 od skupno 25-ih sovjetskih diplomatov, članov sovjetske misije na sedežu ZN. Ameriške oblasti so jim ukazale, da morajo odpotovati iz ZDA, tedaj še niso sporočili.

Jeruzalem: Izrael se je uprl predlogu za razmestitev mirovnih sil ZN (UNIFIL) vzdolž južne libanonske meje. Obrambni minister Izak Rabin je zavrnil obtožbe svetovne organizacije, da je Izrael odgovoren za položaj v južnem Libanonu in za vse pogostejše napade na pripadnike mednarodnih mirovnih sil. Generalni sekretar ZN je zahteval, da se izraelske sile umaknejo iz južnega Libanona, da bi se sile UNIFIL razporedile ob vsej libanonsko – izraelski meji.

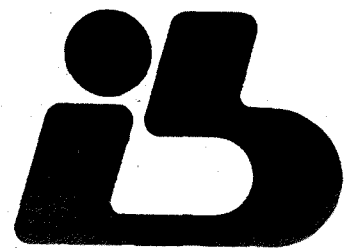
Islamabad: Pakistanski premier Mohamud Kan Junejo je pojasnil, da se sporazum o jedrskem sodelovanju, ki ga je njegova država podpisala z LR Kitajsko, nanaša samo na mirnodobno uporabo jedrske energije. Razlogov za zaskrbljenost ni, je pristavil premier. S tem je Junejo odgovoril na pripombo indijskega predsednika vlade Ghandija, da utegne pakistansko – kitajski sporazum o jedrski energiji ogroziti mir na podcelini.

Berlin: Udeleženci 11. kongresa Svetovne sindikalne federacije so v Berlinu pozvali vse sindikate na svetu k enotnemu delovanju za ohranitev miru na svetu in za družbeni napredek. Ob zaključku šestdnevnega dela so udeleženci poudarili, da so temeljni problemi sodobnega sveta obramba miru, ustavitev oboroževalne tekme in prehod k konkretnim ukrepom za razoroževanje.

Kartum: Že ta teden bodo verjetno obnovili polete transportnih letal s hrano in zdravili na področje Južnega Sudana, kjer kraljuje lakota. Kakor je znano, so polete na sudanski jug prekinili potem, ko so uporniki sredi avgusta sestrelili neko letalo sudanske letalske družbe. Šele pred dnevi je uporniška radijska postaja obvestila predstavnike mednarodnega Rdečega križa v Kartumu, da poleti do tretjega letališča (Wau) v južnem delu države niso varni.

tedna do tedna • Od tedna do tedna • Od tedna do tedna • Od tedna do

**Invest
Biro
Koper**

**organizacija za
inženiring,
projektiranje,
urbanizem in geodezijo**

O tem, v kakšnih okoliščinah je padel

Ivan Jelenc-Ivko

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Smrt oziroma okoliščine, v katerih je padel Ivan Jelenc-Ivko, so bile pojasnjene s pričevanjem Marije Legan. Še vedno pa so domači tavalili v temi, ko je šlo za čas, leto 1942 in 1943, ki ga je Ivko prebil v partizanih, in za vojaške ali politične enote, katerim je pripadal.

Vendar pa nihče z njim ni bil dolgo časa, saj so se partizanske vrste strahovito redčile; če niso padli ali bili ranjeni, so bili premeščeni v druge enote. Stiki med soborci so se zato rahljali ali popolnoma prekinili. Zato se mi zdi prav, da Ivkovo partizansko pot nekoliko podrobneje opišem. Sporna oz. neodkrita ostaja le prva polovica leta 1943 oz. dobri štirje meseci pred njegovo smrtjo. Morda bo to pisanje prebral kdo, ki bi lahko dopolnil, oz. osvetlil ta čas, če pa ne... Bodi kakorkoli še, znana dejstva so naslednja:

Kronika Zapadnodolenjskega odreda je prva knjiga, v kateri sem zasledil ime in priimek: Ivan Jelenc-Ivko. Naveden je dvakrat: 1. da je bil politični komisar tretje čete prvega bataljona Zapadnodolenjskega odreda in 2. v seznamu padlih Zapadnodolenjskega odreda je navedeno njegovo ime: Jelenc Ivan-Ivko, Velike Lašče, brez rojstnih podatkov in podatkov o smrti.⁷

Nekega januarskega popoldneva leta 1986 sem se o kroniki Zapadnodolenjskega odreda in o Ivku pogovarjal z dobro znanko

Marijo Krese-Marušo, ki me je opozorila na Alojzija Rajerja-Miško. Ta naj bi po njenem vedel več povedati o Ivanu Jelencu - Ivku, sama da se ga pa ne spominja.

In res, Alojzij Rajer-Miško je povedal, da je Ivka-Ivana Jelenca dobro poznal. Poblize sta se spoznala 9. maja leta 1942 na Blatnem klancu ob ustanovitvi Dolenjskega odreda. Pred tem sta bila oba v Dolenjskem bataljonu, Ivko v prvi, Miško pa najprej v drugi, potem pa v četrti četi. V novoustanovljenem Dolenjskem odredu pa sta oba pripadala tretji četi prvega bataljona. Ivko je bil imenovan za političnega komisarja tretje čete, Franc Vrhovšek - Čičerka za komandirja čete, Miško pa za politdelegata v četi. Vodstvo bataljona so sestavljali: komandant Janez Marn, komisar Niko Šilih-Boris in operativni oficir Dušan Švara-Dule. Ivko in Miško sta bila skupaj v četi do 25. oktobra 1942.

Prvi bataljon Dolenjskega odreda se je 17. maja 1942 premaknil v Dobrepoljsko dolino in Struge. Tretja četa je prišla od Sv. Križa (Gabrovka), druge čete bataljona pa iz Blatnega klanca. Čete prvega bataljona so bile potem razporejene v prostoru od Zagradca prek Dobrepoljske doline do Male gore pri Ribnici.

Okrog 25. junija leta 1942 je bil ustanovljen Zapadnodolenjski odred, Dolenjski

odred pa ukinjen. Prvi bataljon Dolenjskega odreda je prešel v sestav Zapadnodolenjskega odreda kot prvi bataljon. V vodstvu tretje čete prvega bataljona ni prišlo do sprememb; Čičerka je bil komandir in Ivko komisar. Vodstvo bataljona pa je bilo zamenjano: Komandant je postal Tone Zgonc-Vasja, komisar Milan Venišnik-Milan in operativni oficir Milan Lah-Ivo.

Prvi bataljon Zapadnodolenjskega odreda je obdržal svoje prejšnje operativno področje. Tretja četa se je vse poletne mesece leta 1942 do roške ofenzive zadrževala med Zdensko vasjo in Zagradcem na desnem bregu Krke.

»Po odhodu 2. grupe odredov proti Notranjski 20. junija 1942 so čete... Zapadnodolenjskega odreda in 1. proletarskega bataljona Toneta Tomšiča nadaljnjih 16 dni nadzorovale vse ozemlje v severozapadnem predelu Dolenjske, od Višnje gore prek Suhe krajine do Kočevja in od Zdenske vasi mimo Zagradca ob Krki do Soteske. Obleganje Žužemberka ter vrsta manjših spopadov in napadov so sicer držali v bojni pripravljenosti obe strani, dokler niso dodatne okupacijske sile okrepile svojih postojank na severni meji osvobojenega ozemlja.«

Italijani so v velikem pohodu proti severnim partizanskim položajem Suhe krajine, osvobojenemu ozemlju, skušali 7. julija 1942 streti partizansko moč, toda brez posebnih uspehov. Tretja četa prvega bataljona je imela močno zasedo nad mostom na desnem bregu Krke proti Zagradcu. Kmalu po spopadu partizanov in Italijanov na mostu je bil težko ranjen Franc Vrhovšek-Čičerka, komandir čete in tudi nekateri drugi borci tretje čete, medtem ko je Jože Podlogar iz Brezovega nad Sv. Križem padel. Čičerka je po vojni povedal, da ga je na položaju po ranitvi prvi obvezal komisar čete Ivko! Ranjenega komandirja čete Čičerka je na položaju zamenjal Franc Kotar, vodnik v četi. Nekaj pred 16. julijem 1942 je bil za komandirja tretje čete imenovan Robert Borštnar-Rade (1918-1943).

Pri Marinči vasi med Zagradcem in vasjo Krko, bilo je 16. julija 1942, so pri napadu na kolono fašistov sodelovali: tretja in četrta četa prvega bataljona ter zaščitni vod Zapadnodolenjskega odreda s težko strojnico ter prva in druga četa Tomšičevega bataljona. Akcijo je vodil komandir četrte čete prvega bataljona Ivan Kovačič-Efenka, tretji četi pa je že poveljeval Robert Borštnar-Rade. V tej partizanski akciji je po poročilu štaba Zapadnodolenjskega odreda Glavnemu poveljstvu slovenskih partizanskih čet padlo 80 fašistov, v odredu pa je en borec padel, dva pa sta bila ranjena. Italijansko poročilo pa navaja, da so izgubili enega oficirja in 18 legionarjev, 16 da je bilo ranjenih, ubili in pokopali pa so 4 partizane.

Med roško ofenzivo je prvi bataljon v noči na 18. avgust 1942 prešel z desnega na levi breg Krke po poškodovanem mostu pri Šmihelu in nadaljeval pot mimo vasi Križ, Reber, Zalisec na Lisec (tretja četa) in v predel Brezove rebri (drugi dve četi). Štab bataljona je prek Krke v Suho krajino in na Rog pošiljal močne patrulje, ki so napadale Italijane, pomagale razhajkanim partizanom in s tem zanikovale govorice, ki jih je širil sovražnik, da so partizani uničeni. Prvi

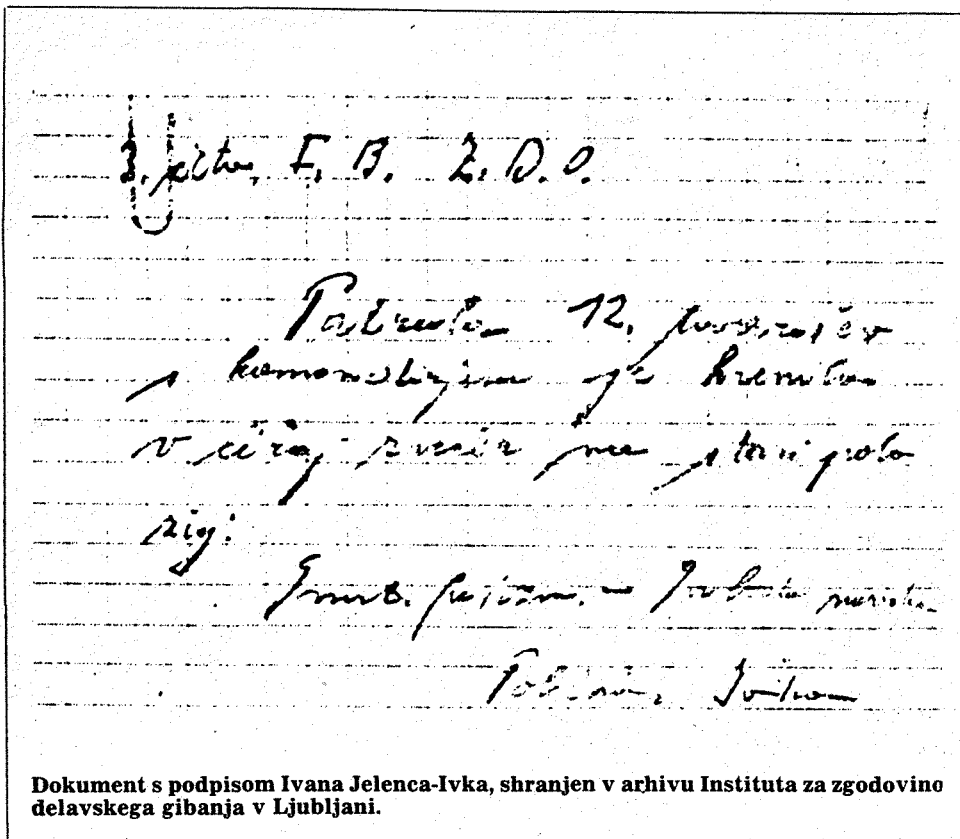
Ivan Jelenc-Ivko (iz fotografskega albuma avtorja zapisa)

bataljon ni prišel v primerz italijanskih divizij v roški ofenzivi; srečno se je izvlekel iz sovražnega objema!

Gubčeva brigada je bila ustanovljena 4. septembra leta 1942 v gozdu južno od vasi Trebelno nad Mokronogom. Prvi bataljon Zapadnodolenjskega odreda je bil 19. septembra leta 1942, to je bilo v Zakoškem hribu pri Brezovi rebri, vključen v Gubčevo brigado kot njen prvi bataljon. V njegovem sestavu je bila tudi tretja četa, ki sta ji poveljevala komandir Robert Borštnar-Rade in komisar Ivan Jelenc-Ivko. Gubčeva brigada se je v jesenskih mesecih leta 1942 gibala v prostoru od Radulje na jugu do Police na severu, na levi strani železniške proge Ljubljana-Novo mesto.¹⁴

»Bilo je okrog 25. oktobra leta 1942. Tretja četa prvega bataljona Gubčeve brigade je taborila pri Tihaboju,« je pripovedoval Miško. Patrulja čete je nekje od Trebnjega prinesla eno ali dve škatli cigaret po 100 kosov. Komandir in komisar čete sta cigarete razdelila med partizane. Za razdelitev cigaret med borce je zvedel štab brigade. Ker komandir in komisar čete nista oddala cigaret v štab brigade, sta bila oba vodilna funkcionarja čete kaznovana: Robert Borštnar-Rade je bil razrešen nalog komandirja čete in poslan v tretji bataljon Gubčeve brigade za komandirja čete, v kateri je bila komisar čete Marija Krese-Maruša. Rade tedaj ni bil član partije. Ivko-Ivan Jelenc pa je bil razrešen komisarja čete in partijsko kaznovan z zadnjim opominom pred izključitvijo ter poslan v štab drugega bataljona Gubčeve brigade za kurirja.

Ivan Jenko
(se bo nadaljevalo)

Dokument s podpisom Ivana Jelenca-Ivka, shranjen v arhivu Instituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani.

Lojze Kristančič-Minko

Martin Greif-Rudi

Rudi je vse do osvoboditve opravljal odgovorne dolžnosti v NOV. Po kapitulaciji Italije 1943 je bil imenovan za komandanta Goriške brigade, nato za komandanta 3. SNOUB »Ivana Gradnika«, potem je bil operativni oficir v štabu IX. korpusa NOVJ, zvezni oficir pri zavezniških vojnih misijah pri štabu IX. korpusa NOVJ in komandant komande mesta Trst do osvoboditve. Sodeloval je tudi pri dokončni osvoboditvi Trsta. Veliko je prispeval pri organizaciji ilegalnih bojnih enot iz slovenskih in italijanskih delovnih množic v Trstu. Martin Greif - Rudi je po osvoboditvi v svojih spominih na leto 1942 o Primorski in primorskih Slovencih med drugim zapisal: »... Širo po Primorski so ljudje v teh krajih o teh svojih partizanskih borcih govorili kot o svojih zaščitnikih. Dnevno so prihajali novi borci ali od doma ali pa so zbežali iz italijanske vojske. Zato je italijanski fašistični okupator sklenil napraviti konec narodnoosvobodilnemu gibanju in uničiti

partizanske enote na Primorskem. Tako so 18. aprila 1942 spravili na Nanos ogromno vojsko in bili so prepričani, da uničijo tistih 50 partizanov na Nanosu... »Toda to jim ni uspelo...« Prebivalci so bili neizmerno srečni, ko so videli, da so njihovi borci izšli iz te borbe brez večjih žrtev... »Niso obupali. Narobe, še bolj so zasovražili fašiste in se še bolj junaško borili.« Posledica te borbe na Nanosu je bila ravno nasprotna kot so pričakovali Italijani. Sedaj so še v večjem številu prihajali novi borci v partizane in organizacije Osvobodilne fronte so se še bolj širile. Tako so bili v juliju 1942 že ustvarjeni pogoji za ustanovitev bataljona,« je v spominih zapisal Rudi. Po osvoboditvi je Rudi končal višjo politično šolo v Beogradu in opravljal odgovorne dolžnosti. Delal je v Glavnem odboru sindikatov v Beogradu, leta 1946 in postal sekretar centralne uprave kemičnih delavcev in nameščencev Jugoslavije, potem minister za delo v vladi LRS, podpredsednik RO sindikatov Slove-

nije, član CK KPS oziroma ZKS. Dalje direktor tovarne dušika v Rušah in direktor poslovnega združenja »Papirles« v Ljubljani. Tudi na Primorskem je opravljal odgovorno delo. Bil je sekretar Okrajnega komiteja KPS Gorica in Koper. Leta 1969 je bil izvoljen za predsednika občinske skupščine Ajdovščina in to dolžnost je opravljal vse do njegove prezgodnje smrti 1975. Bil je tudi prvi predsednik medobčinskega sveta severne primorske regije. V tem času je zavzeto sodeloval tudi z ajdovskim garnizonom JLA in bil je pri vojakihi zelo priljubljen in spoštovan, tako kot je bil v času NOB pri partizanskih borcih. Poleg skrbi za gospodarski in družbenopolitični razvoj občine se je zavzemal tudi za razvoj, izpopolnjevanje in utrjevanje SLO in DS.

★ ★ ★

Za revolucionarne in borbene zasluge in za zasluge povojne obnove in izgradnje domovine je Rudi prejel številna visoka državna odlikovanja in priznanja. Je nosilec partizanske »Spomenice 1941«, po njem pa se v Ajdovščini imenuje tudi kasarna JLA.

Do Primorske in primorskih ljudi je Rudi izpričal svojo posebno ljubezen, za katerih osvoboditev se je tudi sam junaško bojeval.

Tako kot med NOB so ga tudi po osvoboditvi borci in soborci in vsi, ki so ga poznali, povsod na Primorskem toplo sprejemali, ker je bil vselej tovariš med tovariši, ne glede na dolžnost in položaj, ki ga je zavzemal. Rudi je zahajal v družbo najpreprostejših ljudi in se z njimi prijateljsko in tovariško pogovarjal in te ljudi je tudi spoštoval. Prav zaradi takih njegovih lastnosti je bil pri primorskih ljudeh spoštovan in je pomenil in pomeni osebnost, ki se je razdajala in se razdala v boju za svobodo in izgradnjo srečne, svobodne domovine Slovenije in Jugoslavije in v njej združene svobodne Primorske, ki je četrto stoletja ječala pod fašistično diktaturo na ozemlju fašističnih zaveznikov Rim-Berlin-Tokio, na ozemlju Italije. In prav na tem ozemlju fašističnih zaveznikov, v tuji fašistični državi, je bil ustanovljen 1. primorski partizanski bataljon Simon Gregorčič, katerega prvi politični komisar in nato komandant je bil Martin Greif - Rudi. Po osvoboditvi, v času, ko je bil predsednik skupščine občine Ajdovščina, je Rudi zavzeto vzpostavljala, razvijal in krepil tudi prijateljske stike in sodelovanje s komunistično partijo Italije občine Quiliano v Italiji pobratene z občino Ajdovščina.

Konec

Borci Notranjskega odreda so odlikovali »svojega« Poljaka

V svoj program dela za 1986 je odbor skupnosti borcev Notranjskega odreda vključil tudi nalogo, da se zberejo naslovi borcev NOV, ki so bili doma zunaj meja Jugoslavije, da bi se le-tim lahko poslala spominska medalja NO, ki jo je odbor izdal lansko leto, ali pa da se jim izroči v roke, ob priložnosti njihovega obiska v Sloveniji. Za uresničitev te naloge je bila pri odboru NO formirana komisija, ki jo vodijo Marjan Mihelj ter člana Mara Gerželj in Viktor Baša. Komisija je takoj prišla za delo. Med drugimi je obvestilo o spominski medalji NO poslala tudi tovarišu Edwardu Olejniczaku, doma iz Lodža, NR Poljska, čigar naslov je posredovala Mara Gerželj.

Na odgovor ni bilo potrebno dolgo čakati. Že čez dobrih štirinajst dni je iz Poljske prispel na naslov predsednika komisije telegram, v katerem je bilo napisano: »Prihajam po spo-

minsko medaljo 15. in 16. aprila – Edward.«

Člani odbora NO in predsednik komisije so takoj prijeli za delo, da bi nekdanjega borca NO poljskega rodu, čim lepše

sprejeli.

15. aprila kasno popoldne se je na postaji milice v Starem trgu oglašil tovariš Olejniczak z dvema prijateljskima iz Poljske. S tem se je začel odvijati kratek program obiska, pripravljen za gosta iz Poljske.

Prvi večer so gosti v družbi podpredsednika odbora NO Mira Mlakarja in borci NO iz Loške doline preživeli v tovariškem kramljanju in obujanju spominov na vojna leta.

Drugi dan, 16. aprila pa je bila v sejni dvorani družbeno-političnih organizacij občine Cerknica pripravljena manjša

svečanost. Na njej so člani odbora NO ob navzočnosti predsednika občinskega odbora ZZB NOV Cerknica tov. Jožeta Uleta podelili poljskemu državljanu Edwardu Olejniczaku spominsko medaljo Notranjski odred. Predsednik odbora NO Mitja Tollazzi, ki mu je predal spominsko medaljo NO, je med drugim poudaril: »Veseli smo, ker si ponovno med nami, partizani Notranjskega odreda, v katerem si se tudi ti boril. Nekaj mesecev svoje mladosti si preživel med slovenskimi partizani, v naših gozdovih in vaseh, ki so takrat drugače izgledale kot danes.

Ko si iz nemškega ujetništva pobegnil v partizane, se nisi vprašal, ali si v Poljski ali v Jugoslaviji. Odsel si v partizane, da se boriš proti nacizmu in fašizmu, saj si dobro vedel, da se s tem boriš tudi za svobodo

Skupna slika gostov iz NR Poljske in borcev Notranjskega odreda

svoje Poljske, od katere si bil takrat na stotine kilometrov daleč.«

Ob tej priložnosti mu je podelil tudi kapo triglavko, simbol slovenskega partizanstva.

Tovariš Olejniczak se je z nekaj besedami zahvalil za spominsko medaljo in triglavko, posebno pa še za pozornost, da ga po 40 letih še vedno niso pozabili slovenski partizani. Vidno razpoložen je začel peti slovensko himno »Naprej za stava slave«.

Po končani slovesnosti so skupno obiskali osnovno šolo v Cerknici, ki nosi ime Notranjski odred. Tu so jih učenci šestega razreda in prosvetni delavci prisrčno sprejeli. V razredu je učencem tov. Edward spregovoril nekaj besed, nato pa so njemu v čast učenci zapeli dve partizanski pesmi. Pri petju so jim pomagali tudi borci NO. Peti pa je pomagal tudi tov. Edward, kateremu so mnoge partizanske pesmi še vedno v svežem spominu.

Gostitelji so nato odpeljali goste v Lož, kjer so si ogledali Kovinoplastiko. Bili so vidno presenečeni nad sprejemom, ki sta ga pripravila aktiv ZB NOB, ki deluje v okviru Kovinoplastike, in vodstvo Kovinoplastike. Presenečeni so bili tudi nad sodobnimi stroji in rešitvami, ki jih je na mnogih slikah spoznal svoje soborce, komandirje in komisarje NO.

Po napornem dnevu se je prileglo kosilo, ki je bilo pripravljeno v restavraciji pri gradu Snežnik. Okusno kosilo in dobra kapljica sta pomagala, da se je tako dobro razpoloženje, ki jih je spremljalo ves dan, še povečalo, in kmalu se je zaslislala naša partizanska pesem. Tudi tov. Edward je pel s polnim veseljem.

Edwardova rojaka sta ga z zanimanjem opazovala in se čudila njegovemu veselju. Re-

kla sta: »Tako prešerno veselega ga že dolgo časa nismo videli. Počuti se presrečnega, da je ponovno med svojimi bojnimi tovariši v krajih, kjer se je boril med slovenskimi partizani. Posebno pa mu srce polni veselo spoznanje, da je sprejel spominsko medaljo, kajti s tem ste pokazali, da niste pozabili nanj.«

Tov. Edward Olejniczak je po pobegu iz nemškega taborišča leta 1943 prišel v Trst, kjer je živel ilegalno. Vzpostavil je zvezo s Poljaki, ki so bili v delovnem taborišču v Trstu. Nagovarjal jih je, naj pobegnejo v partizane. S pomočjo ilegalne zveze v Opčinah nad Trstom, jim je po pobegu iz taborišča pomagal priti v stik s partizani. Tudi sam je spomladi 1944. odšel s skupino rojakov v partizane. Odsli so v Belo Krajino in bili razporejeni v Belokranjski odred, kjer je tov. Edward postal mitraljezec. V začetku marca 1945 je bil z večjim številom borcev premeščen v Notranjski odred. 12. marca so prišli v Babno polje. Tudi v NO je postal mitraljezec. Dobil je Brena. Naslednji dan po prihodu v Babno polje so jih napadli domobranci Rupnikovega bataljona. V borbi sta padla tudi dva njegova rojaka, in to Zygmunt Andrezejec in Stanislav Augustyniak.

Za aktivno sodelovanje v NOB Jugoslavije in skupnemu prispevku k zmagi nad fašizmom, za zblizevanje in prijateljstvo med narodi je tovariš Tito že 1970. leta odlikoval tov. Olejniczaka z medaljo, spominsko listino in uro s posvetilom na zadnji strani.

Ob pogovoru in petju partizanskih pesmi je kar prehitro minil čas, da bi lahko obudili vse spomine. Vendar pa je bilo slovo vseeno prijetno, kajti za vest, da jih še vedno veže vez, stkana v obdobju zadnjih težkih mesecev vojne, v času skupne borbe za iste cilje – osvoboditev zemlje izpod okupatorja jim je polnila srca z radostjo in veseljem.

Ida Turk

Spominska plošča mornariškemu informativnemu centru na Krasu

V okviru praznovanj letošnjega praznika sežanske občine ter ob dnevu mornarice in pomorstva so v Škofijah ob navzočnosti številnih nekdanjih partizanskih pomorščakov z obeh strani meje, domačinov in drugih gostov odkrili spominsko ploščo mornariškemu informativnemu centru 9. korpusa NOVJ na Krasu. Slovesnosti se je udeležila tudi mornariška enota iz puljskega garnizona.

Slavnostni govornik Slavko Kavšek, vojni načelnik štaba mornariške grupe pri 9. korpusu NOVJ in kapetan fregate JMV v pokoji, je med drugim dejal: Vrhovni štab je izdal avgusta 1944 odlok o ustanovitvi mornariške grupe pri 9. korpusu NOVJ. Naloge te grupe so bile: organizacijsko pripravljanje za ustanovitve 1. Pomorskega obalnega sektorja, zbiranje mornariških strokovnjakov iz vojnih enot v Sloveniji in oblikovanje začasnih enot, podrejenih 9. korpusu NOVJ.

Štab mornarice NOV in POJ na otoku Visu je v skladu s Glavnim štabom NOV in PO Slovenije sestavil grupo in določil mornariške starešine. Grupa se je zbrala v Velem ratu na Dugem otoku. Za poveljnika grupe je bil imenovan mornariški major Janez Tomšič, za pomočnike so mu bili dodeljeni mornariški major Baldomir Saje, mornariški poročnik Ratko Pečovnik, za radiotelegrafista Ružo Lovrič ter za šifrerja Zorko Filipič. Grupa je odšla na pot 5. septembra 1944. Pot, dolga okrog 420 km,

je vodila od Dugega otoka preko morja, otoka Krka, Gorskega kotara, Javornika in Trnovskega gozda do Lokve.

Na tej poti se je šef grupe zgasil v GS NOV in POS v Ceremošnjah in tam dobil navodila za pomoč mornariški grupi ter odločbo za vse enote NOV in POS, naj zbirajo in napotijo mornarje v mornariško skupino pri 9. korpusu NOVJ. V GS NOV in POS sta se grupi pridružila mornariški major Slavko Kavšek in mornariški poročnik France Dermota. Prvi je prevzel posle načelnika štaba grupe, drugi pa je bil imenovan za komandanta Mornariškega odreda Koper (MOK). Mornarji raznih strok: navigatorji, krmarji, brodarji, signalisti, topničarji, torpedisti, mineri, radiotelegrafisti, podmorničarji, motoristi, strojniki in električarji so začeli prihajati v mornariško skupino 9. korpusa NOVJ. 1. novembra 1944 je bila tako v Gorenji Trebuši ustanovljena prva mornariška četa. Število partizanskih pomorščakov, ki so prihajali v mornariško grupo, je bilo vedno večje in 7. januarja 1945 je bil oblikovan mornariški bataljon, ki se je preimenoval v Mornariški odred in bil vključen kot operativna enota v sestavo 30. divizije, drugi odred, »Mornariški odred Koper«, pa je opravljal samostojne akcije na območju Slovenske Istre, zlasti na sektorju od reke Mirne do Trsta.

Prvi mornariški odred v sestavi 30. divizije se je nepresta-

no boril skupno z ostalimi enotami divizije s sovražniki, posebno z Nemci in četniki. Ta mornariški odred se je posebnostno odlikoval pri zadnji sovražnikovi ofenzivi, ko je bil razbit večji in zadnji poskus Nemcev, da uničijo narodnoosvobodilne enote v zahodni Sloveniji.

Mornariški odred Koper se je spomladi leta 1945 lotil množične mobilizacije v Slovenski Istri in pozval ljudstvo tega območja za narodnoosvobodilno gibanje. Naglo prodiranje enot 4. armade JA proti zahodni obali Istre in Trstu kot tudi napredovanje mornariških enot proti Pulju sta omogočila, da je mornariški odred Koper hitro obvladal sovražnika na svojem sektorju. Dne 30. aprila 1945 je bila osvobodjena vsa slovenska obala od Kopra do Dragonje, v hrvaškem delu Istre pa vsa obala, razen utrjenega sovražnikovega garnizona na Savudrijskem rtiču, ki se je predal enotam 4. armade JA 6. maja 1945.

Mornariška grupa je začasno uporabljala obveščevalno službo 9. korpusa na Krasu. Razplet dogodkov je narekoval ustanovitve centra, ki naj bi vodil mornariško obveščevalno mrežo na Koprskem, Tržaškem in Tržiškem območju ter pošiljal obveščevalne podatke v mornariško grupo 9. korpusa NOVJ. Ta je bila v stalni radi ozvezi s Štabom mornarice na otoku Visu. Obvestila, ki jih je dobivala od obveščevalne službe 9. korpusa NOVJ in mornariškega informativnega centra

Vinko Trinkaus

Za ranjence

(novela – četrto nadaljevanje)

Možak je Javorju obljubil, da gre pripraviti začasno ležišče. Ko je izginil v poslopju, je Grebenc stopil k vozu in šepetaje prosil ranjenega:

»To te prosim, če bo spraševal – zdi se mi tak, da bo – nič mu ne povej za mojo kmetijo. Nobeno ime. Reci, nekje spotoma. Ta možak mi ni všeč.«

»Veliko je opravil za nas,« mu je pojasnjeval Javor. »Malo se repenči. Redka priložnost, da se pred kom izkaže. Tudi živci so ga izdali. On je, kako bi ti povedal, kakor na strelišču. Zvedo zanj, kaj opravlja in ga bodo počili kar na pragu. Ali pa ga bodo takoj začeli strahovito mučiti, da bi spiskal. Tega se boji. Skušaj ga razumeti. Tudi če je malo težak. Z njim ne bi menjal, pa to moje tudi ni brez nevarnosti. Tudi z mukami mi ne bodo prizanesli, če me dobijo.«

Domov, domov, je spet močno zgrabilo Grebenc. Med kakšne ljudi me je zaneslo? Rane, smrt, muke? Ni čudno, da nekateri ne upajo niti pomagati.

Možak se je vrnil. Poprosil je Grebenco, naj mu pomaga oprati ranjenega na hrbet. Ponudil se je, da pomaga in bi ga skupaj podpirala. Možak pa je vztrajal, da si ranjenega naloži na hrbet in sam nese.

Bil je prav čuden pogled. Javor, višji, je z nogami podrsaval po tleh, možak pa ga je

precej zanesljivo nesel. Ni se opotekal. Naglo je izginil s partizanom med poslopja.

Grebenc je stopil h konjema, prijel za povodec in začel obračati voz. Ko je sedel na vozu in hotel švrkniti z bičem, je prišel možak.

»Tole bi te prosil, kot boga: pozabi na mlin, mene! Če bi te kako dobili, reci, da si peljal do gozda pred Malkovcem. Tam si trikrat zažvižgal in so prišli po ranjenega. Ne prosim te zame. Vem, slejkoprej me bodo dobili. Za ranjenega. Tolikokrat se mi je že zazdelo, da so me počili in sem izpuštil dušo, da se včasih zjutraj čudim: glej, saj še diham.«

Tudi če veliko tvega in je še več koristil, repenči se, je razburjen premišljal Grebenc, ko se je peljal po gozdu. Saj bo tiho, zakaj toliko besed? Še Malki ne bo omenil, pa je žena molčevala.

Vožnja po gozdu, brez ranjenca, je prehitro minila. Pogled na znamenje ob križišču je Grebenco opomnil, da se spet začena nevarno. Lahko bi se zdaj namerilo, da se po cesti pripelja Nemci. Nobenega pametnega izgovora nima, prepovedano je in precej bo v kaši.

Gledal je v znamenje in premišljal, kako naj se odloči. Za krajšo pot na levo, ali naj zavije na desno proti Malkovcu, da bo izgovor nekoliko prepričljivejši, laž verjetnejša? Začel sem na njihovo prošnjo, tudi končal bom, se je odločil in zavil na desno proti Malkovcu.

Nekaj časa je vozil brez skrbi. Od Malkovca naprej pa je začel natanko opazovati okolico. Skušal si je zapomniti nekatera znamenja, za vsak primer, če bi pritiskali nanj in mu govorili, da po tej cesti ranjenega ni peljal. V gozdu je bil še pozornejši. Ko je pripeljal do mesta, ki se mu je zdelo primerno, je stopil z voza, hodil naokrog, iskal mehka tla, kamor je trdno stopil, da je pustil sled čevljev. Še robec je vrgel na tla. Tako bo dokaz več, da je bil res tukaj.

Tako, zdaj je vse opravljeno. Le še domov moram priti skrivaj.

Mesec se je zazdel Grebencu še svetlejši, a ga zdaj ni motil. Bilo je prijetnejše, ko se je zamotil z ogledovanjem okolice. Do doma ni imel več daleč. Nenadoma ga je spreletelo kot bolečina: saj se dani! O, pozneje sem se odpravil na pot, je ugotavljal. V razburjenju, da so ga budili in da je videl prve partizane, na uro ni pomislil. Ošvrknil je konje, prestrašena sta poskočila, koleso so zadržala. Gledal je poskakujoča konjska hrbta, postalo mu je žal.

»Ne bi vaju priganjal, prijateljčka,« se je Grebenc nežno opravičeval konjema. »V teža-vo sem zabredel. Vidva morata biti v hlevu, jaz v hiši, preden se bo zdanilo. Svoje smo dobro opravili in zdaj moramo pozabiti.«

Danilo se je tako hitro, da Grebenc ni upal peljati naprej po kolovozu, ampak je zavil na poljske poti in med njivami peljal proti domu.

Malka, prstena v obraz, ga je čakala na pragu. Reva v skrbih najbrž ni šla spat. Kako je morala trepetati, ko je slišala streljanje?

»O, si se le vrnil,« je presrečna, z olajšanjem kriknila Malka in se pognala proti njemu. Močno ga je stiskala in hilpala od sreče. »Ste imeli na poti težave? So streljali na vas?«

»Onadva, ki sta bila v hiši, sta jim ponagajala. Toliko, da sta zaslepila Nemce. Midva nisva srečala nikogar. Pripeljal sem ga, kamor je bilo treba.«

Malka je še čakala, da bo povedal kaj več. Rad bi, a ni upal. Za resnico so ga opozorili, lagati pa se mu ni dalo. Povrh tega pa je bil Grebenc srečen, da je nevarna vožnja minila. Nasmehnil se je ženi, ji pokimal, nato pa je spregel konja, ju peljal v hlev in jima prepote- na hrbta otrl s šopi slame. Pokril ju je z ojejo in jima v jasli nanosil suhe detelje. Nato je z voza zmetal seno, ga očistil in se odpravil v

hišo.

Malka je preden postavila lončeno skledo koruznih žgancev, iz katerih se je še kadilo. Gledal je ocvirke, velike, mesnate, ki jih je imel tak rad. V črevesju je čutil rahlo bolečino, praznoto, da je z odporom jedel. Prijal pa mu je sadjevec, ki je bil že kislast.

Malka tudi ni imela pravega teka. Z izgovorom, da bo odgnala zaveso in bo v sobo udarila dnevna svetloba, je šla k oknu. Presunljivo je kriknila:

»O, moj bog. Prišli so. Nemci.«

Grebenc se je zdrznil, v prsih ga je boleče stisnilo. Mrzel srh mu je zavel po koži. Zdaj se bo začelo hudo, najhujše, je s tesnobo premišljal.

»V hlev so zavili. Mislijo, da skrivamo partizane. To je še dobro,« je razburjena povedala Malka. Pogledala ga je, na obrazu se je zasvetlikalo upanje. »Kar naj vse preiščejo.«

Zaslutil je drugo. Lahko bi prisegel, se mu je zazdelo, da je uganil vzrok. Sosed, Platinšek, je najbrž videl partizane, njega, ki je peljal z vozom. Prestrašen je povedal Nemcem. Ne iz sovraštva, najbrž le zato, ker zmerom napravi, kar zahtevajo oblasti. Vendar-sosedu bi lahko prizanesel. Lahko bi se pritajil. Tako pa me je pahnil v smrt. Ne on sam, drugi bodo to opravili namesto njega.

»Malka, če me bodo odpeljali, kazali na prepotene konje, potem je nekdo sporočil Nemcem. Najbližnji, sosed Platinšek, je lahko videl. Preveri. Če boš prepričana, povej nekomu, ki mu zaupaš, da bo sporočil partizanom. Platinšku ni bilo treba, on je začel, zakaj bi hudo zadelo samo mene?«

Malka se je šele po teh besedah ovedla, kaj mu grozi. Obstala je, roki sta ji padli ob telesu, nato pa presunljivo kriknila.

(se bo nadaljevalo)

Prva pokrajinska partijska konferenca na Primorskem

Na Pavšičevi hiši v Kanalskem Lomu so pred dnevi Tolminci odkrili obeležje v spomin na pokrajinsko partijsko konferenco, ki je bila (sklicana 22. in 23. decembra 1942 v Zefrovem seniku nedaleč odondod) pomemben mejnik v razvoju narodnoosvobodilnega gibanja v severni Primorski. V pričujočem prispevku so opisane razmere, v kakršnih je konferenca potekala.

Vojno-politične razmere in zastoji, v katerih se je znašalo NOG na Primorskem v jeseni 1942, so pomenili za partijo opozorilo, naj pohiti z organizacijsko kadrovske utrditvijo, OF pa s prodorom med najširše sloje delavskega, mestnega prebivalstva, med katoliško sredino in k ofenzivnosti partizanstva. Partija je morala sprejeti enotno politično usmeritev, kajti predhodna politična zborna 8. julija 1941 na Kremencah in 6. aprila 1942 na Skalnici sta sicer ocenila varnostne razmere, sprejela nekatere naloge, nista pa uspela povezati NOG v enotno organsko celoto.

Odločitev za sklic konferenice je Pokrajinski komite za Slovensko Primorje sprejel na seji 27. novembra, na pismeno priporočilo Edvarda Kardelja. Naslednjega dne je policija aretirala Toma Brejca, sekretarja PK. Zato je splošno poročilo o položaju pripravil dr. Aleš Bebler (inštruktor CK KPS), o vojaških vidikih pa Dušan Pirjevec-Ahac (politkomisar Soškega odreda), aktiven politični delavec. Ker pa si je Ahac pred konferenco poškodoval nogo, je na zboru nastopil kot poglavitni poročevalec dr. Bebler. Konferenca je potekala med 4. in 5. decembrom v mali cerkvi na Vrhu pri Braniku. Štela je 16 udeležencev. Med njimi so bili: Aleš Bebler, Anton Velušček, Darko Marušič, Avgust Dugulin, Avgust Špacapan, Julij Beltram, Bojan Stih, Andrej Kumar, Srečko Čebren, Ivan Kosovel, Martin Greif, Vidko Hlaj, Mirko Bračič.

Dušan Pirjevec-Ahac je po sklepu na Vrhu zbor nadaljeval v noči med 22. in 23. decembrom v Kanalskem Lomu v Zefrovem seniku. Sklican je bil za delegate iz severnih predelov Primorske, ker se konference na Vrhu niso mogli udeležiti. Navzoči so bili: Franc Šavli, Ferdo Kravanja, Jakob Štucin, Jakob Platiše, Albin Kovač-Baški, Adrijan Kumar, Franc Jakopič in člana štaba II. bataljona Soškega odreda Anton Bavec in Emil Filipič.

Razmere pred konferenco

Nekateri zgodovinarji ocenjujejo, da je narodno osvobodilno gibanje na Primorskem leta 1942 po obsegu in kakovosti zaostajalo za nekaterimi drugimi pokrajinami, zlasti za Dolenjsko in Notranjsko. Naj omenim nekatere vzroke. Gibanje večji del še ni slonelo na izvoljenih terenskih in na ustrezno kadrovske zasledenih okrožnih odborih, ponekod jih celo ni bilo, pač pa na marljivih aktivistih med domačini (Vižintin, Špacapan, Šavli, Kogojeva), na posameznikih, ki so se vračali iz emigracije (Brovč, Štucin, Tominc), dezerterjih iz italijanske vojske (Premrl, Maslo, Stijenska), na vodstvih prvih partizanskih enot (Dugan, Greif, Platiše) in seveda na skupini komunistov, ki jih je CK KPS usmeril na Primorsko (Kovačič, Velušček, Lemut, Kumar, Brejc, Marušič, Bidovec) itd.

Pridružili so se jim številni terenski delavci. Po prihodu Toma Brejca v aprilu za sekretarja (CK KPS ga je odpoklical iz Gorenjske na Primorsko) so na terenu potekali posveti aktivistov. Na Idriji pri Bači, na Senici pri Ljubini in v Spodnjem Bukovem je imel Brejc posvete v juniju. Kasneje je z optimizmom in z zaskrbljenostjo poročal CK KPS. »Dosegli smo napredek, pa naj bo še tako skromen.« Brejc je bil pod vtisom hitrejšega razmaha NOG v osrednji Sloveniji. »Položaj ni enostaven,« je poročal. »Sovražnik hoče z nasiljem zavreti gibanje. Primorska je velika, gibanje se naglo razvija, boj zaostruje, nas pa je malo. Ne moremo biti povsod. Poskusili bomo prodreti med delavstvo, širili bomo žarišča s partijskimi celicami, novim članstvom partije, novimi terenskimi odbori. Marsikaj pa bo moralo počakati.« Tedaj so našli 53 članov in 31 kandidatov partije ter preko 100 terenskih odborov OF. Nekateri člani partije, nekdanji člani KPI, so bili pristasi politike čakanja, večina simpatizerjev, pripadnikov nekdanje organizacije TIGR, pa je zagovarjala akcijo.

Brejc je prosil CK KPS, naj mu pošlje sposobne organizatorje. Postopoma so prihajali kadri, potrebe pa so še hitreje naraščale. Avgusta je pobegnili iz Gonarsa skupina prekaljenih komunistov. Kraigher in

Vitez sta se vrnila k osrednjemu vodstvu slovenskega NOG, ostali so prevzeli pomembne politične in vojaške dolžnosti. S prihodom nekdanjega Loškega in z ustanovitvijo Soškega odreda je tudi vodstvena ekipa v odredu, bataljonih in četah prevzela poleg vojaških tudi politične dolžnosti na terenu. Na Idrijsko je odšel za sekretarja partije Jakob Platiše-Franc. Na Livku je avgusta policija aretirala Antona Šturma; zamenjal ga je Ferdo Kravanja, 17. avgusta je padel v Krombergu Jože Lemut-Saša (komandant Gregorčičevega bataljona), 13. septembra je prišel na Vogrsko inštruktor dr. Aleš Bebler, v decembru pa je prevzel vodstvo OF na Primorskem dr. Franc Škerl-Njuškin.

Septembra je Boris Kraigher poročal CK KPS o razmerah na Primorskem: »OF je množična, ima pa podeželski (ljudsko-plebejski) značaj. Ni zajela premožnejših slojev, ni našla razmaha med srednjimi sloji v mestih, ni usidrana v delavska središča. Ljudstvo z velikim veseljem podpira partizane, zbira zanje hrano, orožje, obleko. Partizani nimajo s hrano nobenih težav. Nacionalna zaveza je razmeroma visoka, borbena pripravljenost pa je ne dosega.

Ljudje se boje represalij. Partizanom dajo, kar ti hočejo, le akcij ne želijo v svoji bližini.«

Mirko Bračič je borbena pripravljenost Primorcev in njihovo partizanstvo poenostavil. Primerjal ga je z zelenim kadrom. Očepa ne upošteva vzročnosti, posebnosti in okoliščin, v katerih se razvija NOG na Primorskem. Primorska je po 25-letnem fašističnem nasilju ostala brez slovenske inteligence, bila je v izgnanstvu, emigraciji, v internaciji, zaporih, v italijanski vojski, v posebnih delavskih bataljonih. Ostala je brez slovenskih šol, kulture, brez političnega vodstva. Organizacija TIGR je bila edina omemba vredna organizacija, ki je ohranjala borbena protifašistično razpoloženje ljudi. Teror je spodbujal nacionalno zavest. Njena moralna moč so bili slovenski pesniki in pisatelji: Gregorčič, Prešeren, Aškerc, Cankar. Njihovo

prozo in poezijo so ljudje na skrivaj prebiral. Struktura prebivalstva je ostala kmečko-bajtarska, kajti Slovenci so bili izrinjeni od gospodarstva, politike, uprave. Prav zato je OF našla svoje najmočnejše zaledje v kmečkih množicah, izmed katerih je bil cvet moške mladine v italijanski vojski, v zaporih, v delavskih bataljonih. Fašistična oblast pa je, zlasti po bitki na Nanosu, v strahu pred vplivom NOG na italijansko govorico področje postavila na Primorskem močan vojaški obrambni zid proti številnim majhnim, slabo oboroženim partizanskim enotam.

V razvoju NOG so se pojavile tudi pomanjkljivosti. Kardelj je v svojem pismu PK KPS narodnoosvobodilnemu gibanju na Primorskem izrazil najprej priznanje nad dosežki. Hkrati pa je opozoril, da mora partija z OF iskati svoje zavezničke v najširših plasteh ljudstva, tudi v katoliškem okolju, med italijansko manjšino, med proletariatom. »Dosegli boste uspehe, če boste upoštevali objektivne danosti, posebnosti razvoja NOG, če boste ljudem zaupali naloge. Svoje sile morate tako razporediti, da boste obvladali celovit položaj in imeli pregled nad celotnim dogajanjem,« je razmišljal Kardelj.

Sklepi in rezultati

Konferenca je razčlenila politično-varnostne razmere in razmerja sil v svetu, v domovini, na Primorskem. Obravnavala je organizacijsko kadrovske slabosti in naloge, o katerih je bilo veliko povedanega v tem sestavku. Resolucija pa je akcijske naloge razčlenila. Opozorila je na kadrovske razvoj partije, na prodor OF med najširše plasti ljudstva, med delavstvo, med italijansko manjšino; na rekrutacijo v partizansko vojsko, pospešitev njene ofenzivnosti proti okupatorju, na boj za orožje; razvoj narodne zaščite – zaledje partizanske vojske, ustanavljanje novih odredov, brigad; dograjevanje kurirskih zvez, tehnike, publicistike in propagande; organizacijo okrožij in rajonov.

Rezultati niso izostali. Konferenca je spodbudila izredno politično aktivnost na terenu in vojaško aktivnost v partizanski vojski. Hkrati z italijansko mobilizacijo v januarju in v februarju 1943 je bila v polnem teku rekrutacija v Soški odred. Preko 1000 večinoma neoboroženih novincev se je vključilo v Južni in Severno-primorski odred in v partizanske enote na Dolenjskem. Že v januarju in februarju smo pričeli veliki ofenzivni aktivnosti odredov, utrjevanju partije in terenskih odborov, v organiza-

ciji kurirskih zvez, varnostno-obveščevalne službe. Vzpostavljene so bile stiki z italijansko komunistično partijo itd.

Kljub sovražnikovi protiofenzivi in terorju sta v aprilu bili ustanovljeni kar dve partizanski brigadi: Gradnikova doživi poraz na Golobarju, Gregorčičeva pa zmago na Kolvratu. V najtežjih bojnih pogojih nadaljujeta boje v Slovenski Benečiji, na Stolu, Krnu in drugod.

Partija se kadrovske razvija, v polnem teku je razvoj terenskih, rajonskih in okrožnih odborov OF do Slovenske Benečije, do Kanalske doline. Že na partijskem posvetu v Kanalskem Lomu v mesecu decembru, le nekaj tednov po konferenci na Vrhu, poročata Franc Šavli in Jakob Platiše, da ima narodnoosvobodilno gibanje svoje zaledje tudi med rudarji Rajbla in v rudniku Idrija. Me-

sec dni kasneje se je iz Rajbla Bovški četi že priključila četa oboroženih rudarjev.

Tolminski Lom postane središče NOG na Primorskem. Od septembra je tu sedež Soškega odreda, od decembra sedež primorske operativne cone in od marca do poletja 1943 tudi sedež pokrajinskega političnega vodstva.

Iz vsega tega lahko sklenemo, da se je NOG na Primorskem v specifičnih okoliščinah res razvijalo ob svojih začetkih nekoliko počasneje. V začetku leta 1943 in končno ob kapitulaciji Italije pa je preraslo v enotno množično osvobodilno gibanje na strani partije in OF.

Njena posebnost je tudi v tem, da je enotno obrnila hrbet kontrarevoluciji, zato Primorska ni nikoli doživela omembe vrednega bratomornega klanja.

Stane Jan

Prvi intendant 31. divizije (ob ustanovitvi oktobra 1943 imenovane Triglavsko) je bil Ivan Soklič-Remi iz Zirovnice na Gorenjskem. Ko je januarja 1944. leta odšel v korpusno intendaturo, ga je zamenjal Skofječan Jože Golitič-Lister (upokojeni polkovnik JLA, živi v Poljanah v Poljanski dolini). Čez nekaj mesecev je bil Lister ranjen in so ga odpeljali v Bari. Za njim je dolžnost intendanta divizije prevzel Tine Frlan iz Poljan v Poljanski dolini, ki se vseskozi uspešno ukvarja z domačo kmetijo. Levi na sliki je Tine Frlan, bralce pa prosimo za odgovor, kdo je oficir s činom kapetana. To nam sporočite na uredništvo, 61000 Ljubljana, Miklošičeva 28.

Ob obletnici ustanovitve Cankarjeve brigade

NAPAD NA LETALIŠČE

28. septembra mineva štiriinštirideset let od dne, ko je bila v Lapinjah na Kočevskem kot tretja brigada na Slovenskem ustanovljena – Cankarjeva. Njen borec Silvo Grčić-Šimen je pripravil nekaj zapisov o njenih bojih poleti triinštiridesetega ter spomladi štiriinštiridesetega. Kot prvega objavljamo zapis o brigadni akciji na letališče v Cerkljah.

Blokada žandarmerije

»Ali drži res tista narodna: Čim manj kdo spi, dlje živi? Če drži, bi mi, partizani v brigadah morali zelo dolgo živeti, seveda potem ko bo konec vojne.«

Take in podobne misli mi rojijo po glavi, ko stojim pod streho pritlične hiše sredi Cerklj te dolge mokre noči od 7. na 8. julij 1943. Pravzaprav to ni kakršnokoli vaško poslopje, v tej hiši je, tako nam je zardil vodič, ki nas je z zamudo malo pred tem pripeljal prav do vhodnih vrat, nemška žandarmerija.

Vodu naše 3. čete Duletovega oziroma prvega bataljona Cankarjeve brigade je bilo dodeljeno, da jo blokira in po možnosti tudi zavzame.

Pri izvedbi te naloge smo doslej uspeli le pri njenem prvem, sicer glavnem delu: blokirali smo v postojanki tiste žandarje, ki tedaj, ko smo vdrl v Cerklje, niso bili niti v patrolah niti na vasovanju. Zaradi poprejšnjih strelav, ki smo jih slišali iz smeri bližnjega letališča, še preden smo prišli do žandarmerije, z načrtovanim presenečenjem ni bilo nič. Za nas prezgodnje streljanje je tisto peščico žandarjev še pravočasno opo-

zorilo na to, da so na hitro zaklenili in podprli vhodna vrata. Okna pa so bila tako in tako vsa obita z debelimi plohi. Zato nam ni uspelo, da bi skoznje žandarjem zabrisali kakšen »pozdrav« z bombo.

Ravno narobe se nam dogaja! Namesto mi njim, jih mečejo vsake toliko časa žandarja na nas. Nekateri žandarji, ki so ostali v postojanki, so se namreč povzpeli na podstrešje in skozi line ali odmaknjene strešnike začeli metati na nas svoje »štilerice«. Na našo srečo te bombe padajo toliko stran od poslopja, da za nekaj nas, ki smo tesno ob fasadi žandarmerije, niso bombe oziroma njihovi drobci prav nič nevarni. Bombe seveda ne morejo spuščati ob fasadi, ampak letijo tudi 30 in več metrov od hiše.

V resnici pod kapom žandarmerije vedrimo, kar se morda res čudno sliši, pa je res. Dosedaj smo bili skoraj vsi že dvakrat v tej noči, ki je še polovico ni minilo, kar dvakrat v pravem pomenu besede premočeni do kože.

Prvič se nas je večina zmočila, ko smo gazili Krko. Res smo se sezuli in si čevlje, spete z vezalkami, obesili okoli vratov. Vse to pa je za večino bilo prav nepotrebno delo. Na gladkih, od Krke izlizanih skalah, ki smo jih bolj slutili kot videli v deževni noči kaknega polmetra in tudi več pod vodno gladino, nam je namreč vse preveč drse-

lo in le redki med nami so bili, ki jim je uspelo priti na levo obalo Krke, ne da bi se vsaj enkrat znašli do vratu v vodi. Nekaj časa je bilo sicer še slišati pritajeno hihotanje, potem pa je vrag vzel šalo. Videli smo, da je torej sezuvanje nepotrebno, saj so se pri drsenju v Krko poleg partizana, njegove obleke in druge opreme vode redno »napili« tudi čevlji. Le puške in okoli njih na pasovih oмотane nabojnice smo z eno roko držali visoko nad glavo. Večina je uspela orožje in strelivo zaščititi pred tekočo vodo Krke, ne pa seveda pred nalivom, ki ga ni hotelo biti konec. Tako so tudi tisti, ki se jim je le posrečilo priti čez Krko, ne da bi se vanjo kdaj pogreznili, čez kake pol ure bili ravno tako mokri kot vsi »potapljači«.

Naloge bataljonov na levem bregu Krke

Nekateri smo si na levi obali na hitro obuvali mokre čevlje in vsi skupaj preklinjali vreme, zlasti temo, ki je bila tudi zaradi vse gostejšega dežja vse hujša; le občasno so nebo razsvetljevali bliski. Vodiči so nas vodili in vodili. Poti ni hotelo biti konca. Čapljali smo po blatni, od močnega dežja polegeli travi za vodiči. V deli smo, da nekaj z njimi ni v redu. Sicer se nam to pot ni zdelo nič čudnega. »V taki noči ima hu-

O zanimivi knjigi, ki bo kmalu na policah

Sodelovati in zmagati

V treh zaporednih septembrskih številkah našega tednika smo objavili troje poglavij, ki nam jih je predlagal v objavo avtor knjige **Sodelovati in zmagati**. Izpod peresa Miloša Rutarja je tudi zapis o vsebini in namenih te knjige o deležu športnikov v našem boju in revoluciji.

O zmagoviti epopeji naših narodov v NOB je že mnogo napisanega. Zbrani so podatki in napisane so številne knjige o delovanju Partije, o herojih revolucije, o delovanju naprednih političnih strank, študentov, umetnikov, zdravstvenih delavcev in drugih v NOB.

Prav na področju delovanja telesno – vzgojnih organizacij v času NOB pa je velika praznina! V raznih knjigah, brošurah in časopisih so objavljeni le fragmentalni zapisi, ki jih je bilo potrebno zbrati, dokumentirati, sistemizirati in dopolniti. Tako se je kopičilo gradivo, tako se je rojevala knjiga o pomembnem deležu telesnokulturnih organizacij in posameznih športnikov in telovadcev v NOB.

Kaj je vodilo mnoge telesnokulturne delavce in športnike, da so se tako množično pridružili NOB? Ljubezen do svobode, narodnostna zavest, rodoljublje, boj za socialne pravice, za jezik, oborožen boj proti okupatorju in domačim izdajalcem in zavest, da bo mali slovenski narod v skupnosti z ostalimi narodi po osvoboditvi nanovo zaživel v svobodni, napredni, socialistični skupnosti narodov in narodnosti Jugoslavije.

Prispevek o pomembnem deležu telesnokulturnih organizacij in posameznih športnikov v NOV ima namen, da mladim osvetli delovanje telovadnih in športnih organizacij in športnikov tik pred okupacijo in med vojno, da se mladi na podrobnejše seznani s športnimi dogodki na osvobojenem ozemlju, s prednostjo, pomembnostjo in praktično uporabo večšin športnikov-partizanov v bojih ter da se trajno ohrani spomin na mnoge znane telovadce in športnike v Sloveniji, ki so se borili in mnogi tudi padli za osvoboditev domovine.

Tema je izvirna, izredno zanimiva in malo raziskana. Knjiga je namenjena mladini, zgodovinarji pa bodo imeli zbrane osnovne podatke za nadaljnje raziskave.

V uvodnem delu obsežnega gradiva je oris delovanja na-

prednih telesnovzgojnih organizacij v stari Jugoslaviji tik pred vojno in pomena narodnostne vzgoje predvojnih športnikov – prihodnjih partizanov v športnih organizacijah. Izredno pomembno vlogo je v tem obdobju odigrala Partija in SKOJ s parolo MED MNOŽICE! Zasidrali sta se v vseh naprednih telesnovzgojnih organizacijah, kjer je bilo zelo pomembno, da so se na primer celotna organizacija Zveze društev kmetijskih fantov in deklet, demokratsko krio Sokolov, napredni skavtje in gozdovniki, mnoga športna društva in klubi vključili v OF in se pridružili oboroženemu odporu. Mladina iz športnih vrst je svojo narodno zavest pokazala že v aprilski vojni 1941, ko se je množično odzvala pozivu KPJ in SKOJ, da v vrstah prostovoljcev brani domovino pred fašistično agresijo. Žal sta bili njeno sodelovanje in pomoč brezuspešni.

V drugem delu so predstavljene bistvene zgodovinske vzročne zveze, ki so pogojevale množičen odziv telesnokulturnih delavcev telovadcev in športnikov, ne le vrhunskih, na poziv Partije in OF na vstajo. Podrobno so opisani znani športniki, ljudski tribuni in voditelji mladine ob vstaji: plavalec Branko Zihel in kajakaš Cvetko Močnik iz Ljubljane, smučarja Tomaž Godec iz Bohinja in Boris Ručigaj iz Kranja, alpinista Miran Cizelj iz Maribora in Vinko Paderšič iz Ljubljane, atleta Bojan Polak iz Ljubljane in Ferdo Skok iz Celja, igralca namiznega tenisa Ernest Belak iz Ljubljane in Štefan Cvetko iz Murske Sobote, igralca hazene Vida Janežič iz Ljubljane in drugi. Zelo pomembno vlogo so odigrali sokolski voditelji Zoran Polič, Jože Rus, brata Lubej iz Ljubljane, Rado Pehaček iz Logatca, Lado Ambrožič iz Žužemberka in mnogi drugi v prvih dneh okupacije pri zbiranju mladine na oborožen odpor proti okupatorju.

V knjigi je povzetek znanih podvigov leteče smučarske patrulje, akcije kolesarjev, opisani so partizanski vzponi na Triglav, alpinistični podvigi partizanskih enot v Julijcih in Karavankah.

Od športnih dogodkov je zbrano gradivo o dosežkih slovenskih mladincev na športnih tekmovanjih v Drvarju, o atletskih tekmovanjih na Dolenjskem, o nogometnih srečanjih na Štajerskem in o edinstvenih smučarskih tekmah v Evropi med drugo svetovno vojno, v osvobojenem Cerknem.

Zbrano je 285 fotografij iz športnega in partizanskega življenja predvojnih športnikov.

Če analiziramo strukturo ljubljanskih udarnih grup, narodnih zaščitnikov in prvih partizanskih skupin v letu 1941 v Sloveniji, so poleg članov partije in skojevcev, ki so akcije tudi vodili, sodelovali tudi mladi športniki iz vseh mogočih sredin: iz društev Svobode in Vzajemnosti, organizacije Kmetijskih fantov in

deklet v vaseh, iz sokolskih društev, skavtov in planincev po mestih, iz študentskih vrst in športnih klubov. Izkušnje iz kolektivnega življenja so s tovarštvom, iznajdljivostjo, odločnostjo in sposobnostjo hitrega odločanja, ki so si jih pridobili v športu, prišle do polnega izraza.

V tretjem, sklepnem delu knjige so pregledi Bloudkovih nagajencev – udeležencev NOB, priznanja taborniškemu odredom, podatki o pohodih in tekmovanjih, organiziranih v spomin na NOB, pregled planinskih postojank, poimenovanih po dogodkih iz revolucije, in pregled spominskih obeležij padlim športnikom in telovadcem na Slovenskem 1941 – 1945.

Na koncu je navedenih še nekaj izkušenj športnikov iz partizanskega boja, ki so eden od pomembnih dejavnikov v pouku in izgradnji ljudskega odpora v obrambi domovine.

Miloš Rutar

Oživele kurirske poti

Kurirji pri krajevni organizaciji ZB NOV Dovje-Mojstrana so bili pred leti pobudniki mikavne akcije, in sicer, da bi na območju Karavank in Mežaklje, kjer so bile med NOB kurirske postaje, uredili pot in začeli organizirati pohode. K sodelovanju so povabili člane planinskega in športnega društva ter učence osnovne šole 16. december. Skupaj so očitili in uredili traso v dolžini 40 kilometrov. Odločili so se, da bo pohod vsako leto v septembru pod naslovom »Po poteh partizanskih kurirjev NOB«.

Iz skromnih začetkov ta pohod sedaj dobiva vse večje razsežnosti. Letošnji, že tretji po vrsti, bo 27. septembra. Prvih dveh se je udeležilo 1700 pohodnikov, med njimi največ mladih, in sicer učence osnovnih šol iz jeseniške občine. S tem pohodom udeleženci ohranjajo spomine na junaštvo in pogum kurirjev med NOB, skrbijo za zdravo rekreativno hojo v planinskem okolju ter krepijo tovarštvo in prijateljstvo.

Brez dvoma je pohod privlačen tudi zato, ker se udeleženci lahko odločijo za tri variante, pač odvisno od tega, koliko ima kdo telesne kondicije. Celotna trasa je dolga 40 kilometrov in poteka po Karavankah in Mežaklji mimo kurirskih postaj GT-19, GT-31, GT-28 in GT-8. Večina udeležencev, predvsem učencev, se navadno odloča za krajši varianti, najbolj zagrizeni planinci pa se podajo po daljši poti. Vsak udeleženec prejme pohodno knjižico, v katero vpiše pohod, poleg tega pa je v knjižici tudi karta z opisom poti. Vsak udeleženec na pohodu prejme tudi spominsko značko. Za letošnji pohod se člani organizacijskega odbora pod vodstvom Justina Talerja že prizadevno pripravljajo. Delno bodo spremenili nekoliko nevarnejši del trase v Karavankah, tako da bo pot resnično varna za vse udeležence. Tokrat si predvsem želijo, da bi bila udeležba še bolj množična. Pri pripravi in izvedbi bodo tokrat sodelovali predstavniki vseh društev in družbenopolitičnih organizacij, vso pomoč in podporo pa pričakujejo od glavnega pokrovitelja, kolektiva LIP Bled – TOZD Mojstrana. Pester program pripravljajo tudi ob zaključku pohoda, ko bo v Mojstrani pravi partizanski miting.

Janko Rabič

Naše publikacije o zobozdravstvu v NOV

Prispevek Milorada Vilara v TV 15 št. 34 od 28. avgusta 1986 z naslovom Zdravil nas je tovariš Nace me je prisilil da seznanim njega in druge zainteresirane bralce o naših prizadevanjih pri zbiranju in obdelavi gradiva o partizanskem zobozdravstvu ter publiciranju le-tega. Tovariš M. Vilar se pravzaprav o omenjenem prispevku sprašuje, zakaj doslej nihče ni pisal o zobozdravstvenem delovanju Naceta Pervanje v NOV. Hkrati omenja, da je Nace »deloval kot zobozdravstveni delavec že v Gradnikovi brigadi pred kapitulacijo Italije.

Tedaj je uspešno deloval tudi kot bolničar... Naj mi ne zamerej to. Vilar, če ga pri tem nekoliko popravim. Tov. Nace je namreč bil v Gradnikovi (nato tudi v Vojkovi) brigadi sanitetni referent. V brigadi je, zaradi pomanjkanja sanitetnega osebja, tedaj opravljal le dela sanitetnega referenta, ne pa zobozdravstvenega, saj zato ni imel potrebne opreme. Šele 16. februarja 1944, ko je bil imenovan za šefa zobne ekipe v 31. diviziji, je šel po svojo zobozdravstveno opremo, ki jo je skrival v rojstnem Prapretnem brdu na Primorskem.

O organizaciji in delovanju zobozdravstvene službe v NOV in POS sem doslej posvetil 14 let svojega dela. Morda bodo v tej zadevi tovariša Vilarja (in druge bralce) zanimali podatki, in sicer, da je doslej o partizanskem zobozdravstvu publicirano 28 različnih prispevkov v nekaterih javnih občilih ter opravljeno nekaj predavanj v večini zdravstvenim in zobozdravstvenim delavcem. Največ je tega publicirano v TV 15 in sicer 13 prispevkov, nato v Zdravstvenem vestniku 8, v Zobozdravstvenem vestniku 3, v Zborniku Znanstvene družstva za zgodovino zdravstvene kulture Jugoslavije 2, v Naši obrambi 1, ena številka Glasila učencev Osnovne šole Vavta vas pa je v celoti bila opremljena s prispevki s tozadevno tematiko. Nad deset drugih različnih prispevkov je bilo priobčeno v drugih občilih. Poleg tega smo organizirali in izvedli radijsko oddajo Še pomnite, tovariši, spregovorili smo o tem tudi na TV v oddaji »Zrno do zrna«, organizirali in nekajkrat zdravstveni in drugi javnosti prikazali razstavo z naslovom Partizanski zobozdravstvo na Slovenskem, napisali razstavni katalog, odkrili

dve spominski plošči (eno prvi partizanski zobni ekipi na Kočevskem Rogu in drugo 19-im padlim zobozdravstvenim delavcem in žrtvam fašističnega nasilja v avli Univerzitetne stomatološke klinike v Ljubljani). Kot krona vsega tega večletnega dela je, v okviru knjižnice NOV in POS, izšla monografija Zobozdravstvena služba v NOB na Slovenskem.

Naj v tem kratkem poročilu omenim, da smo posebej o zobozdravstvenem udejstvovanju tov. Naceta v NOVS pisali v TV – 15 dne 28. 1. 1982 z naslovom: Ustanovitelj prve zobne ekipe. Ignac Pervanje – Nace sedemdesetletnik (mišljena je prva zobna ekipa v 9. korpusu). Razumljivo je, da je Nacetu, nazadnje referentu za zobozdravstvo 9. korpusa, v omenjeni monografiji posvečeno relativno veliko prostora.

Prav bi bilo in izredno koristno, če bi se na tematiko partizanskega zobozdravstva oglasili v TV 15 in v drugih občilih tudi drugi zobozdravstveni delavci, zlasti udeleženci v NOV in POS, ki bi tudi na ta način posredovali mlajšim kolegom svoje dragocene iz-

kušnje iz organizacije in delovanja zobozdravstva v razmerah kot je to bilo partizansko bojevanje na domačih tleh.

Morda podobno kot je to nedavno storil višji dentist Vojko Pečenko v TV – 15, ko je v daljšem prispevku opisal ilegalno (največ svoje) delovanje zobozdravstvenih delavcev na okupiranem ozemlju.

Zelo me veseli, da se je tov. M. Vilar, kot tedanji zobni bolnik, oglasil s svojimi izkušnjami z nadležnim zobobolom, ki, kot sam pravi... so bolečine v zobovju bile ena od tegob, ki so marsikatero pripeljale na rob vzdržljivosti. Vse kar smo doslej pisali o partizanskem zobozdravstvu, je bilo bolj s stališča zobnega terapevta. Le to pa bo dalo pravo sliko zobozdravstvenega stanja šele, ko se temu pridružijo poročila, izkušnje in mišljenja zobnih bolnikov iz partizanskih enot in zaledja. Zato Vas, spoštovani partizanski zobni bolniki, prosimo da se nam ogasite v našem časopisu TV 15 ali kako drugače.

Dr. Velimir Vulikić

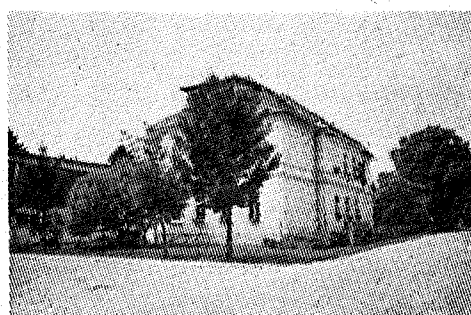
dič mlade in bi tudi na domačem travniku našel prave poti«, je nekdo za menoj polglasno potožil. Ko smo končno dalj časa zopet stali, smo vedeli, da se vodiči ne znajdejo več.

Tako smo zaradi nemogočega vremena, ki je celo domačine zarotilo, da niso mogli najti prave poti, hodili po mokri in temni noči kot mačke okoli vrele kaše, to se pravi okoli Cerkelj. Čakanja, da se kolona zbere in borci obujejo, nato, da minerci odstranijo mine in žične ovire na nemško-italijanski demarkacijski črti, ki smo jo morali preko-račiti, da smo lahko prišli v območje tako imenovanega »REICHA«, največ pa zaradi že omenjene počasnosti vodičev, so povzročila, da so vsi bataljoni prišli do svojih ciljev z zamudo.

Povedali so nam, zakaj gremo čez Krko in kakšne bodo naše naloge. Zvedeli smo tudi, da je cilj napada nemško vojaško letališče Cerklje, obenem pa je ta vdor čez Krko ena največjih prehranjevalnih akcij. Kočevarjem, ki so bili naseljeni po slovenskih, kmetijah, naj bi pobrali živino, hrano in drugo za bolnice in potrebo brigad.

Zvedeli smo tudi, da je Cerklje prava ravninska vas in da je le 7 kilometrov zahodno od Brežic in okoli 10 kilometrov južno od

Krškega. Sredi vasi je križišče cest, ki vodi proti Brežicam, Kostanjevici, Velikem Podlogu in tudi v Dolenjo Pirošico na desno stran Krke. V Brežicah in Krškem je bilo največ nemškega vojaštva.

Cerklje (slika iz današnjih dni): osnovna šola. Na nasprotni strani ceste je objekt napada čete I. bataljona Cankarjeve, opisan v tem zapisu.

Kakor iz drugih vasi okoli Krškega in Brežic so Nemci poleti in jeseni leta 1941 prisilno izselili Slovence v Nemčijo. Tudi iz Cerkelj je bilo izseljenih oktobra 1941 kar trideset slovenskih družin. Po teh krajih in

tudi v Cerklje so naselili preseljene Kočevarje in Nemce iz drugih krajev. Tako so naprimer v sosednjo vas Veliko Mraševo v času od 8. do 10. decembra 1941 naselili 47 kočevskih družin oziroma 191 Kočevarjev iz Grčarič. Le-ti so sestavljali tako imenovani 13. Sturm (vod). Po teh »sturmih« so Nemci razdelili Kočevarje že pred naselitvijo v takoimenovani »krški trikotnik«.

Partizani smo prav radi odhajali v podobne akcije, kot je bila nocojšnja. Še posebej smo šli radi v te kraje, da bi skupaj z borci Šerčerjeve brigade »očistili« Kočevarje vsaj dela naropane lastnine slovenskih kmetov. Bili smo brez posebne politične priprave poleg čisto vojaških navodil, seveda, kot je to bilo že v navadi, trdno prepričani, da ravnamo prav. Znano nam je bilo, da je tudi zaradi tega, da so naredili »življenjski prostor« Kočevarjem, moralo iti v izgnanstvo na tisoče naših ljudi. Med nami so bili tudi tovariši, doma iz okolice Krškega in Brežic, ki so nam pripovedovali o tistih žalostnih jesenskih dnevih v letu 1941, ko so jim izseljevali družine, sorodnike in prijatelje.

Kljub nalogi, ki je bila sicer velikega obsega, vendar pa prehranjevalnega značaja, je to noč od 7. na 8. julij 1943 bila Cankarjeva brigada z več kot polovico svojih borcev od začetka do konca akcije angažirana za popolnoma borbene naloge: – 2. bataljon je

dobil nalogo, da napade letališče Cerklje. Na njem so Nemci 1941 uredili letališke naprave s hangerji, skladišči in letališkimi stezami ter komandno-navigacijskimi napravami. Imeli so tudi izdelan sistem objektov za zaščito letališča. Na letališču je bila šola za nemške vojne pilote. Na njem so bila bazirana nemška vojna letala tipa »Štuka« (jurišna letala) in tudi nekaj »junkersov«. Večino letal so Nemci uporabljali za urjenje; obenem so letala dobivala tudi borbene naloge. Predvsem so to bili napadi na partizanske enote oziroma na vasi, ki so bile na osvobojenem ali pol osvobojenem ozemlju Slovenije, in vse po vrsti seveda niso imele nobene protiletalske obrambe.

– 4. bataljon naj bi zadržal morebitno pomoč Nemcev iz najbolj nevarne smeri, to je iz Brežic; torej naj bi zavaroval cesto, ki pelje iz Brežic prek Krške vasi in Skopice do Cerkelj;

– 1. bataljon je z manjšim delom borcev imel nalogo, da blokira in po možnosti likvidira žandarmerijo in postojanko obmejnih stražarjev, z večjim delom pa naj bi skupaj s 3. bataljonom naše, to je Cankarjeve brigade, zasedel Kočevarjem čim več njihove nagrabljene premočne lastnine, predvsem: živino, hrano in seveda zaplenil dodeljeno jim orožje.

Silvo Grgič – Šimen (dalje v naslednji številki)

Med našimi rednimi dopisniki je tudi nekaj takih, ki napišejo več, kot zmorejo »posesati« vaše časopisne strani, kolikor jih imamo na voljo. Zato se dogaja, da nekatera poslana besedila čakajo na objavo več tednov. Tako se, žal, dogaja Adolfu Ankonu iz Slovenj Gradca, Petru Nikoliću iz Ilirske Bistrice, Janezu Kuharju iz Cerklj, Jožetu Novaku iz Vrhpolja pri Moravčah pa še komu, ki nas morda – skupaj s tistimi, o katerih je pisal – malce postrani gleda, saj smo res videti dvolični: po eni strani vam bomo k dopisovalskemu sodelovanju, po drugi ravnamo z najbolj zvestimi dopisovalci mačehovsko.

Seveda, brez zlih namenov.

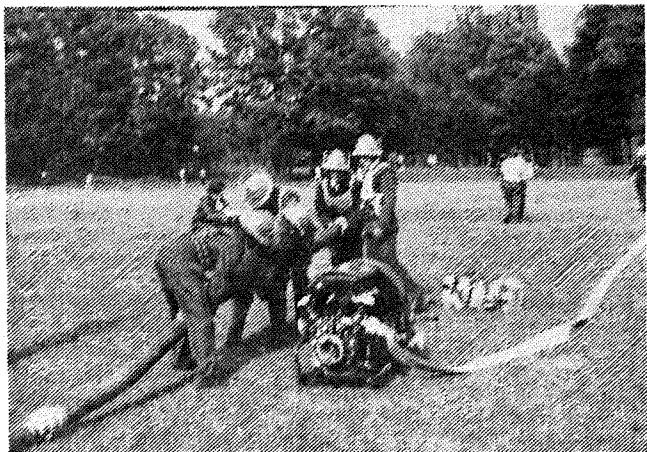
Se vedno vztrajamo pri uredniških zahtevanjih, da ničesar, kar je bilo napisano in poslano, ne vržemo v koš. Nekatere dopise moramo sicer predelati in primerno skrajšati, tako da jih lahko brez zadrege zvrstimo v sicer skope prostorske okvire našega tednika, spet drugi morajo na objavo nekaj časa počakati, toda nič, kar je napisano, ne pojde mimo. Kajti vsi zapisi, kar jih je (in kakršnikoli so že), so namenjeni vam in nam, bralcem, zažrtim v ta svet v to deželo in v njuna dogajanja. Posamezne »dosjeje« naših dopisnikov smo sklenili v naslednjih tednih »počistiti« tako, da bomo njihovo vsebino objavili v »paketih«.

Iz dopisniške mape Jožeta Novaka

Prelepa Moravska dolina

Jože Novak nam pošilja priložnostne zapise o dogodkih, prireditvah, različnih akcijah in posebnih dosežkih v svojem moravškem kraju, vsakokrat pa doda primerno barvno fotografijo, ki nam sicer tudi pride prav za objavo, čeprav v črno-belem »prepisu« zgubi na vrednosti.

Oglejmo si, kaj je vzbudilo pozornost našega dopisnika iz Moravske doline v zadnjih nekaj tednih, od avgustovskega časa sem.

Med prejemniki priznanj za dosežene uspehe pri delu na področju civilne zaštite od njene ustanovitve je v letošnjem letu tudi krajevna skupnost Vrhpolje-Zalog.

Na slovesnosti v Domžalah je bilo poudarjeno, da je civil-

na zaščita postala del našega sistema splošne ljudske obrambe in družbene samozastite. Letos se je to pokazalo že ob katastrofi v Černobilu pa tudi ob lanskoletni suši sta civilna zaščita in gasilci priskočili na pomoč najbolj ogroženim prebivalcem. Dovažali so pitno vodo v hribovita območja v krajevnih skupnostih Moravče in Vrhpolje-Zalog.

Pripadniki gasilske enote civilne zaštite so se udeležili občinskega tekmovanja v Jaršah

Ob poslušanju poročil funkcionarjev na letni skupščini moravških upokojencev je bila

ugotovljena aktivnost na vseh področjih, pa tudi številčno stanje: v DU Moravče je vključenih 338 članov iz štirih krajevnih skupnosti Moravske doline, od tega je žensk 180 in moških 158, starostnih 119, kmečkih 96, družinskih 53, in-

Gasilsko društvo Vrhpolje v krajevni skupnosti Vrhpolje-Zalog ima mladi naraščaj – pionirsko desetino. To so učenci iz podružnične osnovne šole Pionirski odred France Prešeren. V letošnjem letu so

avtobusom pa opravlja šofer Janko Končar. Skratka, zanimanje za izlete je veliko, saj je avtobus vedno polno zaseden. Predvidevamo, da se bo vseh izletov udeležilo okrog 400 izletnikov. Udeležujejo se jih stari in mladi.

Lansko leto so pionirji pomagali pri gradnji oziroma adaptaciji gasilskega doma, udeležujejo se tudi očiščevalnih akcij v domačem kraju, zbirajo odpadni papir in sodelujejo pri čiščenju vodnjakov,

se udeležili občinskega gasilskega tekmovanja v Jaršah pri Domžalah ter med štirinajstimi nastopajočimi dosegli 7. mesto. Na to tekmovanje so se pripravljale le nekaj dni, zato tudi uspeh ni boljši.

na pomoč pa priskočijo tudi kmetom pri pospravljanju kmetijskih pridelkov.

Mlade gasilce spodbuja in usmerja dolgoletni gasilec in poveljnik gasilskega društva Vrhpolje Dušan Grošelj.

Dopisniška mapa Janeza Kuharja

Tam, v krajih pod Krvavcem

Po Kuharjevem pisanju so deč so v vseh pod Krvavcem vneti za mnoge stvari.

V začetku poletja so v Cerkljah priredili že 20. razstavo cvetja in hkrati 17. razstavo lovstva. Organiziralo ju je cerkljansko turistično društvo in povabilo prek 200 razstavljalcev iz vse Slovenije: ljubljanske cvetličarne, čateško Agrario, kranjsko Vrtnarijo, ljubljanski Rast ter mnoge zasebne vrtnarje in cvetličarje. Lovci so pokazali svoje trofeje, gospodinjje ročna dela – z eno besedo: praznik cvetja je bil resničen praznik za ves kraj in širšo okolico. Popestrile so ga tudi glasbene prireditve, tekmovanje harmonikarjev in še marsikaj, kar ostaja v lepem spominu.

Janez Kuhar je v posebnem članku zabeležil tudi potek in vsebino rednega letnega občnega zbora zelo delavnega gasilskega društva v Cerkljah. Društvo šteje 90 članov in zajema krajevne skupnosti Cerklje, Poženik in Šenturška gora

ter vasi Dvorje in Grad. Ustanovljeno je bilo že v »davnem« letu 1892 (torej ob letu slavlno 95-letnico).

V Cerkljah je bil doma ustanovitelj gasilstva na Slovenskem France Berle, ki ga je občni zbor jugoslovanske gasilske zveze izvolil za svojega prvega častnega člana.

Društvo namenja največ sil dokončnemu urejanju gasilskega doma v Cerkljah. Lani so – je poročal predsednik Ivan Baselj – uredili spodnje prostore (oročišče in sobo za civilno zaščito), v zgornjih prostorih pa jih večina del (oprema sejne in pionirske sobe, dokončanje dvorane in pisarniškega prostora) čaka letos, ko nameravajo nadzirati tudi rušilni stolp. Prihodnje leto pa bodo uredili še okolico doma in ga »odeli« s fasado, s čimer bodo občutno polepšali zunanji videz kraja.

V zadnjih treh letih so gasili dvojce večjih požarov na stanovanjskih hišah.

Ugotovili so, da bodo morali

bolje poskrbeti za usposabljanje gasilcev, pridobiti več podmladka ter se še bolje opremiti (z gasilnimi cevmi in dodatno opremo).

Svoj občni zbor so sklenili s podelitvijo posebnih plaket »veteranom«: Francu Bobnarju in Francu Petriču in Pšenične police.

On izidu prve letošnje številke Cerkljanskih novic smo iz Kuharjevega dopisa zvedeli, kaj vse sporoča krajanom ta njihov krajevni časopis, predvsem, kaj vse si je za letošnji program svojega dela zastavila krajevna skupnost v Cerkljah – z roko v roki s tamkajšnjimi društvi, med katerimi so še zlasti dejavni AMD, športno društvo Krvavec in pevski zbor, ki je nastopil letos na mariborskem pevskem srečanju ter osvojil srebrno plaketo.

Prav te dni pa je prispel iz Cerklj dopis povsem športne vsebine pod naslovom »Rally Milanu Zavrlu« Tako pravi:

V soboto je Avto moto društvo Cerklje priredilo tradicionalno spretnostno vožnjo za motoriste. Med 15 tekmovalci je bil najboljši Ivan Kern iz Pšate pred Tomažem Staretom iz Spodnjega Brnika in Marjanom Urhom iz Vopevelj.

Takoj nato, v nedeljo dopoldne, je Avto-moto društvo organiziralo tradicionalni avtorally »Jezerca 86«. Cilji te prireditve so vzgoja voznikov motornih vozil za varno vožnjo, krepitev stikov ter preizkus znanja v streljanju in orientaciji. Proga je udeležence rallyja vodila iz Cerklj skozi Grad, Stiško vas in mimo Ambroža po gorski cesti do planine Jezerca, kjer je bila nato osrednja proslava pri spomeniku Poti in bojev 2. grupe odredov in Kokrškega odreda v avgustu 1942. leta na območju Krvavca. Zmagal je Milan Zavrl iz Vopevelj pred Vinikom Staretom iz Spodnjega Brnika in Braneom Dolinarjem iz Poženika.

Iz dopisniške mape Petra Nikolića

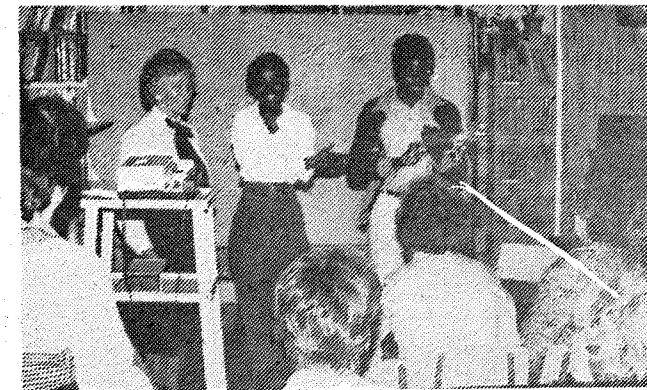
Med Brkini in Snežnikom

V zadnjih petnajstih letih, posebej pa v času od 1970–1980, so bistriški radioamaterji dosegli z vztrajnim delom na vseh področjih radioamaterske dejavnosti zavidljive uspehe. Zadnjih pet let se čuti določena stagnacija, ki je izid »menjave« generacij. Vse pa kaže, da je letošnje leto prelomno in garancija za uspešno delo vnaprej. Delo z mladimi, tekmovanja na UKV področju, amatersko radiogoniometriiranje ali »lov na lisice«, konstruktorstvo, sodelovanje z družbenimi organizacijami in društvi, z mladimi v MDA »Brkini 86«, ki so vsako leto na območju občine, so osnovna področja njihove aktivnosti. Pred 15-imi leti so bili v klubu le trije starejši člani. Radioamaterski krožki po osnovnih šolah so bili nujnost. Z delom med mladimi in zaradi drugih akcij se je število članov pomembno povečalo. Klub šteje 60 članov, operaterski izpit pa ima 27 članov, kar pomeni, da lahko vzpostavljajo zveze z radioamaterskimi postajami. To je tudi njihova osnovna dejavnost. UKV tekmovanja so tako za starejše, še posebej pa za mlajše, zelo mikavna in posebej zahtevna. Priljubljena in zelo ugodna točka teh tekmovanj je Veliki Snežnik (1796 m.), po katerem ima klub tudi svoje ime. Ob večletnem sodelovanju s planinci, ki so mimogrede povedano – najmožnejša in najaktivnejša organizacija mladih v občini, si radioamaterji na vrhu Snežnika urejajo svoje prostore, ki so pred-

trebno ustrezno strokovno znanje in dobra psihofizična kondicija. Ta dejavnost je v klubu nova. Brez konstruktorkega znanja ni pravega radioamaterja. Kljub temu da si vsak želi in mnogi člani tudi imajo tovarniške primopredajne postaje, je zanimanje za konstruktorstvo precejšnje. Pri svojem delu radioamaterji zelo uspešno uporabljajo tudi računalnike. Mnogi ali skoraj vsi mladi člani nadaljujejo šolanje na Elektro fakulteti, kjer študirajo računalništvo.

Nekaj jih je šolanje že končalo in njihovo znanje s pridom uporabljamo. Sodelovanje z družbenimi organizacijami in društvi ter prisotnost radioamaterjev ob vseh večjih in pomembnih akcijah v občini je njihova odlika vsa ta leta. To je tudi razlog, da so poznani in priljubljeni v vseh okoljih. Dobili so tudi več najvišjih občinskih priznanj. Ob vseh naravnih nesrečah, ki jih na žalost ni malo, ob pomembnih družbenih akcijah in športnih prireditvah brez amaterjev ne gre. Zelo dobro sodelujejo tudi z nekaterimi OZD, CZ, domom JLA in garnizonom JLA, v katerem od lanskega leta aktivno delujejo primopredajna sekcija YU 3 DPB.

Ilirskobistriška matična knjižnica Maksa Samse je za občane organizirala pogovor z absolventom Fakultete za gozdarstvo Boris Kidrič iz Ljubljane Ibrahimom Nouhaumom Maigom o gospodarskem in kulturnem razvoju republike Mali. Predavanje, kasneje pa

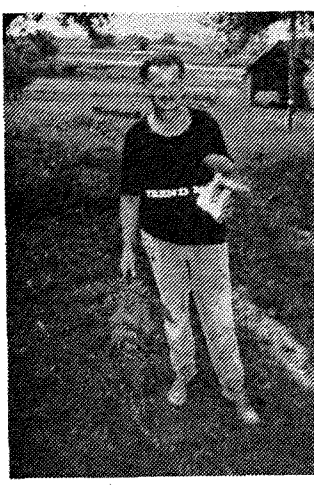
pogovor za uspešno in kvalitetno delo. V letošnjem letu je to njihova osnovna naloga. Z glavnimi deli nameravajo končati še letos. Priprave in odprave na tekmovanja z vrha Snežnika niso lahka zadeva. Za vsako tekmovanje je treba pripraviti precej opreme, tako klubske kot osebne, ter jo z nahrbtniki nositi na vrh. Posebno naporno je pozimi, ko traja pohod tudi pet in več ur. Amatersko radiogoniometriiranje pomeni na terenu s sprejemnikom iskati skrito radijsko postajo oziroma oddajnik. Za to je po-

tudi pogovor z Ibrahimom samim, je med navzočimi vzbudilo veliko zanimanje. Ibrahim je že sedem let občan Ljubljane in je predsednik afriških študentov v Sloveniji. Po izčrpnem pogovoru je ravnateljica knjižnice Darinka Zbogor spoštovanemu gostu izročila skromno darilo.

Ob tednu si bomo ogledali preostalo vsebino ilirskobistriškega dopisniškega dosjeja in še nekaj drugih dopisov.

Vlažno vreme zadnjih dni gotovo pripomore k uspešnim »pohodom« nabiralcev gob. Prenekatero gospodinjstvo obogati svoj jedilnik z gobami, v katerih bera je v letošnjem letu ugodna. Tako pravi Ivan Marelja iz Vira, Finžgarjeve 9 pri Domžalah, navdušen gobar. »Sem domačin partizanske vasi Zgornja Javoršica pod obronki gozdov. Prav zaradi tega poznam prava nabirališča. Največ gobarske sreče sem imel te dni, ko sem našel gobana-dvojčka, popolnoma zdrava, ki sta tehtala kar 1 kilogram in 11 dekagramov. Morda bi se take trofeje razveselili še marsikdo« med strastnimi gobarji.

Ivan je zaposlen v tovarni Helios v Domžalah že več let, po službi pa rad zahaja v rojstni kraj. Skoraj vedno pa na sprehodu po gozdu najde gobe. Pravi, da je nabral okrog 500 kilogramov različnih užit-

nih gob, saj je dober poznavalec le-teh. Njegova žena jih pridno vloga, saj je vesela, če so gobe lepe in zdrave. Ivan pa zatrjuje, da bo gobe nabiral, dokler bo zdrav in to mu želimo tudi mi.

praviti, da so bili kos svatom, ki so se pripeljali z dvema osebnima avtomobiloma iz Domžal. Šrangarji so morali izpolniti vse želje svatov, prič in ženina. Vsaka neizpolnjena želja je pomenila znižanje odkupnine za mlado nevesto – bodočo ženo. Želje so bile zapletene, nevesta pa dragocena.

Po dolgotrajnem pogajanju so se sporazumeli za štiri stare milijone. Tako so šrangarji dosegli svoj namen, ženin Stojan pa je lahko odpeljal svojo nevesto na svoj dom na Vrhpolje.

Maistrovi borci med NOV

Ker je borec Tone Ulrih skrajno nepremišljeno govoril o tradiciji Maistrovih borcev med NOV na Štajerskem, se zdi, da sploh ne pozna zgodovine iz leta 1918/19, sicer ne bi mogel izreči takih dvomov.

V vrsti oseb naj omenim zaslužne može, ki so se izkazali kot Maistrovi borci in narodnoosvobodilnem boju, ki je takrat sledil; zlasti pisatelja ter znanega aktivista dr. Maksa, Šnuderla in člana AVNOJ Jožeta Rusa, ki sta bila tako kot Franc Leskošek-Luka najprej Maistrova borca, nato pa borca NOB.

Okupator menda ni prezrl nobenega Maistrovega borca ob aretiranju, izgnanstvu. V celjskem Starem piskru nas je bilo aprila in maja 1941 približno polovica arestantov Maistrovih borcev.

Že vrsto let se zavzemam za postavitve spomenika generalu Rudolfu Maistru v Mariboru. V Starem piskru sem med vojno izdajal in urejal ilegalni zaporniški časopis Toti Stari pisker. V izgnanstvu v Srbiji sem v Uziški republiki jeseni 1941 opravil izredno pomembno strateško delo za Glavni

Za Zbornik o bojih za severno mejo ob 70-letnici želim napisati zgodovinski prispevek z imeni nekdanjih Maistrovih borcev in njihovem sodelovanju v NOB.

Zato prosim vse, ki vedo kaj zanesljivega, da mi to čimprej sporočijo.

Prispevek mora biti, kolikor se danes da, popolen in resničen. Moj naslov: Dr. Ciril Porekar-Humski, Ulica heroja Staneta, 62000 Maribor

štab partizanskih odredov. Tovariš Tito mi je za to delo izročil pismeno zahvalo. V pogovorih je tedaj omenil, da je bil Maister velik slovenski človek in da je bila sreča, da smo ga takrat imeli. Morda ne bo odveč, če povem, da sem rešil gotove smrti predvojnega komunista in mladinskega pisatelja Oskarja Hudalesa in da sem bil v Srbiji izvoljen za predsednika Komisije za ugotavljanje vojnih zločinov.

Menim, da smo Maistrovi borci tudi v NOB vsak po svojih močeh storili dovolj koristnega za našo osvoboditev. Z vsa pravico torej zahtevamo postavitve omenjenega spomenika.

Ervin Mejak

Pisanje zgodovine in izleti

Na seji odbora Aktiva ZB NOB železničarjev Gorenjske so se 16. aprila dogovorili o nadaljevanju prizadevanj in dela za pisanje zgodovine železnice v času 1941–45, o izletih in pripravi predlogov za odlikovanje. Seje se je udeležil tudi Jože Dežman, zgodovinar muzeja NOB Gorenjske v Kranju, s katerim je Konferenca aktivov ZB NOV pri Železniškem gospodarstvu Ljubljana sklenila pogodbo o pisanju te knjige. Izšla naj bi ob koncu 1989, oziroma v začetku 1990. leta. Na seji so se s tovarišem Jožetom Dežmanom, ki je na kratko predstavil vsebino, dogovo-

rili, da bodo imeli 7. maja sejo komisije za pisanje zgodovine. Na seji komisije, ki so jo dopolnili še z dvema mladima sodelavkama TOZD za železniški promet Jesenice, bodo pregledali doslej zbrano gradivo in podatke ter se nato dogovorili, kaj je še potrebno zbrati in koga od še živčih obiskati, da bi dobili podatke, ki jih potrebujejo. Kot že vrsto let so sklenili, da bodo tudi letos pripravili dva izleta. Septembra, dan bodo še določili, bodo šli v Ptuj na ogled muzeja in toplic, 15. maja zvečer pa se bodo odpeljali v Beograd, kjer bodo obiskali hišo cvetja, spominski muzej in si ogledali vojni muzej. Prijave bodo zbirali do 5. maja na Turističnem društvu Jesenice. Vseh udeležencev bo lahko 28, kolikor je prostora v spalniku. Železničarji – borci NOB na Gorenjskem se vsi skupaj sestanejo na letni skupščini, ki jo imajo ponavadi novembra. Izlete pa pripravljajo tudi zato, da se ob tej priložnosti dodatno srečajo in se pogovore o vsem, kar jih veseli in teži. Zato je zaželeno, da se izletu udeleže v čimvečjem številu, seveda če to ni omejeno zaradi prevoznih ali prenočitvenih možnosti. Zaradi ugodnosti, ki jim jih nudi železnica, vedno potujejo z vlaki, saj bi sicer zaradi povečanih cen za prevoze težko odšli na daljšo pot.

Branko Blenkuš

Družabno srečanje invalidov na Mašunu

Združenje invalidov treh obalnih občin in Postojne so v soboto, 13. septembra, organizirali družabno srečanje invalidov teh občin.

Na Mašunu so se zbrali ob 10^h, kmalu za tem se je začel slavnostni del srečanja. Invalide so najprej pozdravili predsedniki združenj posameznih občin, nakar je imel krajši govor predsednik republiškega združenja invalidov, ki je med raznimi težavami, ki jih imajo invalidi, navedel tudi nekaj spodbudnih besed. Na koncu se je v svojem govoru spomnil tudi bojev, ki so se v drugi svetovni vojni bili prav na Mašunu in da je prav na tleh padlo veliko borcev NOV.

Srečanje je pozdravil tudi predstavnik ZZB, saj je bilo med udeleženci srečanja veliko število vojnih invalidov, nekateri med njimi so se borili tudi na Mašunu.

Pohvaliti je treba tudi organizatorje srečanja. Tokrat je glavno breme organizacije srečanja prevzelo občinsko združenje Izola. Po slavnostnem delu so sledile razne družabne igre, (šah, streljanje z zračno puško, kartanje, vlečenje vrvi itd.), ki so imele tekmovalni značaj med posameznimi združenji. Posameznih rezultatov ne bi navajal, pohvaliti pa moram naša piranska »dekleta«, ki so v tekmovanju v vlečenju vrvi gladko premagale, vse nasprotnice in tako dosegle prvo mesto.

Kot rečeno, je bila organizacija srečanja odlična, temu primerno je bilo tudi razporeditev udeležencev. Bilo jih je okrog 250 do 300 in so bili vsi zadovoljni.

Nekaj kritik je bilo izrečeno le na račun gostišča, vendar to udeležence srečanja ni prehuo prizadelo, ker so imeli organizirano lastno prehrano in pijačo.

Nekateri udeleženci, so na veliko trgali razno cvetje in zelenje, kot da bi se ne zavedali, da je vsa planinska flora zaščitena. To se na prihodnem srečanju ne bi smelo več ponoviti.

Žarko Žbogar

Srečanje vojaških invalidov občine Ravne na Koroškem

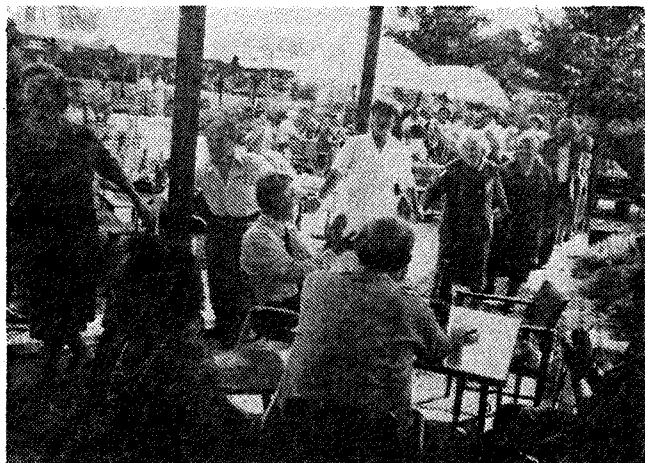
Že desetič zaporedoma so organizirala krajevna združenja vojaških invalidov v ravenski občini letna srečanja. V nedeljo, 31. avgusta, so ga organizirali invalidi iz Mežice. Okoli sto članov in svojcev se je ob 11. uri zbralo na Poljani pred spomenikom zmage. Tu je potekal slavnostni del srečanja. Najprej je vse navzoče pozdravil predsednik združenja vojaških invalidov občine Ravne, tov. Zdravko Jamar. Pevski zbor Zentanevski pavri je zapel nekaj partizanskih pesmi. Dijaki iz krožka NOB na šoli Franca Pasternika Lenarta iz Mežice so recitirali par recitacij. Zbor harmonikašev je zaigral nekaj partizanskih koračnic. Slavnostni govornik je bil komandir partizanskih kurirjev K-17, tovariš Ožbi Fajmut. V svojem nagovoru je razgrnil težko pot partizanskih kurirjev v hudi zimi 1944–1945. Med drugim je dejal: Pošteni ljudje, predvsem kmetje iz Holmece in Lonskega vrha, so nam, borcem, pomagali, da smo to hudo zimo preživeli v vrtincu nemških postojank na tem območju. Krajani, predvsem mladina teh krajev je zanoskurirje zbirala hrano, sanitetni material in obleke, predvsem za bolnico. Vse to so kurirji prenesli na svoje komande. Na Lomskem vrhu v Odamovemu gozdu so imeli kurirji svojo zemljanko, iz katere so prenašal pošto na vse strani. Ta kurirska zveza iz zemljanke K-17 je potekala za Urško goro mimo Smrekovca, Solčave, Šentanela proti Železni Kapli.

Delegacija vseh štirih združenj vojaških invalidov je položila venec pred spomenik. Pevski zbor je zapel nekaj žalostink. Po končani slovesnosti so se vsi zbrani odpejali proti državni meji Holmec do kmeta Odama, kjer se je srečanje nadaljevalo do poznega večera. Pri dobri kapljici in v dobrem razpoloženju so borci kurirji in vojaški invalidi zbužali spomine na težko prehojeno pot pred 40 leti. Lepo vreme pa je pripomoglo, da se je to srečanje in razpoloženje prav lepo končalo. Ker smo bili zbrani na lepem hribočku in je naš razgled segal po Podjuni, Šentanelu in Šmarjeti, so se mogočne kmečke hiše bliskale v soncu. Niso bile več tiste lesene kmečke domačije, kakršne smo še poznali iz časa partizanskega bojevanja na tem predelu naše Koroške. Vse te kmečke domačije danes tekmujejo med seboj, katera bo dala lepši in bogatejši vitez kraju.

Ignac Zdovc

Ob jubilejnem tednu šišenskih upokojencev

V počastitev 40-letnice organizacije društev upokojencev v naši republiki in desetega jubilejnega Tedna šišenskih upokojencev, katerega pokrovitelj je bil občinski svet zveze sindikatov, so se minuli teden končale številne kulturne in športne prireditve, namenjene starejšim občanom. Organizatorji te pomembne družbenopolitične manifestacije skoraj trinajst tisočih upokojencev Ljubljana-Siške, organiziranih v osemnajstih društvih in šestih klubih upokojencev, so zagotovili pestrost na različnih področjih; sleherni upokojenec je lahko sodeloval pri izvedbi programa.

V Tednu upokojencev so se poleg športnih srečanj v balnanju, kegljanju, šahu zvrstile tudi kulturne prireditve ter razstave ročnih del v krajevni skupnosti Medvode, v domu starejših občanov Marjane Draksler v Dravljah in v dvorani zveze društev upokojencev v Kebetovi. Tudi javne radijske oddaje Prizma optimizma so se razveselile mnoge starejše občanke, ki so napolnili šišensko kino dvorano. V rekreacijskem centru v Mostecu pa je bilo tudi že tradicionalno srečanje upokojencev z bogatim kulturnim programom in podelitvijo priznanj za zgleden odnos do upokojencev in društev ter za uvrstitve na tekmovanjih v različnih športnih panogah.

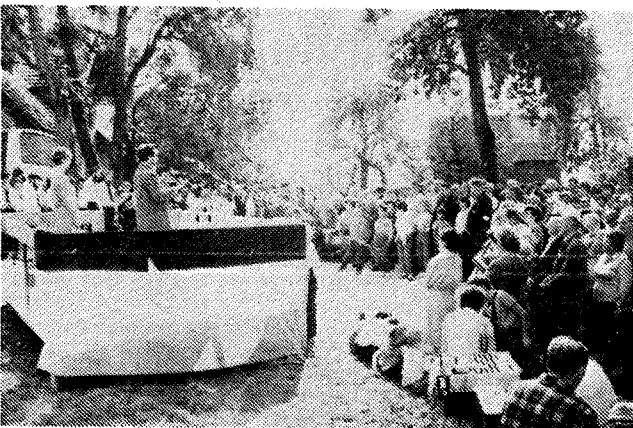
Predstavniki zveze in društev upokojencev so na domovih obiskali tudi tiste upokojence, ki se zaradi starosti ali bolezni prireditev niso mogli udeležiti. Bili so deležni pozornosti in skromnejših daril, kar je potrjevalo, da vendar niso pozabljeni. Zanimiva je bila tudi »okrogla miza«, ob kateri je potekal pogovor med delegati društev ter Zveze društev upokojencev s predstavniki družbenopolitičnih organizacij. Ob tej priložnosti so upokojenci širše spregovorili oziroma predstavili svoje delovanje na različnih področjih dela in skrbi za starejše občane ter razgrnili svoje probleme.

V domu starejših občanov Marjane Draksler v krajevni skupnosti Dravljje pri Ljubljani pa so za svoje oskrbovance pa tudi za starejše občane sosednjih krajevnih skupnosti priredili piknik, ki je bil že šesti po vrsti. Dobre volje, in veselja ni manjkalo, za kar so poskrbeli neumorna harmonikarica Štefka Škuljeva in godbeniki na pihala. Z ogledom operne predstave Nabucco in s pohodom na Toško čelo, Katarino, Šmarno goro in Rašico se je deseti jubilejni Teden šišenskih upokojencev tako iztekel.

Jože Čurin

Slavnost v ribniški občini

V kraju Sveti Gregor je bilo svečano odkritje spominskega obeležja padlim borcem, partizanom Slemenca. Hkrati so se tu sestali tudi borci 8. Levstikove brigade SNOUB, ki ima svoj domicil v ribniški občini. Poleg številnih gostov, predstavnikov družbenopolitičnega življenja občine, krajanov in mladine so na svečanosti bili navzoči tudi italijanski partizani. Zbranim je spregovoril predsednik skupščine

Govor predsednika SO Ribnica Franca Lapajeta na proslavi

občine Ribnica Franc Lapajne. V svojem govoru je poudaril, da nihče ne sme omalovaževati naš narodnoosvobodilni boj, saj so med vojno tudi v teh krajih zavedni ljudje zanj žrtvovali svoja življenja. Krajevno skupnost Sveti Gregor, njene uspehe, načrte je predstavil predsednik skupščine krajevske skupnosti Stanko Lovšin. S svojim geslom Nikoli več vojne je požel spontan aplavz in odobravanje. Tudi narodni junak in borec Levstikove brigade general Jože Ožbolt je spomnjal dni NOB.

V kulturnem delu programa so nastopili godba na pihala iz Ribnice, tamburaši iz Sodražice in učenci OŠ iz Svetega Gregorja.

Milan Glavonjič

Ob 26. septembru – dnevu enot za zveze naših oboroženih sil Trden kolektiv je temelj dobrega dela

»Avala, Avala, Avala. Tukaj Beograd. Oglasite se, imam sporočilo za vas. Sprejem...«

»Beograd, Beograd, Beograd. Tukaj Avala. Poslušam vas. Sprejem...« Približno tako vsak dan vadijo pripadniki enot za zveze Jugoslovanske ljudske armade, da bi se v najkrajšem času usposobili za uspešno delo na zapleteni tehniki in napravah, ki jih zdaj uporabljajo za prenašanje sporočil med poveljstvi in enotami.

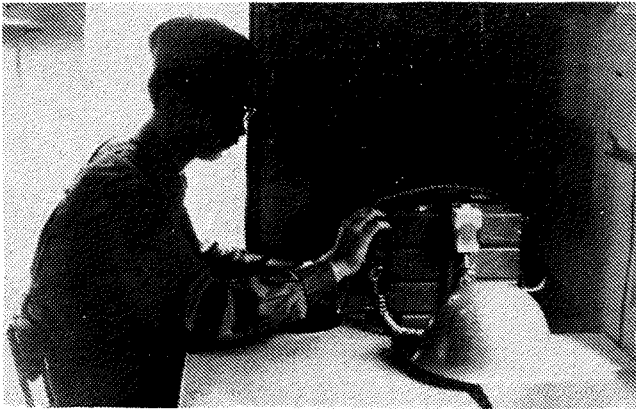
Med najboljše enote za zveze v svojem razredu v Ljubljanskem armadnem območju sodi enota, ki ji poveljuje starešina Pejo Pejović. Ko smo jih pred dnevi obiskali, so bili na terenu v vipavski dolini. Starešino Pejovića smo našli pri velikem tamovem tovornjaku, ki je bil opremljen tako, da so se v njem stekale vse vezi, ki jih mora vzdrževati njegova enota.

»Oprema, s katero smo opremljeni, je sodobna in zelo zapletena. Zahteva veliko urjenja in stalno spremljanje novosti na tem področju. Vojake, ki pridejo v našo enoto, pa usposabljam tako, da lahko nadomestijo drug drugega. Tako je voznik lahko tudi radiist ali pa vzdrževalec električnega agregata,« je začel pripovedovati Pejo Pejović. »Urjenje je naporno iz ga skušamo pripraviti tako, da vojaki pri tem čimmanj trpijo. Vsaka generacija vojakov je sestavljena iz različnih ljudi z različnimi poklici. Seveda smo najbolj veseli, če pridejo k nam ljudje, ki že imajo kakšen poklic z našega po-

dročja. Z njimi je zelo malo dela in so skoraj takoj usposobljeni za delo za teleprinterji, radijskimi postajami in drugimi napravami.

Sestavni del visoke bojne pripravljenosti je vsekakor tudi brezhibna tehnika. V zadnjih nekaj letih smo v naši enoti dvignili odnos do vseh teh naprav na višjo raven in dejansko so vsa sredstva pripravljena za delo na terenu. To so ugotovile vse kontrole, ki so nas obiskale.

Že bežen pogled po prostoru, kjer so bile postavljene naprave za zveze, je pokazal, da so vojaki, ki z njimi delajo dobro izurjeni in usposobljeni. Zakloni so bili izkopani po predpisih in vozila v njih skrbno zamaskirana. Prav tako so bile skrbno maskirane vse antene in agregati ter telefonske žice, ki so povezovala posamezna vozila. Prav gotovo so morale starešine in vojaki vložiti veliko ustvarjalnega dela, da je njihov kolektiv postal homogen celota, ki ob pravilnem idejnopolitičnem delu vsak trenutek ve, kaj je njegova naloga in kaj mora na-

Inženir rudarske mehanizacije Zoran Živanović po skrbi za telefonsko centralo.

prej storiti.

Enote za zveze pa ne usposablja samo za JLA in druge obrambne strukture, temveč vsi vojaki, ki naredijo katerikoli izpit s tega področja, dobijo potrdilo, za kaj so usposobljeni in se lahko zaposlijo na ustreznem delovnem mestu v civilnem življenju. Takšno potrdilo bi rad dobil tudi razvodnik Boško Babić iz Osijeka, ki je po poklicu monter električnih vodov. »Že pred odhodom v JLA sem imel opravka z radijsko postajo, saj sem vzdrževal povezavo med dvema skupinama monterjev. Tu, v JLA, pa me najbolj zanima telegrafija in skoraj vsak prosti trenutek namenim vadbi. V podjetju, kjer delam, je center za zveze in rad bi se zaposlil v njem. Vadba se še pozna in zdaj lahko sprejem od 95 do 100 Mor-

Posebnost urjenja v enotah za zveze je tudi različna dolžina. Tako eni končajo urjenje v štirih mesecih, drugi pa po petih in pol. Zato prihajajo v te enote vsake štiri mesece novi vojaki. Tudi pri

Boško Babić za prenosno radijsko postajo.

enoti Peje Pejovića je tako. Ravno tiste dni je prihajala nova generacija vezistov.

Kljub vsem naporom pri urjenju pa ostaja vojakom tudi še nekaj časa za druge dejavnosti. Gre predvsem za stike z mladino v Ajdovščini. O tem in drugih dejavnostih pa je spregovoril vojak Zoran Živanović iz Beograda, ki je tudi inštruktor za kulturne dejavnosti v vsej vojašnici. »V naši vojašnici so kulturno-zabavne dejavnosti dobro razvite. Zelo ustvarjalno se vanje vključujemo tudi vezisti. Se posebej smo delovni pred našim praznikom, ko bomo na razglasu pripravili oddaje za to temo. Z ajdovsko mladino dobro sodelujemo, tako na kulturnem, športnem, kot na drugih področjih. Področij samih ne bi našteval, saj jih je preveč.«

V okviru te enote pa deluje tudi radioamaterski klub Ivan Gradnik, ki ima približno dvanajst članov. Vzpostavili so številne zveze, o čemer pričajo tudi kartice, ki si jih pošljejo radioamaterji za vzpostavljeno zvezo.

Vsa enota, katere sestavni del je tudi enota, ki ji poveljuje Pejo Pejović, pa nadaljuje bojne tradicije 3. SNO-UB Ivan Gradnik.

Bojan Kuntarić

sejevih znakov na minuto,« pravi Boško.

Skupaj z enoto, ki ji poveljuje starešina Pejo Pejović, smo se vrnili v vojašnico. Ogledali smo si kabinete, v katerih se urijo vojaki. Zasnovani so tako, da ima starešina točen pregled, ali je vojak v redu sprejel poročilo in ga pravilno tudi oddal. Prek svojega pulta pa lahko pričara vse možne motnje med sprejemom ali oddajo sporočila: Teleprinteristi imajo svoj kabinet, kjer se tudi usposabljaajo za svoje delo.

Pano na steni s številnimi karticami, ki so jih poslali radioamaterji z vsega sveta.

Akcije za večji vpis na vojaške šole

Koordinacijski odbor za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice pri predsedstvu mestne konference SZDL Maribor je na nedavni seji obravnaval trenutni položaj na tem področju. Iz poročila sekretariata za ljudsko obrambo občin in mesta Maribor je bilo razvidno, da so minulo šolsko leto opravili vrsto dejavnosti. Tako so med drugim po šolah razdelili propagandni material in obiskali osnovne šole Rače, bratov Polančičev, Selnica ob Dravi in v Pesnici. Pripravili so tudi posvet z mentorji poklicnega usmerjanja iz občine Maribor-Tezno in informativni dan v domu JLA v Mariboru. Mestni komite ZKS Maribor je organiziral pogovor z ravnatelji osnovnih šol, ki zadnja tri leta niso dale kandidatov za te poklice. Zanimiv je bil tudi pogovor dijakov četrtnih letnikov srednjih šol z gojenci vojaških akademij, ki so bili doma na počitnicah. Na osnovni šoli Janko Paderžnik so predstavili vojaške šole za učence šestih in sedmih razredov. Največji poudarek so dali organizaciji informativnega dne v domu JLA, kamor so povabili gojence srednjih vojaških šol in predstavnike teh ustanov. Pripravili so tudi stenčasn predvajali film o življenju v JLA. Zelo pohvalno so se o informativnem dnevu izrazili učenci, mentorji poklicnega usmerjanja in predstavniki Medobčinske skupnosti za zaposlovanje.

Člani koordinacijskega odbora so v razpravi menili, da pri vpisu ne bi smeli imeti učni uspeh tako odločilno vlogo. Zgodilo se je namreč že, da se je kandidat s slabšim učenim uspehom lažje in bolj uspešno uveljavil pri delu na srednji vojaški šoli. Menili so tudi, da bi morala JLA in vojaške šole storiti več za pridobivanje svojih kadrov. Na sploh pa velja ocena, da z doseženimi rezultati vpisa v vojaške šole ne moremo biti zadovoljni. V to akcijo bo treba še bolj kot doslej vključiti širše družbene strukture, saj se bodo rezultati le tako lahko izboljšali.

Koordinacijski odbor je sprejel tudi program dela za v prihodnje. Ta predvideva poživitev dela koordinacijskih odborov po posameznih občinah. S skupnostjo za zaposlovanje se bodo dogovorili, da bi pri anketiranju šolarjev dali poseben poudarek vojaškim in obrabnim poklicem. Po občinah naj bi sklicali posvete z delavci šol, ki so zadolženi za poklicno usmerjanje. Skupaj s predstavniki JLA bodo obiskali posamezne šole. Poveljstvo mariborske garnizije bo pripravilo razstave orožja in organiziralo obiske v vojašnicah. Razmišljajo tudi, da bi ustreznim organom za ljudsko obrambo predlagali, naj bi šolske zvezke opremili z motivi iz vojaškega življenja, na platnicah zvezkov pa naj bi natisnili kratko besedilo o JLA, vojaških in obrabnih poklicih.

M. Kos

Starešina postal prostovoljno

Eden od letošnjih najboljših študentov na vojaških akademijah Samo Zanoškar že opravlja delo, za katerega se je izsolal

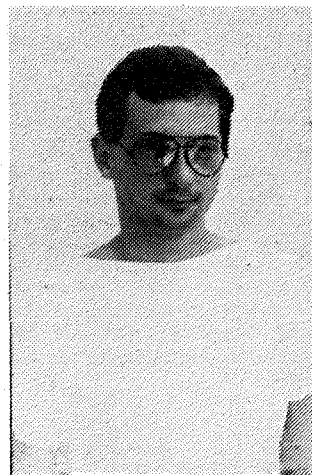
Vsi, ki poznajo mladega Sama Zanoškara iz Slovenj Gradca, so si edini, da ga čaka še lepa vojaška prihodnost. Splet okoliščin in naključij, naderjenost in pridnost – vse to je botrovalo, da se je Samo odločil za vojaško šolo in vojaški poklic. Zdaj je že na svojem prvem delovnem mestu med topničarji v Slovenski Bistrici, kjer je za delo poprijel prav tako, kot je pred leti začel šolanje...

Samo Zanoškar je bil rojen prav na dan JLA, vendar to ni vplivalo na njegovo odločitev za vojaški poklic. »Odločilno vlogo so imele propagandno-informativne oddaje na televiziji, ki so me navdušile za to delo,« pravi Samo. »Starša sta mi pri odločitvi prepustila popolno svobodo in najprej sem se odločil za vojaško gimnazijo Franc Rozman-Stane v Ljubljani. Učenje me je vseskozi veselilo in sem bil vselej med najboljšimi dijaki. Rad pa bi podaril, da mi niti v srednji šoli niti pozneje na akademiji ni bilo nikoli žal, da sem se odločil za vojaški poklic.«

V indeksu Sama Zanoškara se zrcali tridesetdeset let in le tri devetke, njegova povprečna ocena v zadnjem letniku pa je kar 9,91. S temi ocenami je bil drugi najboljši na akademiji kopenske vojske, oziroma tretji najboljši gojenec od vseh oficirjev, ki so letos končali šolanje. Tako je bil med drugimi

tudi na sprejemu pri predsedniku predsedstva SFRJ Sinanu Hasaniju in zveznem sekretarju za ljudsko obrambo admiralu flote Branku Mamuli.

Samo Zanoškar pa je poseben še v nečem: je edinec in izhaja iz dobro situirane

Samo Zanoškar

družine. Oče je namreč magister ekonomije in komercialni direktor slovenjgraške tovarne usnja, mati pa je pravnica na občini. Torej se je Samo zares odločil za ta poklic iz ljubezni in ne zaradi brezplačnega šolanja in zagotovljenega delovnega mesta.

Miro Petek

Administracija požre večino denarja

Predsedstvo občinske konference ZRVS Kočevje je na nedavni seji sklenilo, da bo v počastitev občinskega praznika 3. oktobra in petinštiridesete obletnice oborožene vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti pripravilo konec meseca tekmovanje v večinah s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozastite. Na to tekmovanje bodo povabili vse krajevne organizacije ZRVS, pripadnike teritorialne obrambe, ekipe ZRVS iz sosednjih občin in pripadnike JLA. Vsa dosežanja tekmovanja so nadvse uspešna.

Člani predsedstva so obravnavali tudi program usposabljanja rezervnih vojaških starešin v prihodnjem obdobju. Menili so, da bi na tem področju morale več storiti krajevne organizacije ZRVS. Pri idejnopolitičnem izobraževanju pa bodo namenili posebno skrb proučevanju dokumentov partijskih kongresov.

Na seji so sprejeli še okvirni program praznovanja ob 22. decembru – dnevu JLA, ki jih bo pripravila občinska konferenca ZRVS ob sodelovanju kulturnih skupin iz vseh šol in drugih. Pri obravnavanju drugih vprašanj se je predsedstvo zavzelo za večjo skrb pri predlaganju članov za oblikovanje in predlogom za občinska in krajevna priznanja ter priznanja OF.

Potrdili so polletni obračun porabe denarja. Ob tem so ugotovili, da je občinski proračun namenil več sredstev za njikovo dejavnost. Pokazalo pa se je tudi, da gre večji del denarja za administrativna opravila občinske konference ZRVS.

Viktor Dragoš

Ali je tako pisanje upravičeno?

Stališče k pismoma M. Slivarja in D. Baša na 5. strani TV-15

Naš tovariš z dne 28. 8. 1986

Na pismi odgovarjati ni mogoče. Potrebno pa je o njima zavzeti stališče.

Ne spadam med »zaščitene«, ki jih napada tovariš Slivar, niti med voditelje, ki jih napada tovariš Baš.

Odgovarjati na pismi ni mogoče, ker nista konkretni. Zato nikogar osebno ne prizadeneta. Prizadevata našo družbo nasploh. S takim obtoževanjem stila Hyde park pa se ne doseže nič. Razen vznemirjenja seveda. Obtoževanja nasploh je zdaj v Jugoslaviji že toliko, da ne razrešuje ničesar več, čeprav ne zanikam njegovega pomena za razvoj tolerantnosti. Če vodilna telesa Zveze sprejemajo splošne deklaracije o hudem stanju, je to prav. Od njih ni mogoče zahtevati, da začno konkretne postopke zoper krivce za Feni, Obrovac, Lendavo itd. Zadostuje, da obsodijo lahkomišelnost vseh odgovornih.

Toda že republiški organi – od skupščin in njihovih izvršnih svetov pa do vodstev družbenopolitičnih organizacij – ne morejo samo ponavljati splošnih obsodb. Morali bi sprožiti akcije – od prijav javnim tožilstvom do zahtev javnim pravobranilcem in družbenim pravobranilcem samoupravljanja – da raziščejo javno, kot mora biti vse drugo vrsto odgovornosti in vztrajati na tem, da se postopki začno ter pripeljejo do konca.

Brez tega ljudstvo, del katerega smo tudi borci, splošnih obsodb ne jemlje resno. Ne verjame jim več. In tudi nam borcem drugi ne verjamejo, da smo se res borili za pošteno družbo, če ne ukrepamo zoper konkretne negativne pojave v svojem okolju. Še najslabše pa je nesmiselno zabavljanje »počez«.

Čemu naj bi koristila navedba tovariša Slivarja: »... so prisiljeni beračiti miloščino od neizprosni birokratov...«? S tako izjavo neti bes vseh zoper vse. Vse občane – čeprav piše »v imenu« le upokojenih borcev in neborcev – poziva v boj zoper vse birokrate. Zdaj pa vedi, kdo je konkretni »krivec« ali krivec!

Kaj naj napravimo mi, borci in neborci? Besni smo že itak. Toda biti besen nasploh je jalovo stanje. Dokler bodo vsi zabavljali samo vsevprek, se ne more nič spremeniti. Upam, da se tega zavedajo naši izvoljeni pooblaščenici v skupščinah, njihovih telesih in vodilnih organih DPO.

Potrebno je od splošnih tirad preiti na uveljavljanje konkretnih odgovornosti. Ne zaradi maščevanja – marveč zato, da nikomur več ne pride na misel, da lahko dela vse, celo krade, če se mu itak nič ne zgodi. Saj je neprestano naraščanje gospodarskega kriminala posledica tega, da konkretno zelo malo ukrepamo. Predvsem ne ukrepamo dosledno. Koliko je samo v tisku objavljenih kriminalnih primerov, ko je podan »utemeljen sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje«! Po objavi pa ni več slišati ali brati, da bi bil uveden kakšen postopek zoper krivce. Ni nujno, da se krivec pri svojem zlem dejanju uporabi. Dovolj je, da se ugotovi, da je bil nevesten, ali da si dorašel nalogi, ki mu je zaupana. V prvem primeru lahko odgovarja tudi kazensko, v drugem politično, t. j. je razrešen funkcije. V obeh primerih lahko odgovarja materialno, se pravi mora poravnati povzročeno škodo. Za primer navajam članek Milijarde na kiši iz Duge (12. do 25. julija 1986), ki navaja, da že sedem leti leži pod vedrim (in deževnim!) nebom oprema za tovarno stanovanj. In propada. Obiskujejo jo mnogi mercedesi, tako piše Duga, spremeni pa se nič. Nedavno tega je Delo objavilo člančič Milijoni v neveščih rokah. Piše, da je voznik brez izpita za tako vozilo prevrnil avtodvigalo vredno 10 milijonov din (1 milijarda starih dinarjev). Škoda je bila velika. Voznika so šele tedaj poslali v šolo, ki pa je ni uspel končati. »Z avtodvigalom pa še upravlja. Do prihodnje nesreče...«, zaključuje poročevalec.

Če se avtodvigalo prevrne in ugotovi, da ga je upravljal nezadostno kvalificiran voznik, bi morala takoj »zleteti« oba: tisti, ki ga je postavil, in voznik sam. Tudi slednji se namreč ne bi mogel izgovarjati, da so ga pač postavili in da je zato delal nekaj, česar ne zna. Vsak človek mora predvsem tudi sam vedeti, da nečesa ne zna in mora tako delo odkloniti.

Taki primeri so za javnega tožilca isto kot ovadba milice. Moral bi ukrepati. Prav tako bi moral ukrepati javni pravobranilec in družbeni pravobranilec samoupravljanja. Če se ti ne zganejo, bi jih moralo pozvati k delu »ljudstvo«, predvsem pa njegovi izvoljeni pooblaščenici v skupščinah občin, republike in – zakaj pa ne – tudi Zveze.

Vloga osveščenih, med njimi tudi borcev

NOV oz. udeležencev NOB, ne more biti v tem, da napoče udrihajo. Gotovo imata tudi tovariša Mihael Slivar in Dominik Baš v mislih konkretne ljudi in konkretna dejanja. In o teh konkretnih ljudeh, o konkretnih ravnanjih, bi bila upravičena govoriti in pisati. Potem nihče ne bi mogel reči, da si kaj izmišljata, da pretiravata. Krivce bi lahko zadelo konkretna obsodba organizacije, ki bi naj tudi sprožila postopek zoper ljudi, ki so se pregrešili zoper norme obnašanja. Če pisca ne govorita resnice, bi se prav tako pojasnilo, ker so mogoče njune zahteve neupravičene, neutemeljene. Od takega njunega pisanja pa ne ostane nič drugega kot slaba volja.

Če mi bo uredništvo našega lista omogočilo, bom več napisal o posameznih stališčih obeh tovarišev. Nekatera njuna stališča so po moji vednosti tudi načelno napačna.

Moram pa povedati svoje mnenje glede najbolj žalostne misli, ki jo je zapisal tovariš Baš ob koncu svojega pisma: »Še marsikaj bi rad napisal, ... pa bom raje ohranil zase, saj je danes mnenje preprostega borca glas brez vrednosti.«

To prekleto malodušje! To je naša največja nesreča. Pravih borcev ne sme okužiti, oziroma pravih ljudi ne more okužiti. Vem, da ima svoje vzroke v represalijah, ki so jim podvrženi tisti, ki nočejo samo prikimavati. Ki imajo ideje, predloge, pomisleke. Zlasti kadar imajo pomisleke o neposredno nadrejenih. (Boj se kaplarja, general ti ni nevaren!). Vendar ni prav, da se zaradi tega umekneš v polžjo hišico svojega oportunističnega miru.

Če imaš resnične argumente za svoje predloge, lahko tudi osebne zahteve, se bori za zmago! Res je hudo, če moraš žrtvovati svoj čas, koristi, ki bi jih lahko pridobil s poslušnostjo ali obdelovanjem vrtička – toda to je sestavni del življenja vsepovsod in v vseh časih. Nihče ni še nikoli v celoti in kar s prvim nastopom dosegel uspeha. V boju za svoj prav in za naš skupni prav je treba vztrajati kljub občasnim porazom.

Malodušje, da »se itak ne da nič napraviti«, ali, »da je mnenje preprostega borca glas brez vrednosti« – ni utemeljeno. Tudi v spopadu z birokrati se lahko uspe! Toda ne z »argumentom«: »Jaz sem borec«. Marveč z argumentiranim razkritjem negativnih ravnanj in škodljivih posledic. Obenem pa z zahtevo, sporočeno pristojnim našim organom, da naj ukrepajo o zadevi. Seveda se je treba potruditi, si pridobiti informacije o tem, kdo in kako je pristojen ukrepati. Brez znanja ni mogoče napraviti ničesar. Tudi na področju urejanja družbenih odnosov ne.

Tudi potem, ko je napaka že povzročila škodo, ni prav, da smo tiho, češ: kar je, je. Saj se spominjate, da smo v partizanih neprestano analizirali akcije, dobre pohvalili, slabe ošteli, nesposobne zamenjali! Zato, da smo vnaprej bolje znali, se bali posmeha in kazni, pa tudi računali na nagrado.

Tudi današnje »akcije« zahtevajo pogum. Državlanski pogum. Med vojno si lahko izgužil nogo, roko, oči, življenje. Zdaj te oškoduje »sovražnik« pri dohodku, razporeditvi na delo, napredovanju, odlikovanju. In kot je bilo potrebno znanje v boju z orožjem, so potrebni znanje, hladnokrvnost, odločnost in vztrajnost tudi v današnjem »civilnem boju«, ki ga bijemo zoper nosilce napak v naši današnji stvarnosti.

Tovariša Slivar in Baš, s katerima sem na ta način »podiskutiral«, naj ne vzameta mojega pisanja za sovražno dejanje. Kot predsednik ZB v krajevni skupnosti Portorož sem prebral njuno pisanje na seji odbora. Na podlagi diskusije članov sem napisal gornje misli. Naš zaključek je: organizacija borcev NOB v občini in krajevni skupnosti naj ne napada nasploh. Prav tako naj tega ne počno posamezni člani. Pač pa naj kot družbenopolitična organizacija odločno zahteva odgovornost v vseh primerih, ko zve, da ta in ta, tu in tu krši norme te in te s tem in tem. Ne gre za denuncijantstvo. Gre za obrambo sistema, za katerega smo se borili in ga s toliko žrtvami ustvarili. Gre za to, da si ponovno priborimo neodvisnost, v katero so nas spravili (z) dolgovi.

Dušan Puh, dipl. pravnik,
rez. podpolkovnik JLA

Tovariši, je to mogoče?

Zagrebska revija Arena je 27. avgusta letos objavila novico, da sta borčevski organizacija v Splitu in v Makarski nezadovoljni, kako in komu se dodeljujejo ljudske pokojnine (»nacionalne mirovine«), ki jih dovoljuje 107. člen Zakona o pokojninskoinvalidskem zavarovanju na Hrvaškem. Po tem členu te posebne pokojnine lahko dobijo osebe, ki imajo posebne zasluge na področju revolucionarne, politične in družbene dejavnosti. Predsednik občinskega odbora ZB NOV Makarske je izjavil, da je doslej te pokojnine dobilo 207 tovarišev, letos pa se pripravljajo odločbe še za 43 »zaslužnih«.

Normalno bi bilo, da bi o predlaganih svoje mnenje povedala tudi borčevska organizacija, toda doslej so te pokojnine dobili vsi brez vednosti in soglasja organizacije ZZB NOV.

Iz časopisa (Arena citira Večernje novice) zvmemo, da so te pokojnine za »zaslužne« moše izredno visoke, nad 400.000 dinarjev, v kratkem pa bodo povečane na 800.000 dinarjev. Torej bodo nekateri prejemali po osemdeset starih milijonov pokojnine mesečno!?

Prosim republiški odbor ZZB NOV za pojasnilo, če se kaj podobnega dogaja tudi v Sloveniji.

Jože Vidic

Kdo bo koga

To, kar se pri nas zadnje čase dogaja v gospodarstvu, presega res že vse mere in še vedno ne vemo, katera »zvezna« institucija je pristojna napraviti kakršenkoli red. Naša vlada je podobna vozniku, kateremu so se splašili konji in je zdaj samo še vprašanje, da se vse skupaj razbije na prvem ovinku, če ne bo pravočasno in »pravilno« ukrepala.

Kdo je pri nas pristojen presekati gordijski vozol monopolizma? Kdo lahko stopi na prste birokraciji? Kdo omalovažuje in zavira samoupravljanje? Prvi dve; druga brez druge ne moreta. Obe pa zavirata in izkoriščata za svoje mahinacije tretjo!

Torej, kdo je tu pristojen napraviti red? ZKJ? SZDL? Vlada? Zveza združenj borcev NOV? Prvi dve mnogo razpravljata na kongresih, kjer se sprejeti sklepi redko uresničujejo. Vladni funkcionarji pa so tako več zunaj, kjer nam zapravljajo gospodarstvu tako potrebne devize, namesto, da bi napravili red doma!

Organizacij, ki niso kos položaju ali jih namerno spregledujejo, pri nas res ne potrebujemo, pa čeprav vrhunskih! Delegati so izvoljeni iz naroda, katerega interese zastopajo. Birokracija in monopolizem pa ga uporabljata samo kot »ŠČIT« za svoje kratkovidne interese! Torej bomo morali poiskati še enega »ALEKSANDRA VELIKEGA«, da nam preseka ta gordijski vozol. ZB NOV pa tako in tako nima pri vsem tem nobene besede več.

Franc Teran

Zahvala trgovskemu podjetju Murka iz Lesce

V imenu borcev, članov ZB Lesce, ki so bili meseca maja letos na oddihu v vašem počitniškem domu v Umagu, se vam iskreno zahvaljujemo za topel sprejem in vso pozornost.

Želimo, da bi imel vaš kolektiv tudi v prihodnje toliko razumevanja za našo organizacijo. Prepričani smo, da bodo predvsem mladi člani vašega kolektiva znali ceniti pridobitve narodnoosvobodilnega boja in da bodo tudi v tem zaostrenem gospodarskem položaju kos svojim nalogam.

Delovnemu kolektivu želimo veliko uspehov ter pristrčno čestitamo ob visokem jubileju.

KO ZB NOV Lesce

Popravka

V štirinajdeseti številki TV-15 Naš tovariš jo je na štirinajsti strani znova zagodel tiskarski škrt. Pravilni priimek avtorja članka z naslovom »Z Raven na Koroskem« je namreč Burjak in ne Banjali.

Avtorju članka Gregorju Burjaku-Juriju in bralcem se za neljubo napako iskreno opravičujemo.

V 37. številki »TV-15« z dne 18. 9. 1986 je bil objavljen članek pod naslovom »Sestane paritetnega odbora«. V 2. odstavku 3. stolpca, kjer glasi besedilo: »Te cene bodo poslej v skladu s samoupravnim sporazumom 20% višje od komercialne cene«, je prišlo do pomote, saj bi moralo biti napisano »... te cene bodo poslej v skladu s samoupravnim sporazumom 20% nižje«.

V TV-15 naš Tovariš so 4., 11. in 18. septembra 1986 izšle tri reportaže o padlih partizanih – znanih predvojnih športnikih o Bogu Flandru – Klusovem Jožu, Pepetu Zornadi – Frenku in Francu Herletu iz knjige SODELOVATI IN ZMAGATI, ki bo izšla v oktobru 1986.

Gradivo za omenjene življenjepise športnikov sem zbral med sorodniki, športnimi in borčevskimi prijatelji in iz že objavljenih knjig in monografij znanih paratizanskih piscev.

Prosim, da vire in imena avtorjev objavite:

– pisni viri in fotografije iz družinskih albumov, ki so v avtorjevem arhivu: Marjan Keršič-Belač; Anica Zabet-Herletova; prof. dr. Saša Luzar; Muzej ljudske revolucije Slovenije; fotokopije pisem Pepeta Zornade;

– ustni viri: Franc Puterle-Cure; Georgij Dvoržak-Đjuro;

– partizanska literatura: Vladimir Pavček-Bataljon; Kusov Joža – Borba za most; Boris Rešek – Stene in grebeni in Tone Stroj in – Oris zgodovine planinstva, Planinski vestnik 1959, 1978; Anton Ikovic – Vestnik Koroskih partizanov, 1976; prof. Emil Cesar

– Bogo Flander – Klusov Joža, Obzorik št. 6; Dušan Mevlja, Ob 40-letnici smrti, TV-15 naš Tovariš, 1984.

Miloš Rutar

Dne 4. oktobra 1986 bomo ob 11. uri v Polomu pri Kočevju na vaškem pokopališču odkrili nagrobni spomenik osmim tovarišem našega bataljona, ki so v jurišu na nemško topništvo v Polomu 6. 1. 1945 darovali svoja mlada življenja.

Ob odkritju spomenika bo kratka komemorativna svečanost.

Posebnega prevoza do Kočevja zaradi ugodnih avtobusnih zvez na relaciji Ljubljana–Kočevje nismo organizirali (avtobusi vozijo iz avtobusne postaje na kolodvoru v Ljubljani vsako uro in sicer ob 6.15, 7.15, 8.15 itd.). Pred hotelom PUGLED v Kočevju pa bodo ob 10.30 uri odpeljali v Polom za to pripravljeni kombiji.

Zbor bataljona bo od 10.50 uri v Polomu.

Pričakujemo, da se bo te slovesnosti udeležilo čim večje število borcev nekdanjega bataljona, da bi se dostojno oddolžili spominu naših nekdanjih tovarišev. S tem prosimo, da se te nekoliko pozne oddolžitve udeležijo, da bi bilo na tej počastitvi spomina navzočih čim več borcev našega slavnega bataljona.

Skupnost borcev jurišnega bataljona 18. divizije

Vsi tisti, ki ste prebirali naš razpis nagradne akcije, namenjene zbiranju novih naročnikov, se najbrž sprašujete, kaj se nam je zgodilo, da od nas na lepem ni več glasu. Obljubili smo namreč, da bodo najbolj uspešni »zbiralci« novih naročnikov na tednik TV-15 Naš tovariš nagrajeni, med nagradami pa bo tudi zgodnjejesenski izlet v neznano (s partizanskim mitingom kot cilj poti).

Jesen je tu, čas za izlete je kot naročen, mi pa svojega namena in svoje obljube, žal, ne moremo uresničiti. Naj ne bo nesporazuma: uresničili ju seveda bomo, oba, namen in obljubo, vendar kasneje. Izlet in srečanje in podelitev nagrad in vse drugo moramo namreč odložiti, kajti vmes je prišel »vis maior« – višja sila: sporočenih nam je bilo doslej le kakih sto novih naročniških imen in naslovov, kar, z drugimi besedami povedano, pomeni, da odziv ni bil zadosten in bi »ta boljših« niti za tretjino manjšega avtobusa ne nabrali dovolj.

Ker je potekala ta naša nagradna igra poleti, ko ni preveč vne, pač ni bila uspešna in jo zato podaljšujemo v jesenski čas: do dneva republike.

Prizadevali si bomo, da bo odziv našo izdatnejši in da bomo načrtovani izlet, PARTIZANSKI MITING IN RAZDELITEV NAGRAD izvedli v zadnjih dneh leta.

Dotlej: stisnimo pesti za naš skupni dobri namen.

Uredništvo TV-15

JESENSKI KOTIČEK ZA POEZIJO

Tržaškim šolarjem se je letošnje šolsko leto začelo šele 18. septembra, Primorski dnevnik se jih je spomnil na posebno lep način: zadnjo stran tega dnevnika so prvič doslej pripravili v barvah. Pesniški pozdrav otrokom je prispeval pesnik Miroslav Košuta, ilustracije pa Klavdij Palčič. Primorskim kolegom čestitamo, za vas pa objavljamo delček te strani.

Planinski
srečno mi
odmeva
v ušesih

Z mamo in očetom smo se domenili, da bomo šli k prijateljem, ki živijo na Sivku.

Ze takoj, ko smo prispeli, me je zanimalo, kam vodi vijugasta asfaltna cesta. Vprašal sem Damjana. Povedal mi je, da vodi do poti, ki pelje na Kuk. Z bratom sva vzela nekaj hrane in se veselo odpravila na pot. Med enolično vijugasto potjo nisva doživela nič posebnega. Kaj kmalu pa sva prispela do kamnite gorske poti. Hodila sva kakšni dve uri in si ogledovala Padsko nižino.

Pred seboj sva zagledala dva hrička. Eden je bil navaden grič, drugi pa gora s televizijskim stolpom na vrhu. Odločila sva se, da pojdeva po lepši poti na vrh griča. Čez čas sva v bližini videla nekakšen steber. Stopila sva bliže in prebrala napis SFRJ. Brž sva se obrnila in hotela oditi. Tedaj pa sva za seboj zaslišala klic Stoj! Kot okamenela sva se ustavila in se ozrla. Za nama sta stala oficir in graničar s psom in s puško v rokah. Vprašal naju je, kaj iščeva tod. Odgovorila sva mu, da bi rada prišla na goro Kuk. Pokazal nama je goro s stolpom in nama rekel, da imava srečo, ker nisva naletela na patroljo, ki se je ravno kar bližala. Zazelel nam je srečno pot in nama še enkrat pokazal goro Kuk.

Brž sva se odpravila in se hitro približala cilju. Na vrhu sva se malo oddahnila in z daljnogledom opazovala Krn. Kmalu pa sva se napotila domov. Pri prijateljih sva vsa razburjena pripovedovala ta dogodek. Toda oni so se le potihoma hihitali.

PETER BRATINA, 7 B
OŠ Borisa Kidriča
Ajdovščina

Tabori Sutjeska
so kovačnice
naše prihodnosti

V Beogradu smo videli tudi razstavljene slike
Koprčanov

Tabor Sutjeska je bil od 1. do 15. julija v kraju Testera na Fruški gori v Vojvodini.

Prvi dan smo v tabor prihajali postopoma, po delegacijah. Mi smo prišli med zadnjimi, skupaj s srbsko delegacijo iz Gornjega Milanovca in bosansko iz Skender Vakufa. Ostalih pet delegacij smo našli že v taboru. Tam so bili pionirji iz Indije, Ruskega Krstura, iz Daruvara, Titovega Velesa, iz Suve reke in Nikšića. Seveda so bili razigrani in veseli, saj so že potešili lakoto, ki je že tudi nas mučila. Kmalu so nas vodje razporedili po sobah, kjer smo bili iz vseh republik in pokrajin. Tako nas je bilo prvi dan v taboru trinosemdeset pionirjev. V taboru je bilo še osem odraslih: štirje štabovci in štirje pionirski instruktorji.

Naslednji dan so se nam v taboru pridružili še pionirji iz LR Madžarske. Bilo jih je petindvajset, spremljali pa sta jih dve voditeljici. Na taboru je bilo tako moč slišati vse jugoslovanske jezike in madžarskega. Vsi smo se na-

učili peti hrvaške, srbske, makedonske in madžarske pesmi in celo eno albansko. Čudno, mi, Slovenci, smo se najlažje sporazumeli z Makedonci.

V petnajstih dneh smo si skupno ogledali Hišo cvetja, in muzej 25. maj v Beogradu, Petrovaradinsko trdnjavo v Novem Sadu centralno prireditvev ob 4. juliju in še marsikaj.

Poleg kviza o bojih na Sutjeski smo imeli obilo iger in druge zabave. Večerni plesi so trajali do 22. ure, ob slovesu z Madžari pa smo plesali do 1. ure zjutraj.

Slovo je bilo najtežje, saj smo se z vsemi pionirji lepo spoprijateljili. Izmenjali smo si naslove in si obljubili dopisovanje, vsi pa smo izrazili globoko željo po ponovnem srečanju.

Zdaj sta minila že skoraj dva meseca in pošta ima precej več dela, saj naša pisma potujejo po vsej Jugoslaviji. David se je med počitnicami potepal s starši in v Nikšiću

obiskal svojega prijatelja Dejana. Klicali smo ga Crnogorac, bil pa je najboljši humorist tabora.

Da nam bo to srečanje še dolgo ostalo v spominu, pa je najbrž odveč povedati.

Delegacija pionirjev iz Kopra SAMANTA, DEBORA in LEA, ALEKSANDER in SIMON z osnovne šole dr. Aleš Bebler iz Hrvatinov

V novi razred

V novem razredu mi je zelo všeč. Imamo veliko igrac. Naš razrednik je tovariš Lepuš. To mi je všeč, saj so nas do sedaj učile samo tovarišice. Razredna skupnost je ostala skoraj ista, le da smo dobili novega sošolca, ki se imenuje Damjan. Upam, da se bo med nami dobro počutil.

Predsednica razreda je Saška. Vsak ima svojo zadolžitev. V glavnem je naše bivanje v tem razredu prijetno. Upam, da bo tako ostalo do konca šolskega leta.

SAŠO VREČAR, 5. a.
COŠ Fran Roš, Celje

Miting na Brniku - z našimi očmi

Mavrica ob slovesu

Ob stoletnici rojstva Edvarda Rusjana so na Brniku pripravili razstavo in letalski miting. Na ogled je prišlo veliko učencev iz različnih šol. Velika množica ljudi, največ mladine, se je valila proti ograjenemu travniku. Tudi mi smo pripomogli, da se je gruča povečala. Nazadnje smo se razkropili.

Najprej smo si ogledali razstavo. V veliki zgradbi sta bili dve Elanovi jadralni letali. Dolga, ozka krila, majhen trup in še manjša kolesa, tak je tako imenovani »jadrallec«. Malo naprej so bila razstavljena modelarska letala. Kdo bi rekel, da letijo, saj so videti kot škatlice! Čestitam mojstru, ki jih je naredil. Jaz ne bi imela potrpljenja.

S prijateljicami pa smo si nemudoma ogledale še gradivo Edvarda Rusjana. Pred panoji je bila precejšnja gneča. Nekateri so si zapisovali različne podatke, mnogi so stali pred razstavljenim in buljili. Svojo pot po razstavi smo nadaljevale in ugotovile, da spredaj ni nič posebej zanimivega. Poiskale smo izhod in se pomešale v kačo mimoidočih.

Na natlačenem travniku smo se zopet našle in prepričane smo bile, da smo si izbrale odlično razgledno točko. Miting naj bi se vsak trenutek začel, letal pa od nikoder. Ravno, ko je neki malček že stotič vprašal mamičo, kdaj bodo prišli avioni, so za uvod prileteli trije helikopterji in množici dvignili glave. Za njimi sta priletela

dva trikotnika letal in za tem še trije, ki so za seboj vlekli jadralna letala.

Nad nami so jih spustili in »jadralci« so samostojno poleteli. Mogočno so krožili kot kraljevski orli, ki se spustijo s planin. Potem so tiho zdrsnili na stezo in pristali. Naslednja točka je bila prelet zmajev. Eni so imeli kolesa, drugi so bili brez njih. Letalci s tistimi, ki niso imeli koles, so imeli noge spravljene v nekakšne vreče. Ze prej spraševana mamiča je svojemu malčku pojasnila: »Vidiš, tak je kot glista«.

Poleteli so tisti s kolesi. Veselo so brneli in kazali, kaj vse znajo. Slednjič so dali prostor helikopterjem. Vzleteli so trije: eden večji in dva manjša. Prvi je namenjen reševanju. Nekajkrat so preleteli množico, večji pa je skoraj pristal. Vanj sta se povzpela »ponesrečenec« in gorski reševalec. Vzdignil ju je in ju malce popeljal. Vrv, na kateri je visel ranjenec, se je gugala kot cirkuški trapez. S tem je bila točka končana.

Od nekod so priletela letala; eden je bil obrnjen narobe. Čudno je gledati zemljo od zgoraj, morda pa tudi zabavno. Jaz bi se pa gotovo kmalu kam zapčila, hm, hm. Seveda, če bi me pripravili do tega, da bi sedla vanj. Tisti pogumni pilot pa ga je varno vodil. Na robu obzorja so se obrnili in prihrumeli nazaj. Delali so osmice, se dvigovali, se spet strmo spuščali, se prevračali, vijugali... Saj človeka že ob pogledu na vse to zajame vrto-

glavica! Izurjenost pilotov pa je očitno velika. Nazadnje se je dvignil reaktivec in za seboj pustil oblak dima. Cel travnik je začel kašljati. Kar najhitreje je obrnil in pripotal nazaj, nazadnje pa prepustil prostor športnim letalom. Le-ta so spuščala tri barve: modro, belo in rdečo. Na nebu so narisala pisan

trak. Dim se je hitro razkasil, na nebu pa je za slovo ostala mavrica.

Zopet smo se vrnile v reko obiskovalcev, v avtobusu pa brž posedle na mehke se-deže.

MINCA MARKUN
7. b. OŠ Matija Valjavec
Preddvor

TADEJ CRIJEVIČ in MATIČEK ŽUMER iz te OŠ
pa sta prizore mitinga tudi narisala.

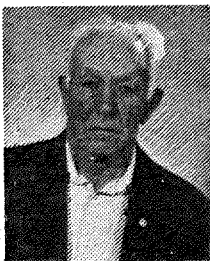
Na taboru v Bohinju

Ko se je končala šola, sem se prijavila na poletni tabor v Bohinju. Prišel je dan, ko sem odšla na postajo. Tam so me že čakali sestrična in njena prijateljica. Kmalu nato je pripe-ljal vlak. Vstopile smo in se posedle.

Vozili smo se pet ali šest ur. Ko smo prispeli v tabor, smo se razdelili po šotorih. Hodili smo na izlete, vsak drugi dan pa smo imeli prosto. Tedaj smo se najraje kopali. Voda pa je bila mrzla in le malokdo je dolgo ostal v njej. Igrali smo se različne igre.

Tako je prišel tudi dan, ko smo se morali posloviti. Poslo-vili smo se od Bohinja in se odpeljali z avtobusom. Prispeli smo v Brežice na avtobusno postajo. Tam me je že čakala mama. Skupaj sva odšli domov. Tako sem preživela lepe dni v Bohinju.

METKA OMERZA, 5. a.
OŠ Artiče

Ivan Rován

Na pokopališču v Grčaricah smo se poslovili od Ivana Rovana, rojenega 1910. leta v Glazuti. Svojo mladost je preživel v težkih okoliščinah, sredi gozdov. Tako se je kalilo njegovo življenje in njegova opredelitev. Ob prihodu okupatorja ga je doletela aretacija in internacija v italijansko taborišče Padovo, kjer je bil do decembra 1942. leta. Ko je prišel domov, je še bolj zavzeto nadaljeval z delom NOB do vstopa v Serčerjevo brigado. V tej enoti je bil do demobilizacije leta 1945. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost in z medaljo zaslug za narod in z drugimi priznanji.

Franciška Mirkac

Na razborskem pokopališču smo se poslovili od Franciške Mirkac, nekdanje pionirke, ki je večkrat prenesla sporočila za partizane na kmetijo, ki se je ilegalno imenovala Pri desetih božjih zapovedih. Rojena je bila 1933. leta. Partizani so ji večkrat zaupali razne naloge, ki jih je pogumno izpeljala.

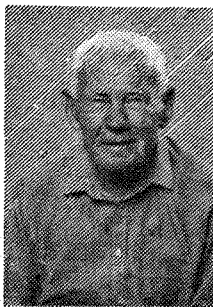
Ivan Maver

Na ljubljanskem pokopališču smo se poslovili od delavca, borca in športnika tovariša Ivana Mavra, udeleženca oktobrske revolucije in NOB ter dobrega kolesarja.

Rodil se je leta 1893 v delavski družini v Lonjerju pri Trstu. Že kot sedemnajstletni mladenič je bil mobiliziran v Avstroogrsko vojsko in poslan na rusko fronto, kjer je prešel v Rdečo armado in v njej tudi sodeloval. Poslan je bil v Moskvo in tu nadaljeval svoj poklic stavca. Po končani oktobrski revoluciji se je zaposlil v največji in zelo znani tiskarni, kjer so se tiskale Leninove knjige. V Moskvi se je poročil in po osmih letih prišel domov v svoj rojstni kraj Lonjer. Misli je, da bo dobil delo, toda italijanske oblasti mu niso bile naklonjene. Zopet je moral zapustiti svojo rojstno vas. Odšel je v Ljubljano in se zaposlil v svojem poklicu.

Med NOB je sodeloval v OF. Za sodelovanje je prejel več odlikovanj.

Pokojni Ivan ali Vanek, kakor so ga mnogi imenovali, je bil velik športnik. Že leta 1912 je prišel iz Lonjerja s kolesom v Ljubljano in nastopil v tekmovalni dirki. V domačem kraju je bil pravi animator kolesarstva. Sam je veliko kolesaril, nastopal in tekmoval z znanimi kolesarji takratnega časa. Naj jih omenim le nekaj: Bruno Stafilongo, Barbolini,

Anton Legat

Junija je umrl Tonček Legat, rojen 1897. leta v Naklem. Že 1941. leta se je odločil za sodelovanje z OF. Bil je dober organizator, v prostorih njegove delavnice je bilo pravo zbirališče vsega naprednega osvobodilnega gibanja v Lescach. Bil je načelnik gospodarske komisije, leta 1945 za prvega predsednika KLO v Lescach. Odlikovan je bil z ordenom zaslug za narod 3. stopnje. Od njega smo se poslovili v Lescach.

Lojzka Šuklje

Junija smo se na pokopališču v Suhorju poslovili od Lojzke Šuklje, rojene 1923. leta v Bušnji vasi. Med NOB je sodelovala v mladinski organizaciji in SKOJ v Bušnji vasi. Zbirala je sanitetni material in hrano za borce. Sodelovala je tudi pri kulturnih prireditvah. Bila je skromna belokranjska žena, ki se s svojimi zaslugami za partizansko gibanje ni nikoli hvallala.

Alojz Cestnik

Na pokopališču v Gaberskem smo se poslovili od Alojza Cestnika, rojenega 1919. leta. Od septembra 1944 je bil borec Levstikovske brigade. Po vojni je bil aktiven družbenopolitični delavec.

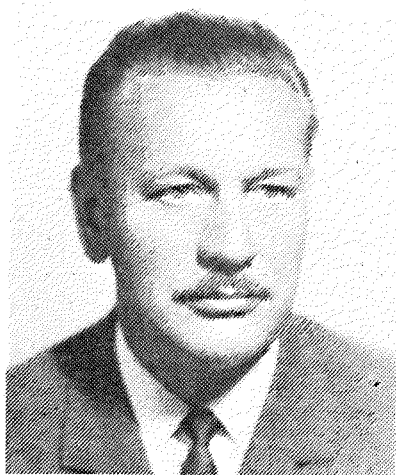
Anica Garjol

Po dolgi bolezni je aprila umrla Anica Garjol, rojena 1911. leta v vasi Spodnje Brezovo pri Višnji gori. Leta 1941 sta se skupaj z možem opredelila za OF in 1943. leta je bila že med aktivistkami OF, kot članica vaškega odbora AFŽ Lesce. Jeseni 1944 je postala sekretarka in bila odlikovana.

oče znanega kolesarja Cotturja in še vrsta drugih. Kolesaril je v Moskvi, kolesaril je v Ljubljani, povsod, kjer je bil, je bil njegov najljubši šport kolesarstvo.

Za seboj je pustil bogato športno gradivo, ki bo koristilo predvsem kolesarskemu društvu »Adria« v Lonjerju. Upornost in požrtvovalnost v premagovanju vseh življenjskih ovir sta mu pomagala reševati težave. V športnem duhu in samodisciplini je dočakal visoko življenjsko dobo 93 let.

Tone Tribušon

Junija je v 67. letu nenadoma umrl inž. Tone Tribušon. V NOB se je vključil že 1941. leta kot aktivist OF ter častno prestopil zapor in mučenje. Po vojni je uspešno opravljal številne gospodarske in politične dolžnosti – kot direktor tovarne kleja, podpredsednik centralnega odbora sindikata delavcev kemične industrije Jugoslavije, član sveta in sekretariata RS ZSS in sveta Zveze sindikatov Jugoslavije in nosilec še veliko drugih pomembnih funkcij. Zadnje obdobje pred upokojitvijo je bil generalni direktor združenega podjetja elektrogospodarstva Slovenije in podpredsednik odbora interesne skupnosti za elektrogospodarstvo in premogovništvo SR Slovenije. Za zasluge so ga velikokrat odlikovali.

Ivana Arko

Na pokopališču v Hrovači pri Ribnici smo se junija poslovili od Ivane Arko, rojene 1907. leta z Brega, po domače Kotnikove. Ker ji domača hiša ni nudila kruha, si je pomagala z dnami in delom na polju. Med tem pa je spoznala svojega moža. Spomladi 1941. leta so ji Italijani aretirali moža, ki je bil vse do 1943. v internaciji v Italiji. Že pred tem pa je sodelovala s partizani, zato se je tudi po vrnitvi odzval klicu OF. Ta čas se je sama preživljala s tremi nedoraslimi otroci. Bila je preganjana zaradi svojih naprednih idej in svoje opredelitve. Bila je napredna aktivistka, obveščevalka in organizatorica naprednih žena v antifašistični zvezi. Težko je dočakala osvoboditev in prav ta dan ji je domači sovražnik požgal hišo in zgorelo je vse imetje. Po vojni je bil mož demobiliziran in začela sta z obnovo požgane hiše. Odlikovana je bila z ordenom za hrabrost in ordenom zaslug za narod 2. stopnje, s srebrnim znakom OF in drugimi priznanji.

Olga Močilnikar

Na zagorskem pokopališču smo se maja poslovili od Olge Močilnikar, rojene 1927. leta. Izseljena je bila v Kočevje, kjer je začela leta 1943 organizirano delati za NOV. Kasneje se je priključila Gradnikovi brigadi.

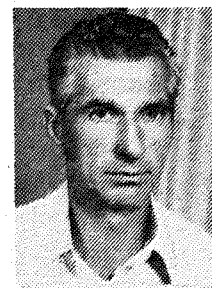
Marica Burgar

V Lescach smo se junija poslovili od borke Prešernove brigade Marice Burgar, rojene 1919. leta v Hlebcach. Prve veze s člani odporniškega gibanja je imela že poleti 1941. leta. Aktivno je sodelovala na terenu do junija 1943, ko je odšla v partizane v četo pod Stolom, kmalu nato pa je odšla v Prešernovo brigado. V boju za Turjak je bila ujeta in odpeljana v kočevske zapore, sledili so še ljubljanski in begunjski zapori. Svobodo je dočakala v taborišču Ravensbrück. Odlikovana je bila z ordenom zaslug za narod 3. stopnje.

Mario Karis

Aprila je v ljubljanski bolnišnici umrl Mario Karis iz Trsta, eden prvih in junjskih garibaldinskih partizanov. Kot star antifašist, dvakrat obsojen, je marca 1943 postal komandant prvega garibaldinskega odreda Italije. Tudi po vojni je bil politično preganjan, zato je bil prisiljen preseliti se v Slovenijo, v Cerkno. V zadnjih letih se je vrnil v Trst, kjer je tudi pokopan. Za zasluge je bil odlikovan.

Ivan Mahkovič

Junija je umrl član ZB Zagorje, tovariš Ivan Mahkovič. Rodil se je v rudarski družini 1928. leta. V NOB se je vključil 1944. leta v Gubčevo brigado, nekaj časa pa je bil pri KNOJ. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod. Od njega smo se poslovili v Zagorju.

Marija Glad

Na pokopališču v Kužlju smo se junija poslovili od Marije Glad, ki se je rodila pred 82. leti v Lazah. Leta 1921 se je poročila na posestvo v Gladloki. Že spomladi 1942. leta se je vsa družina pridružila NOG. Hčerka Marija je padla 1942. leta. Gladova mama je bila aktivistka OF in AFŽ. Tudi po vojni je bila aktivna družbenopolitična delavka, za kar je bila odlikovana.

Marija Povh

V Ljubljani smo se aprila poslovili od Marije Povh. Čeprav je bila njena življenjska pot trda in naporna, je znala ohraniti svojo vedrino vse do zadnjega. V NOV je veliko voljo povezovala s pogumom in premagovala skupaj z vso svojo družino težko partizansko življenje. S svojo marljivostjo in izrednim posluhom za pomoč je povsod vnašala svoj optimizem v partizanskih delavnicah, v skladiščih in v vojaških šolah med NOB.

Franc Kuncič-Izidor

Junija smo se na Bohinjski Beli poslovili od znanega borca Franca Kunciča-Izidorja, rojenega pred 60 leti. Komaj 16-leten se je aktivno vključil v NOB. Bil je obveščevalec in kurir, maja 1943 pa je odšel v partizane. Bodel je v Pokljuškem bataljonu, v Jelovškem bataljonu, Prešernovi brigadi ter v 31. diviziji. Leta 1944 je prišel v VOS Gorenjske, pred koncem vojne pa je bil komandir voda VDV. V bitki za Turjak je bil ranjen. Za zasluge v NOB je bil večkrat odlikovan. Po vojni je bil aktivni družbenopolitični in kulturni delavec v vasi.

Martin Belović

Junija smo se na Ravnah na Koroškem poslovili od Martina Belovića, rojenega 1923. leta v Bankovi pri Čakovcu. S partizani je začel sodelovati 1943. leta kot terenski politični delavec na območju Ljutomer in Murske Sote. Bil je trikrat zaprt in ranjen ter odlikovan z medaljo za hrabrost.

ZDRUŽENJE BORCEV NOV CERKNO SPO-ROČA, DA SO OD APRILA DO JULIJA 1986 UMRLI NJENI ČLANI:

PETERNELJ GABRIJEL, rojen 1907. leta v Planini pri Cerknem. Leta 1942 je začel sodelovati z OF, kasneje je bil mobiliziran v italijansko vojsko. Spomladi 1944 se je ponovno vključil v NOV.

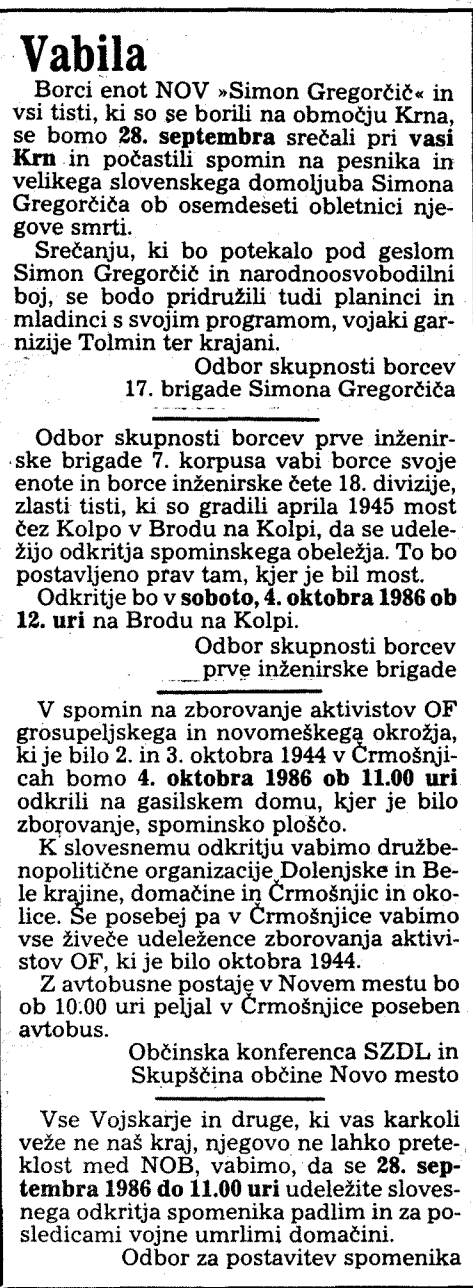
FRANC JEREB, rojen 1908 leta v Cerknem. Bil je borec Vojkove brigade, kasneje pa je bil dodeljen čevljarški delavnici 9. korpusa. Za svoj prispevek v NOV je bil odlikovan.

PETER OBLAK, rojen 1902. leta v Cerknem. Aktivni član OF je postal že 1942. leta. Februarja 1943 je odšel v partizane.

ROMAN OBID, rojen 1923. leta v Cerknem. V NOV je vstopil 1944. leta v 5. prekomorsko brigado.

MARIJA MERVIČ, rojena 1907. leta v Čeplezu pri Cerknem. Oktobra 1943. leta je začela delati za OF in po nalogu terenskih aktivistov izpolnjevala naloge.

LJUBA MLAKAR, rojena 1912. leta v Idriji. Za OF je začela delati spomladi 1943. leta. Avgusta 1944 je bila aretirana in odpeljana v internacijo.

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – **Časopisni svet TV-15 na tovaril:** DUŠAN BENKO, RASTKO BRADARŠKA, MILAN FILIČIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVŠEK (**predsednik sveta**), ZORKA PERŠIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE KRABAR, JAKA TAJNIKAR, DRAGO VRESNIK
Glavni urednik: ZVONE KRAŽIŠNIK; **Odgovorni urednik:** VIKTOR KONJAR; **Novinarji – uredniki:** ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; **Lektorica-redaktorica:** MIRANDA MRČELA; **Tehnični urednik:** DRAGO SETINČAR; **Tajnica uredništva:** MARA OKORN; **Vodja uprave:** BOJAN ZVONAR; **Telefon uredništva:** 327-780; **Telefon uprave:** 317-049 – **Uprava in naročniški oddelke:** Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina **2.200 din**, posamezna številka v prosti prodaji **50 din** – **Tekoči račun:** Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-4572 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS RS Slovenije štev. 42/1-2 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljne davka od prometa proizvodov – **Korekture in tisk:** ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35